

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 102 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger i
barnehageloven, opplæringslova og
friskolelova for å avhjelpe konsekvenser
av utbrudd av covid-19

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 102 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger i
barnehageloven, opplæringslova og
friskolelova for å avhjelpe konsekvenser
av utbrudd av covid-19

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	3.3.1	Generelt	26
2	Midlertidige regler for barnehageområdet	8	3.3.2	Skoleeiers plikt til å gi opplæring på skolen og hjemme	27
2.1	Bakgrunn	8	3.3.3	Organiseringen av opplæringen ...	32
2.2	Høring	8	3.3.4	Læremidler og utstyr	33
2.2.1	Innledning	8	3.3.5	Tilpasning av opplæringen og tidlig innsats	34
2.2.2	Høring 25. mars 2020 om midlertidige regler om barnehager	8	3.3.6	Individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging	34
2.2.3	Høring 8. april 2020 om endring i midlertidige regler om barnehager	10	3.3.7	Skolemiljø	36
2.3	Departementets vurderinger og forslag	12	3.3.8	Videregående opplæring i bedrift	37
2.3.1	Generelt	12	3.3.9	Brukermedvirkning	37
2.3.2	Rett til å benytte seg av barnehageplassen	12	3.3.10	Skolefritidsordning	37
2.3.3	Brukermedvirkning	12	3.3.11	Leksehjelp	37
2.3.4	Regler om personale	13	3.3.12	Leirskole	38
2.3.5	Individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging	13	3.3.13	Behandling av personopplysninger i forbindelse med eksamen	38
2.3.6	Barnehageeiers plikt til å sørge for tilbud til barn som ikke kan være hjemme	15	3.3.14	Foreldrebetaling for skolefritidsordning	39
2.3.7	Foreldrebetaling og tilskudd	17	3.3.15	Rett til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse før læretid	40
3	Midlertidig regler for grunnopplæringen	21	3.3.16	Rett til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse før bestått fag- og svenneprøve	41
3.1	Bakgrunn	21	4	Den midlertidige lovens varighet	42
3.2	Høring	21	5	Økonomiske og administrative konsekvenser	43
3.2.1	Innledning	21	6	Merknader til de enkelte lovbestemmelsene	44
3.2.2	Høring 25. mars 2020 om midlertidige regler om grunnopplæringen	22		Forslag til midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19	51
3.2.3	Høring 8. april 2020 om endring i midlertidige regler om grunnopplæringen	23			
3.2.4	Høring 17. april om påbygging til generell studiekompetanse	25			
3.3	Departementets vurderinger og forslag	26			

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 102 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 7. mai 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Kunnskapsdepartementet legger med dette fram forslag til midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringsloven og friskoleloven som følge av utbruddet av covid-19.

Når barnehager og skoler er underlagt begrensninger av smittevern hensyn, har det betydning for hvordan driften kan organiseres. Det er derfor vedtatt midlertidige forskrifter om tilpasninger i lovgivningen om barnehager og grunnopplæringen. Formålet med tilpasningene er at barn, unge og voksne i størst mulig grad skal kunne få ivaretatt sine rettigheter, samtidig som det tas hensyn til hva som er mulig å få til når barnehager og skoler er stengt eller er underlagt begrensninger av smittevern hensyn. De midlertidige forskriftene gjelder så lenge koronaloven gjelder, det vil si til 27. mai 2020. Departementet mener det vil være behov for tilpasningene av lovgivningen om barnehager og skoler ut over varigheten av koronaloven, og foreslår derfor at tilpas-

ningene nå fastsettes i en midlertidig lov. Det foreslås at loven oppheves 1. november 2020.

I den siste høringen av de midlertidige forskriftene var det omtalt at departementet på bakgrunn av høringen ville fremme en lovproposisjon for Stortinget, slik at tilpasningene i de midlertidige forskriftene kan fastsettes i lovs form og gjelde ut barnehage- og skoleåret 2019–2020.

Den foreslåtte midlertidige loven vil tydeliggjøre hvilke regler som gjelder for barnehagene og for skolene under utbruddet av covid-19. Proposisjonen inneholder i hovedsak forslag om å:

- videreføre reglene som i dag er fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 491 om tilpasninger i lovgivningen om barnehager som følge av utbrudd av Covid-19 og midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 492 om tilpasninger i lovgivningen om grunnskoleopplæring og videregående opplæring som følge av utbrudd av Covid-19.

- flytte regler om at barn og unge med særlige behov og barn med én forelder i kritiske samfunnsfunksjoner mv. skal ha tilbud i barnehagen og på skolen selv når virksomheten ellers er stengt fra covid-19-forskriften 20. mars 2020 nr. 470 § 12 til forskrift med hjemmel i den foreslåtte midlertidige loven.
- utvide retten til påbygging til generell studiekompetanse skoleåret 2020–2021
- lovfeste tilsvarende tilpasninger i friskoleloven som i opplæringsloven.

Nedenfor gis en samlet oversikt over innholdet i forslaget på barnehageområdet og for grunnopplæringen. I oversikten er det inkludert både de reglene som foreslås videreført fra de midlertidige forskriftene eller flyttet fra covid-19-forskriften, og nye forslag. For oversiktens skyld er det også inkludert forslag som vil bli fastsatt med hjemmel i den midlertidige loven som foreslås.

Barnehageområdet

- Retten til å benytte seg av barnehageplassen etter barnehageloven § 12 a skal gjelde med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven.
- Hjemmel til å gi forskrift om hvilke barn som skal få tilbud i barnehagen selv om barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid.
- Reglene om hvem som skal ha tilbud i barnehagen dersom barnehagen er stengt, foreslås flyttet fra covid-19-forskriften § 12 andre og tredje ledd til forskrift med hjemmel i denne midlertidige loven. I tillegg klargjøres det at unntaket også gjelder ved redusert åpnings- og oppholdstid.
- Hjemmel til å i forskrift fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud i barnehagen dersom barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid.
- Barnehageeier kan bare gjøre tilpasninger i tilrettelegging som følger av enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring med hjemmel i barnehageloven kapittel V A Spesialpedagogisk hjelp, tegnspråkopplæring m.m., dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal det legges stor vekt på barnets beste. Det kan også tas hensyn til tilgangen på pedagogisk personale og nødvendig utstyr. Når det er for-

svarlig, kan kommunen fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring uten at det gjennomføres sakkyndig vurdering.

- I perioden barnehagene er stengt med hjemmel i smittevernloven, skal foreldre ikke betale for barnehageplassen. For foreldre til barn som mottar tilbud i barnehage, gjelder ordinære regler om foreldrebetaling i forskrift 16. desember 2005 nr. 1478 om foreldrebetaling i barnehager. Dette gjelder uavhengig av antall timer tilbudet omfatter.
- Private barnehager skal motta kommunale tilskudd etter barnehageloven selv om barnehagene er stengt.
- Regler om avkorting av kompensasjon for tapt foreldrebetaling og kommunalt tilskudd dersom barnehagen permitterer ansatte eller av andre grunner har betydelig reduksjon i kostnadene eller dersom allerede innbetalt foreldrebetaling for perioden barnehagene er stengt, ikke refunderes foreldrene.

Grunnopplæringen

- Skoleeier skal så langt det er mulig sørge for at barn, unge og voksne får grunnskoleopplæring og videregående opplæring selv om skolene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.
- Hjemmel til å gi forskrift om hvilke elever som skal få tilbud på skolen selv om skolen eller trinnet ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid, og hvilke elever som skal ha opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet er åpent, og om hva slags tilbud elevene skal få hjemme og på skolen.
- Reglene om hvem som skal ha tilbud på skolen når skolen er stengt, foreslås flyttet fra covid-19-forskriften § 12 andre og tredje ledd til forskrift med hjemmel i denne midlertidige loven. I tillegg foreslås det å klargjøre i forskriften at unntaket også gjelder ved redusert åpnings- og oppholdstid.
- Hjemmel til å i forskrift fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud på skolen, og hvem som skal få opplæring hjemme.
- Reglene om organiseringen av opplæringen i grupper og kravet om forsvarlig gruppestørrelse gjelder bare så langt de er mulige å oppfylle.
- En mer fleksibel regel for organisering som i større grad enn dagens opplæringslov åpner

- for at opplæringen gjennomføres som fjernundervisning.
- Skoleeier kan bare gjøre tilpasninger i opplæring og tilrettelegging som følger av enkeltvedtak med hjemmel i opplæringslova kapittel 2, 3, 4A, og 5, og tilsvarende enkeltvedtak etter friskoleloven, dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal det legges stor vekt på elevens beste. Det kan også tas hensyn til hvor mange lærere skolen har tilgjengelig, tilgangen på læremidler, digitale ressurser og annet utstyr. Forslaget innebærer at individuelle rettigheter til spesialundervisning, særskilt språkopplæring mv. skal gjelde, men at det gis større fleksibilitet i hvordan opplæringen gjennomføres og antallet timer.
 - Når det er forsvarlig, kan skoleeier fatte enkeltvedtak om individuelle rettigheter og tilrettelegging av opplæringen uten at det er gjennomført sakkyndig vurdering.
 - Kravet i opplæringsloven § 9-4 om lærebøker og andre læremidler suspenderes for lærebøker og læremidler som anskaffes for undervisning i perioden.
 - Reglene i kapittel 9 A om det psykososiale miljøet gjelder tilsvarende når elevene får opplæring hjemme, med de begrensninger som følger av at elevene ikke er fysisk til stede på skolen, og at skolen ikke rår over elevens hjemmeforhold.
 - Kravet om å ha tilbud om skolefritidsordning gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven.
 - Kravet om å ha tilbud om leksehjelp gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven.
 - Kravet om å tilby leirskole gjelder ikke overfor elever på 10. trinn hvor det var planlagt leirskole for våren 2020.
 - Utvide ungdomsretten til videregående opplæring slik at de som starter på Vg3 påbygg skoleåret 2020–2021, ikke bruker av ungdomsretten og dermed vil ha rett til læretid med Basistilskudd I senere.
 - Lovfeste en midlertidig rett til betinget inntak til Vg4 påbygg for de som ikke har bestått fag eller svenneprøve.
 - Behandlingsgrunnlag for Utdanningsdirektoratet til å innhente og benytte personopplysninger dersom det er nødvendig for å finne alternative måter å gjennomføre eksamener på slik at de negative konsekvensene av koronautbruddet blir minst mulig.
 - Foreldre til barn som mottar tilbud i skolefritidsordning i offentlige skoler, skal betale foreldrebetaling i tråd med prisen for opprinnelig avtalt oppholdstid. Dette gjelder uavhengig av antall timer tilbudet omfatter. Foreldre til barn som ikke får et tilbud fordi slik skolefritidsordning er stengt etter vedtak eller forskrift med hjemmel i smittevernloven, skal ikke betale.

2 Midlertidige regler for barnehageområdet

2.1 Bakgrunn

Når barnehager er underlagt begrensninger av smittevernhensyn, har det betydning for hvordan barnehagedriften kan organiseres. Begrensninger i driften kan for eksempel dreie seg om redusert kontakthypighet, gruppestørrelse, karanteneregler mv. Det er krevende for barnehager å forholde seg til to regelsett (smittevernloven og barnehageloven) som ikke fullt ut er mulig å oppfylle samtidig. Dette innebærer også en risiko for at barn ikke får oppfylt sine rettigheter etter barnehageloven.

I tillegg kan det være at barnehager i perioder må stenge etter nasjonale og eventuelle kommunale vedtak med hjemmel i smittevernloven. Det er behov for å avklare hvilke regler som da gjelder, for eksempel hvilke barn som likevel skal få et tilbud om barnehageplass. Det er også behov for regler som avklarer foreldrebetaling og tilskudd dersom barnehager blir stengt.

Det er på denne bakgrunnen vedtatt midlertidige forskrifter om tilpasninger i lovgivningen om barnehager. Formålet med tilpasningene er at barn i størst mulig grad skal kunne få ivaretatt sine rettigheter etter barnehageloven, samtidig som det tas hensyn til hva som er mulig å få til når barnehager er stengt eller er underlagt begrensninger av smittevernhensyn. De midlertidige forskriftene gjelder så lenge koronaloven gjelder. Det innebærer at forskriftene vil gjelde fram til 27. mai 2020.

Departementet mener det vil være behov for tilpasningene av lovgivningen om barnehager ut over varigheten av koronaloven. Departementet foreslår derfor at tilpasningene fastsettes i og med hjemmel i en midlertidig lov. Departementet ser også behov for enkelte endringer i de midlertidige reglene for å oppklare enkelte uklårheter.

2.2 Høring

2.2.1 Innledning

Forslagene som fremmes i denne lovproposisjonen har vært på høring i flere omganger. I punkt-

ene nedenfor omtales de ulike høringene og høringsinnspill som er relevant for forslagene som fremmes i denne proposisjonen.

Forslaget om å flytte reglene om tilbud til barn med særlige behov og barn med foreldre i kritiske samfunnsfunksjoner fra covid-19-forskriften til forskrift med hjemmel i denne midlertidige loven (se kapittel 2.3.6), har ikke vært på høring. Forslaget fremmes på bakgrunn av erfaringer med dagens regler. Innholdsmessig tilsvarende de foreslåtte bestemmelsene de gjeldende bestemmelsene i covid-19-forskriften. Dette er ikke en vesentlig endring ettersom det i dagens midlertidig forskrift om barnehager er vist til de aktuelle reglene i covid-19-forskriften. Departementet foreslår også enkelte presiseringer og mindre endringer basert på høringsuttalelser til tidligere forslag, og innspill og erfaringer med dagens regler.

2.2.2 Høring 25. mars 2020 om midlertidige regler om barnehager

Forslag om midlertidige forskrifter om tilpasninger i barnehageloven som følge av utbrudd av covid-19, ble sendt på høring og gjort tilgjengelig på regjeringen.no 25. mars 2020 kl. 14 med høringsfrist 26. mars 2020 kl. 14.30.

Høringsnotatet inneholdt forslag om suspensjon av retten til å benytte seg av barnehageplassen når barnehagene er stengt, tilbud til barn som ikke kan være hjemme, forenklete saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud, foreldrebetaling, kompensasjon for tapt foreldrebetaling, kommunale tilskudd til private barnehager, og regler om avkorting av tilskudd ved permitteringer mv.

På bakgrunn av høringen ble det 27. mars 2020 fastsatt en midlertidig forskrift om tilpasninger av reglene i barnehageloven med hjemmel i koronaloven. Den 8. april 2020 ble reglene om foreldrebetaling i den midlertidige forskriften endret. Det ble ikke gjennomført en ny høring før denne endringen da spørsmålet om foreldrebetaling var blitt hørt i høringen 25. mars 2020.

Høringen 25. mars 2020 var en felles høring med forslag til tilpasninger i flere av lovene på

departementets området. Høringsnotatet ble lagt ut på regjeringen.no, og sendt til følgende:

Sametinget

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Barneombudet

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

FUB – Foreldreutvalget for barnehager

FUG – Foreldreutvalget for grunnsopplæringen

IMDI – Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Kompetanse Norge

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Statens lånekasse for utdanning

Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning

Utdanningsdirektoratet

Utlendingsdirektoratet

Fylkesmannen i Agder

Fylkesmannen i Innlandet

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Fylkesmannen i Nordland

Fylkesmannen i Oslo og Viken

Fylkesmannen i Rogaland

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Fylkesmannen i Trøndelag

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark

Fylkesmannen i Vestland

Abelia

Den norske Forleggerforening v/Høyskoleutvalget

Elevorganisasjonen

Faglig forum for kommunalt flyktningsarbeid

Friskolenes Kontaktforum

Interesseorganisasjonen for Kommunal Voksenopplæring

KS

Nasjonalt fagskoleråd

Norsk Lektorlag

Norsk studentorganisasjon

Organisasjon for norske fagskolestudenter

Private Barnehagers Landsforbund

Samarbeidsrådet for yrkesopplæring

Skolelederforbundet

Skolenes landsforbund

Utdanningsforbundet

Departementet mottok nesten 70 hørings svar, vel 30 gjaldt barnehageområdet. De fleste høringsinnspillene støttet i hovedsak forslagene. En del

instanser hadde innspill. Disse høringsinstansene svarte på denne delen av høringen:

Barneombudet

Foreldreutvalget for barnehager

Kompetanse Norge

Utlendingsdirektoratet

Fylkesmannen i Agder

Fylkesmannen i Innlandet

Fylkesmannen i Nordland

Fylkesmannen i Rogaland

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Fylkesmannen i Trøndelag

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark

Fylkesmannen i Vestland

Bamble kommune

Bømlo kommune

Nissedal kommune

Seljord kommune

Tokke kommune

Trondheim kommune

Tynset kommune

Abelia

Fagforbundet

KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelig virksomhet

KS

Læringsverkstedet

Montessori Norge

NLM-barnehagene AS

NHO

Private Barnehagers Landsforbund

Redd Barna

Skolelederforbundet

Skolenes landsforbund

Spekter

Utdanningsforbundet

Flere høringsinstanser hadde innspill til forslaget om hvilke barn som, i perioden barnehagen er stengt, skal få et tilbud i barnehagen begrunnet i barnets behov. Både *Barneombudet* og *Private barnehagers landsforbund* (PBL) ønsket tydeligere retningslinjer for hvilke barn som er omfattet av unntaket for å unngå ulik praksis. *Abelia* og *Fylkesmannen i Troms og Finnmark* stilte spørsmål ved om det heller burde være kommunen som avgjør søknader om hvilke barn som skal få et tilbud, og ikke barnehagen.

Det var også flere som pekte på at departementet må presisere at barn med store fysiske eller psykiske funksjonshemminger eller av andre

grunner har særlige behov, må ivaretas. *Fylkesmannen i Vestland* viste til at det burde bli tatt inn regler om at de til enhver tid gjeldende smittevernreglene fra helsemyndighetene, også skal gjelde så langt det lar seg gjøre, for de tilbudene som blir gitt barn som ikke kan være hjemme. For eksempel reglene om avstand og gruppestørrelse.

Det kom innspill om at enkeltstående barnehager bør gis mulighet til å inngå avtale med andre barnehageeiere i samme kommune om å gi et felles tilbud til barna som skal ha et tilbud, når barnehagene ellers er stengt.

Det kom også en del innspill og spørsmål knyttet til forslagene om tilskudd og avkorting. PBL mente at kompensasjonen for foreldrebetaling i realiteten er et tilskudd til foresatte for å dekke foreldrebetalingen, og ikke til barnehagen. De peker på at det må fremkomme tydeligere at kompensasjonen kun skal gjelde oppad begrenset til maksimalprisen. Flere høringsinstanser mente at det må fremkomme av forskriften at alle kommunale tilskudd til private barnehager videreføres, og at henvisningen til § 14 er for snever.

Det kom også innspill til forslaget om at private barnehager som mottar tilskudd, ikke kan benytte ansatte til å drive annet inntektsgivende arbeid i virksomheten. KS støtter forslaget om at ansatte i barnehagene ikke kan drive annet inntektsgivende arbeid. Abelia etterspør en nærmere presisering av hva som regnes inntektsgivende arbeid eller ikke. PBL støtter på sin side ikke forslaget. De mener dette vil være i strid med bestemmelsene i dagens § 14 a og at forslaget tyder på at private barnehager vil drive lovbrudd.

KS kom med ønske om en egen bestemmelse som regulerer at kommuner kan benytte ansatte i private barnehager så lenge den private barnehagen ikke er i drift. Dette kan være til oppgaver innenfor barnehagesektoren i kommunen, men det finnes også tilfeller der ansatte i private barnehager har helsefaglig kompetanse som kommunen ønsker å benytte innen helse- og omsorgstjenesten.

2.2.3 Høring 8. april 2020 om endring i midlertidige regler om barnehager

Forslag om endringer i den midlertidige forskriften om tilpasninger i lovgivningen om barnehager som følge av utbrudd av covid-19, ble sendt på høring og gjort tilgjengelig på regjeringen.no 8. april 2020 med høringsfrist tirsdag 14. april 2020 kl. 13.

Høringsnotatet inneholdt forslag om barnehagelovens anvendelse i perioden barnehagen er stengt eller driver med begrensninger etter

enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven. Det ble foreslått at retten til å benytte seg av barnehageplassen etter barnehageloven § 12 a gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven. Videre ble det foreslått at oppfyllelsen av individuelle rettigheter til spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring skal så langt det er mulig og forsvarlig gjennomføres etter reglene i barnehageloven kapittel V A og enkeltvedtak etter bestemmelser i dette kapitlet.

Høringen 8. april 2020 var en felles høring med forslag om endringer i den midlertidige forskriften om tilpasninger av reglene om grunnopplæringen. Høringsnotatet ble sendt til følgende:

Sametinget
Longyearbyen lokalstyre

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Barneombudet

FUB – Foreldreutvalget for barnehager
FUG – Foreldreutvalget for grunnopplæringen
IMDI – Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring
Utlendingsdirektoratet

Fylkesmannen i Agder
Fylkesmannen i Innlandet
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Oslo og Viken
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Fylkesmannen i Trøndelag
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark
Fylkesmannen i Vestland

Abelia
Elevorganisasjonen
Faglig forum for kommunalt flyktningarbeid
Friskolenes Kontaktforum
Hovedorganisasjonen Virke
Interesseorganisasjonen for Kommunal Voksenopplæring
Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon
KS
Norsk Lektorlag

Private Barnehagers Landsforbund
Samarbeidsrådet for yrkesopplæring
Skolelederforbundet
Skolenes landsforbund
Utdanningsforbundet

Departementet mottok i overkant av 30 høringsvar, hvorav vel 20 gjaldt barnehage. Hovedinntrykket er at høringsinstansene er positive til at det klargjøres hvilke regler som gjelder under utbruddet av covid-19. Disse høringsinstansene svarte på denne delen av høringen:

Barneombudet
Kompetanse Norge
Utlendingsdirektoratet

Fylkesmannen i Viken

Færder kommune
Herøy kommune
Holmestrand kommune
Horten kommune
Rælingen kommune
Sandnes kommune
Tokke kommune
Trondheim kommune
Vinje kommune
Volda kommune

Fagforbundet
Fellesorganisasjonen
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
KS
Private barnehagers landsforbund
Skolelederforbundet
Skolenes landsforbund
Trygge barnehager AS
Utdanningsforbundet

Private barnehagers landsforbund (PBL) viste til at unntak fra normal drift vil være hovedregelen en periode fremover, i alle fall så lenge det gjelder smitteverntiltak som direkte og indirekte påvirker antall tilgjengelige ansatte i sektoren. Både nasjonale, og etter hvert sannsynlige lokale, smitteverntiltak vil også påvirke hvordan tjenestene kan og skal leveres. PBL viste til at det er behov for at reglene får en varighet ut barnehageåret.

Det var bred støtte til at det er behov for tilpasninger i reglene om individuelle rettigheter til spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring etter barnehageloven kap. V A, i den situasjonen vi nå er i. KS kom med innspill om at det vil være en fordel å klargjøre om dette også omfatter §19 g om tilrettelagt tilbud for barn med nedsatt funksjonsevne. *Fylkesmannen i Vestfold og Telemark* mente at det burde tydeliggjøres i forskriften at det er kommunens ansvar å følge opp barn med individuelle rettigheter. *Utdanningsforbundet* kom med innspill om at tilgangen på pedagogisk perso-

nale også kan gjelde institusjoner utenfor barnehagen, slik som PPT.

Flere instanser, blant andre *Barneombudet* og *Fellesforbundet*, uttrykte bekymring for at unntaket som ble foreslått, ga for stort handlingsrom til ikke å oppfylle barnets rettigheter, og derfor bør begrenses. Barneombudet viste til at det bør være et krav at barnehagene, også nå, strekker seg langt for at disse barna nå får den hjelpen de har krav på etter vedtaket. Konsekvensene kan være svært store for barnet av å ikke få hjelpen de trenger.

I høringen hadde departementet redegjort for at forsinkelser i sakkyndige utredninger og andre vurderinger som ikke kan gjennomføres av smittehensyn, er såkalt «grunnet opphold» som ikke vil være i strid med forvaltningsloven. Høringsinstansene som uttalte seg om dette, er enig i vurderingen. Samtidig pekte KS på at det er uheldig at slike forsinkelser i sakkyndige vurderinger fører til at det ikke blir fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Slike forsinkelser kan få konsekvenser for planleggingen av neste barnehageår. KS har på denne bakgrunn spilt inn at det bør gjøres unntak fra kravet om sakkyndig vurdering som vilkår for å kunne fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp når dette er forsvarlig, for eksempel der det er fattet vedtak for inneværende år og det ikke vil være store endringer for barnet neste år.

Flere høringsinstanser hadde innspill som knytter seg til reglene om personale. *Fagforbundet* viste til at det må være strengere regler for antall ansatte som er sammen med barna, for å kunne følge smittevernregler. *Rælingen kommune* stilte spørsmål ved om barnehageeier, så lenge barnehagen har nok årsverk for ansatte og barnehagelærere, står fritt til å organisere tilbudet uten å ta hensyn til hvor mange barn det rent praktisk er per voksen og per barnehagelærer fra dag til dag. Barneombudet støttet departementets vurdering om at det ikke er nødvendig med tilpasninger i reglene. Samtidig understreket Barneombudet at i tillegg til kravene om antall voksne per barn, så skal barnehagen ha en forsvarlig bemanning til enhver tid og at det også må gjelde nå. I vurderingen av hva som er forsvarlig må det også legges vekt på smittevernhensyn, og hvor mange barn som er til stede i barnehagen.

Trondheim kommune viste til at det bør presiseres at det ordinære tilbudet i barnehagene må tilpasses forhold som følger av bemanning, smittevern etc. Kommunen ønsker en klargjøring av hvilket tilbud barn som mister tilbudet på grunn av midlertidig stenging skal ha. *Trygge barnehager*

viste til at det kan forekomme høyere fravær enn vanlig knyttet til smittefare, og at en kan anta at det vil være færre søkere til utlyste stillinger. Dette kan føre til en situasjon med færre pedagoger og det bør derfor gis midlertidig unntak for kravet om å søke om dispensasjon fra utdanningskravet i denne perioden.

2.3 Departementets vurderinger og forslag

2.3.1 Generelt

På samme måte som den midlertidige forskriften, vil den midlertidige loven tydeliggjøre hvilke regler som gjelder for barnehagene under utbruddet av covid-19.

Departementet legger til grunn at det i de fleste tilfeller vil være mulig å gi et godt barnehagetilbud i tråd med barnehageloven og forskriftene også i perioden med utbrudd av covid-19. Det er derfor i utgangspunktet få regler i barnehageloven det er behov for å gjøre tilpasninger i. I det følgende gjennomgås forslagene til lovbestemmelser, som speiler bestemmelsene i den midlertidige forskriften. Der det foreslås justeringer sammenlignet med forskriften, framgår det eksplisitt. Videre redegjøres det for departementets vurderinger av behovet for tilpasninger, også på områder hvor det ikke foreslås tilpasninger.

Formålet med reglene er at barn og foreldre i størst mulig grad skal kunne få ivarett sine rettigheter etter barnehageloven, samtidig som det er tatt hensyn til hva som er mulig å få til når barnehager er underlagt begrensninger av smittevern hensyn eller dersom barnehager blir stengt.

Departementet foreslår ikke tilpasninger i reglene om barnehagens innhold i barnehageloven kapittel I. Selv om barnehagene på grunn av smittevern hensyn må organisere tilbudet på en annen måte, er det likevel mulig å gi et tilbud i samsvar med disse reglene. Dersom barnehagene er stengt, vil reglene i barnehageloven som knytter seg direkte til at barn er i barnehagen, åpenbart ikke gjelde for barna som er hjemme. Dette gjelder for eksempel reglene i barnehageloven § 2 om barnehagens innhold. For de som får et tilbud i barnehagen i perioden barnehagen for øvrig er stengt, vil det innebære at tilbudet ikke er helt likt det som gis til vanlig. I de fleste tilfeller vil det likevel være mulig å gi et godt barnehagetilbud som er i tråd med barnehageloven for barna som går i barnehagen i denne perioden.

Departementet foreslår ikke en egen tilsynshjemmel i den midlertidige loven. Den midlertidige loven gjør unntak fra og supplerer reglene i barnehageloven. Departementet legger derfor til grunn at tilsynshjemmelen i barnehageloven også omfatter tilsyn med reglene i den midlertidige loven og i forskrifter med hjemmel i denne.

2.3.2 Rett til å benytte seg av barnehageplassen

Barnehagene må følge krav til smittevernfaglig forsvarlig drift etter covid-19-forskriften. For å oppfylle smitteverntiltakene kan det være nødvendig for barnehagene å gi et begrenset barnehagetilbud, for eksempel at barnehagene har en kortere åpningstid enn vanlig. Dersom barnehager stenger etter nasjonale eller kommunale vedtak med hjemmel i smittevernloven, kan ikke kommunen oppfylle retten til barnehageplass etter barnehageloven. Departementet mener derfor at det er behov for å gjøre tilpasninger i retten til å benytte seg av barnehageplassen i denne perioden.

Departementet mener at i perioden barnehagene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven, gjelder retten til å benytte seg av barnehageplassen etter barnehageloven § 12 a med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 2 bokstav a.

Dette innebærer at tilbudet som gis kan være begrenset som følge av smitteverntiltak, for eksempel redusert åpningstid eller begrensninger i antall barn som kan være til stede samtidig. Gjeldende smitteverntiltak er fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet gjennom covid-19-forskriften. Hvilke begrensninger som gjelder, henger sammen med hvilke smitteverntiltak som til enhver tid er fastsatt.

Dersom det er gjort vedtak om stenging av barnehagen, så faller retten til å benytte seg av barnehageplassen etter § 12 a bort for de som har plass i barnehagen. Dette gjelder imidlertid ikke for barn som er omfattet av unntakene i forskrift med hjemmel i § 3, se nærmere omtale i kapittel 2.3.6.

2.3.3 Brukermedvirkning

Barnehageloven kapittel II inneholder regler om barn og foreldres medvirkning, gjennom organ som foreldreråd og samarbeidsutvalg. Barnehageeieren skal sørge for at saker av viktighet fore-

legges foreldrerådet og samarbeidsutvalget. Det kan fortsatt legges frem saker for organene, selv om det organiseres på en annen måte enn gjennom fysiske møter. Loven inneholder ikke konkrete regler om hvordan samarbeidet med foreldrerådet og samarbeidsutvalget skal organiseres, og det er dermed ikke behov for å unnta eller gjøre tilpasninger i reglene om brukermedvirkning for å ta høyde for at barnehager stenges eller driver med begrensninger etter smittevernloven.

2.3.4 Regler om personale

Etter departementets vurdering er det heller ikke behov for å gjøre unntak eller tilpasninger i reglene i barnehageloven kap. V om personale, herunder reglene om grunnbemanning og pedagogisk bemanning. Kravet til grunnbemanning (bemanningsnorm) og pedagogisk bemanning (pedagognorm) gjelder antall årsverk i barnehagene, og er ikke knyttet til hvem som er fysisk til stede i barnehagen til enhver tid. Det anses dermed ikke å være mer problematisk å oppfylle kravene selv om barnehagene er stengt eller driver med begrensninger etter smittevernloven, og det er ikke nødvendig å gjøre tilpasninger i disse reglene. Departementet vil også vise til at de private barnehagene får ordinært kommunalt driftstilskudd og kompensasjon for tapt foreldrebetaling når barnehagene er stengt. Se omtale i kapittel 2.3.7.

Flere høringsinstanser hadde innspill som knytter seg til reglene om personale i høringen 8. april. *Trygge barnehager* uttalte i sitt høringsinnspill at det bør gis midlertidig unntak for kravet om å søke om dispensasjon fra utdanningskravet i denne perioden. Departementet mener at det ikke er behov for endringer i reglene om å søke dispensasjon fra pedagogisk bemanning. Selv om det kan forekomme høyere sykefravær etc. bør ikke dette føre til at reglene om å søke dispensasjon oppheves.

Fagforbundet viste til at det må være strengere regler for antall ansatte som er sammen med barna, for å kunne følge smittevernregler. I tillegg ble det stilt spørsmål ved om barnehageeier, så lenge barnehagen har nok årsverk for ansatte og barnehagelærere, står fritt til å organisere tilbudet uten å ta hensyn til hvor mange barn det rent praktisk er per voksen og per barnehagelærer fra dag til dag.

Departementet vil understreke at bemanningen til enhver tid må være tilstrekkelig til at personale kan drive en tilfredsstillende peda-

gogisk virksomhet, jf. barnehageloven § 18 første ledd og at barnehagen må ha en forsvarlig pedagogisk bemanning, jf. forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon § 1. Disse kravene gjelder uavhengig av de tallfestede minimumskravene til grunnbemanningen og pedagogisk personale og innebærer at barnehageeier må sette inn vikarer ved behov.

Departementet mener at det ikke er behov for å innføre strengere regler for antall ansatte som er sammen med barna for å følge smittevernreglene, og vil vise til at i forskrift om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet (covid-19-forskriften) § 12b, legges bemanningsnormen til grunn for grupper for barnehagebarn. Departementet vil i tillegg vise til at barnehageeier har mulighet til å ha en kortere åpningstid dersom det er nødvendig for å oppfylle smittevernskravene.

2.3.5 Individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging

Retten til spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring etter barnehageloven kapittel V A gjelder uavhengig av om barn går i barnehagen. Disse rettighetene vil derfor fortsatt gjelde selv om barnehagene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.

Rammene for de individuelle rettighetene er fastsatt i loven og i enkeltvedtak med hjemmel i loven. I vedtaket om spesialpedagogisk hjelp fastsettes det blant annet hvordan den spesialpedagogiske hjelpen skal organiseres, og hvilket timeomfang hjelpen skal ha. Departementet mener at barna fortsatt skal ha de individuelle rettighetene som er fastsatt i barnehageloven kap. V A. Samtidig er det klart at det kan det være nødvendig å organisere dette på en annen måte i denne perioden. Det vil for eksempel kunne være vanskelig å gi spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring i tråd med vedtakene, både på grunn av smittevernhensyn og tilgangen på pedagogisk personale både i og utenfor barnehagen (for eksempel ansatte i PP-tjenesten). I tillegg kan det være at barn som vanligvis går i barnehage, i perioder er hjemme. Enten som følge av at barnehagen er stengt, fordi barnet er i risikogrupper eller har nær familie i risikogrupper for covid-19, eller at foreldrene av andre grunner velger å holde barnet hjemme.

Departementet legger til grunn at det i noen tilfeller vil kunne gis individuell hjelp eller tegnspråkopplæring til barn som er hjemme. Det er en forutsetning at dette kan gis i tråd med helse-

myndighetenes smittevernråd. I de tilfellene det ikke er mulig med individuell hjelp, bør det vurderes om hjelpen eller opplæringen kan gis ved bruk av digitale verktøy. Dette vil nok først og fremst være aktuelt for de litt eldre barna.

I enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp skal det være fastsatt hvor mange timer spesialpedagogisk hjelp et barn skal ha. I mange tilfeller vil vedtakene kunne oppfylles fullt ut for barn som er i barnehagen. Det kan imidlertid tenkes at det vil være vanskelig å få oppfylt timetallet på grunn av tilgang på pedagogisk personale eller at smittevernhensyn av andre grunner gjør det vanskelig å oppfylle vedtaket fullt ut.

For barn som er hjemme, kan det også være vanskelig å oppfylle dette timekravet, selv om det i enkelte tilfeller er mulig å gi hjelpen når barnet er hjemme. Det kan for eksempel være vanskelig å gi hjelpen på grunn av ulik tilgang til digitale verktøy, og det kan også være ulik kompetanse hos de som gir hjelpen. I tillegg kan det være krevende og belastende for barnet å motta hjelpen på en slik måte.

Instansene som uttalte seg om dette forslaget da det var på høring 8. april, er enig i at det er behov for tilpasninger i reglene. KS mener det vil være en fordel å klargjøre om dette også omfatter §19 g om tilrettelagt tilbud for barn med nedsatt funksjonsevne.

Departementet vil vise til at tilrettelegging etter §19 g innebærer at kommunen må sette barnehagene i stand til å gi de aktuelle barna et tilrettelagt tilbud. Plikten tilsvare kommunens tilretteleggingsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven §20. Eksempler på tilrettelegging kan være at kommunen sørger for at barnehagen har det nødvendige utstyret eller gir støtte til bygningsmessige endringer. Departementet vil vise til at forslaget om tilpasning er begrenset til rettighetene der det er fastsatt regler om organisering og timetall i enkeltvedtak. Departementet mener at det fortsatt bør være mulig for kommunene å oppfylle plikten etter §19 g og mener derfor at det ikke er behov for å gjøre tilpasninger.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark mener det bør tydeliggjøres at det er kommunens ansvar å følge opp barn med individuelle rettigheter. Departementet vil vise til at kommunenes ansvar for å følge opp de individuelle rettighetene følger eksplisitt av barnehageloven kapittel V A og at det ikke foreslås endringer i disse reglene.

Departementet mener at man må strekke seg langt for å oppfylle vedtakene og at det er viktig at barn får spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopp-læring også under utbruddet av covid-19. På bak-

grunn av høringsinnspillene fra blant andre Barneombudet og Fellesforbundet, endret departementet forslaget om tilpasninger i reglene om individuelle rettigheter fra det som ble sendt på høring. Departementet vil understreke at barna har rettighetene i behold, og at tilpasningen som foreslås, går ut på at det vil være noe større fleksibilitet i hvordan tilretteleggingen organiseres, og i antallet timer per uke.

Departementet foreslår at det fastsettes at barnehageeier bare kan gjøre tilpasninger i tilrettelegging som følger av enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopp-læring med hjemmel i barnehageloven kapittel V A, dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I samsvar med innspill fra blant andre Barneombudet, foreslår departementet at det fastsettes at det i vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendig og forsvarlig, skal legges stor vekt på barnets beste. Videre foreslår departementet at det fastsettes i forskriften at det også kan tas hensyn til tilgangen på pedagogisk personale og nødvendig utstyr, se forslag til §2 bokstav b. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften §2 bokstav b.

Kravet om at barnehageeier må «godtgjøre» at tilpasningen er nødvendig og forsvarlig, betyr at det er barnehageeier som må sannsynliggjøre at dette vilkåret er oppfylt. Det er ikke ment som et absolutt dokumentasjonskrav. Hensikten er å legge til grunn en høy terskel for tilpasninger, og at det er tilpasninger og ikke normal oppfyllelse som må begrunnes. Hovedregelen er fortsatt at de individuelle rettighetene ivaretas i samsvar med enkeltvedtaket.

Utbruddet av covid-19 kan også føre til forsinkelser i utredninger og vurderinger som må gjøres i forbindelse med vedtak om spesialpedagogisk hjelp, jf. barnehageloven §19 d. Det kan for eksempel være vanskelig for den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PP-tjenesten) å utføre sakkyndige utredninger av barnets behov uten å kunne møte barnet fysisk. Det er ikke fastsatt særskilte frister i barnehageloven, men kravene til saksbehandling etter forvaltningsloven gjelder. Det følger av forvaltningsloven §11 a at forvaltningsorganer skal forberede og avgjøre saker uten ugrunnet opphold. Departementet legger til grunn at utsettelse som er nødvendig på grunn av stengingsvedtak og andre smitteverntiltak, vil være et «grunnet» opphold.

Samtidig er det uheldig for barn dersom kommunen ikke får fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopp-læring fordi det ikke er mulig å gjennomføre sakkyndige vurderinger.

Den sakkyndige vurderingen er et sentralt grunnlag for vedtakene. I noen tilfeller vil det likevel være forsvarlig å fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp uten at det er gjennomført en sakkyndig vurdering. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom et vedtak skal forlenges eller det av andre grunner er relativt klart hva innholdet i vedtaket bør være. For at det ikke skal bli unødige forsinkelser i nye vedtak, foreslår departementet at det i den midlertidige loven åpnes for at kommunen kan fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring uten at det gjennomføres sakkyndig vurdering, se forslag til § 2 bokstav b. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 2 bokstav b.

At det skal være «forsvarlig», betyr at kommunen uten den sakkyndige vurderingen vil ha et forsvarlig beslutningsgrunnlag. Hvor lenge vedtaket skal gjelde, har betydning for hva som anses å være et forsvarlig beslutningsgrunnlag. Det kan for eksempel være aktuelt å fastsette et kortvarig vedtak, for deretter å gjennomføre sakkyndig vurdering og fatte nytt vedtak når situasjonen tillater det.

Departementet vil også understreke at utredninger, kartlegginger mv. som kan gjennomføres i samsvar med smittevernreglene som gjelder, skal gjennomføres som normalt.

2.3.6 Barnehageeiers plikt til å sørge for tilbud til barn som ikke kan være hjemme

2.3.6.1 Samle reglene om hvilke barn som skal få tilbud i barnehagen

I den midlertidige forskriften om tilpasninger i reglene om barnehager § 3 er det fastsatt at barnehageeier skal sørge for at barn som er omfattet av unntak i enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven, får et tilbud i barnehagen i perioder barnehagene for øvrig er stengt eller driver med redusert kapasitet. Videre er det fastsatt at barnehageeier skal ivareta behovet som begrunner at barnet skal ha et tilbud i barnehagen. Når det gjelder hvem som skal ha slikt tilbud, er det vist til unntak i enkeltvedtak eller forskrifter om stenging etter smittevernloven. Unntakene knyttes til barn som har minst én foresatt ansatt i kritiske samfunnsfunksjoner mv., og barn med særlige behov som ikke kan ivaretas når barnehagen er stengt.

Behovet som begrunner unntakene, gjør seg gjeldende også ved redusert åpnings- og oppholdstid i barnehager. Reglene om smittevern og

barnehage må tolkes i sammenheng, og regelverket må samlet forstås slik at unntakene også gjelder når barnehagene av smittevern hensyn driver med begrensninger, ikke bare ved stenging. Dette innebærer at hvis den reduserte åpnings-tiden i barnehagen gjør at formålet med unntakene i covid-19-forskriften ikke oppnås, skal barnehagene tilby barnet opphold utover den åpningstiden de har lagt opp til.

Etter at barnehagene er åpnet, er forholdet mellom reglene om smittevern og barnehage noe uklart når det gjelder tilbud til barn som tidligere har vært omfattet av disse unntakene. Dette har ført til at departementet har fått mange spørsmål om sammenhengene mellom reglene.

Departementet foreslår derfor å samle reglene om hvem som skal ha tilbud i barnehagen når barnehagen er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid. Barnehageeiers plikt til å gi et tilbud i barnehagen til noen barn vil være tiltak som iverksettes for å kompensere mot ulemper som følger av vedtak om å stenge barnehager eller av at barnehagene har redusert åpnings- og oppholdstid på grunn av krav til smittevern. Alle smitteverntiltak, herunder vedtak om stenging av barnehager, må oppfylle de grunnleggende kravene til smitteverntiltak i smittevernloven § 1-5. Det betyr at de skal være basert på en klar medisinsk-faglig begrunnelse, være nødvendige av hensyn til smittevernet og framstå som tjenlig etter en helhetsvurdering. Gjeldende smitteverntiltak er fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet gjennom covid-19-forskriften. Denne forskriften kan og skal endres raskt for å sikre at tiltakene er tilpasset den situasjonen vi til enhver tid står i. Departementet mener at barnehagenes plikt til å ha tilbud i barnehagen, må kunne tilpasses de smitteverntiltakene som gjelder for barnehagene til enhver tid.

Departementet forslår på denne bakgrunn at det fastsettes i den midlertidige loven at departementet kan gi forskrift om hvilke barn som skal få tilbud i barnehagen selv om barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid.

2.3.6.2 Hvem som skal få tilbud i barnehagen

I forskrift med hjemmel i den midlertidige loven vil det bli fastsatt at barnehager som er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid med hjemmel i smittevernloven, likevel skal sørge for et tilbud i barnehagen til (1) barn som en har minst én forelder ansatt i kritiske samfunnsfunksjoner eller kritiske virksomhetsfunksjoner innen

andre samfunnsfunksjoner som vurderes som viktige i tilknytning til håndteringen av utbruddet av covid-19, og (2) barn med særlige behov som ikke kan ivaretas når barnehagen er stengt eller har redusert åpnings- og oppholdstid.

I forskriften vil det bli fastsatt at barnehageeier skal *sørge for* at barn som er omfattet av unntaket, får et tilbud i barnehagen. Dette innebærer at barnehageeiere ikke bare kan vurdere forespørsler om plass, men også selv må vurdere om det er barn som er omfattet av unntaket. Dette gjelder da særlig unntak knyttet til barnets behov. Dersom et barn skal ha et tilbud i barnehagen på grunn av foreldrenes funksjon, er det naturlig at barnehageeier bare vurderer om barnet skal få tilbud hvis foreldrene ber om det. Samtidig er det klart at barnehageeier har en veiledningsplikt om hvilke regler som gjelder, inkludert om hvem som har rett til tilbud for sine barn.

I forskriften vil det bli fastsatt at plikten til å gi tilbud til barn med særlige behov og barn med minst én forelder i kritiske samfunnsfunksjoner mv. gjelder både dersom barnehagen er stengt med hjemmel i smittevernloven, og dersom barnehagen har redusert åpnings- eller oppholdstid i samsvar med reglene om smittevernfaglig forsvarlig drift etter covid-19-forskriften. Dette er en klargjøring av det som i dag følger av den midlertidige forskriften om tilpasning av lovgivningen om barnehager og covid-19-forskriften. Plikten til å gi et tilbud vil dessuten gjelde både dersom barnehagen er vedtatt stengt av nasjonale myndigheter, og dersom barnehagen er vedtatt stengt av kommunen.

Departementet vil presisere at retten til å få et tilbud i barnehage under covid-19-utbruddet, forutsetter at barnet har rett på plass etter barnehageloven § 12 a eller har fått plass i barnehage. Det betyr at kommunen som barnehagemyndighet ikke har plikt til å tilby plass som følge av at barns foreldre har en kritisk samfunnsfunksjon mv. under covid-19-utbruddet.

I høringen kom det innspill om at enkeltstående barnehager bør gis mulighet til å inngå avtale med andre barnehageeiere i samme kommune om å gi et felles tilbud til barna som skal ha et tilbud, når barnehagene ellers er stengt. Tilbudet om plass til barn som omfattes av unntakene, skal i utgangspunktet gis i den barnehagen barna går i til vanlig. Departementet mener likevel at det ikke bør stenges for at det kan gjøres lokale tilpasninger, for eksempel at flere barnehageeiere kan bli enige om å holde en av barnehagene åpne, så lenge det er i tråd med smittevernreglene fra helsemyndighetene. I slike vurderinger må det legges stor vekt på barnets beste.

Flere høringsinstanser, blant andre Barneombudet, har etterspurt mer veiledning om hvem som er omfattet av unntakene. Når det gjelder unntaket som er knyttet til foreldrenes funksjon, vises det til veiledning fra Helse- og omsorgsdepartementet. Hvilke barn som skal ha plass på grunn av særlige behov, må vurderes konkret. I vurderingen av om et barn skal få tilbud i barnehagen etter unntaket, skal det tas hensyn til om og i hvilken grad barnets behov kan bli ivaretatt dersom barnet er hjemme. Barnehageeier skal alltid vurdere om barn som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp eller andre individuelle tilrettelegginger i barnehagen, bør få et tilbud i barnehagen.

2.3.6.3 *Hva slags tilbud barna skal få i barnehagen*

Departementet har fått mange spørsmål om forholdet mellom adgangen til å ha redusert åpnings- og plikten til å sikre tilbud til barn med særlige behov og barnepass for foreldre i kritiske samfunnsfunksjoner mv.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at det i den midlertidige loven gis hjemmel til departementet til å fastsette nærmere regler i forskrift om hva slags tilbud disse barna skal ha. Departementet mener reglene bør fastsettes i forskrift fordi de har nær sammenheng med reglene om hvem som skal få tilbud i barnehagen dersom barnehagen er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid, noe som igjen har sammenheng med hva som til enhver tid er de gjeldende smitteverntiltakene.

I forskriften er det aktuelt å fastsette regler om omfanget på tilbudet som barna skal ha. Departementet legger opp til at hvor omfattende tilbud barn til foreldre i kritiske samfunnsfunksjoner mv. skal ha, må vurderes ut fra foreldrenes behov for barnepass for å kunne ivareta den kritiske samfunnsfunksjonen. Dette innebærer at hvis den reduserte åpningstiden i barnehagen gjør at formålet med unntakene ikke oppnås, skal barnehagene tilby barnet opphold utover den åpningstiden de har lagt opp til. Det tilbudet barnet normalt har i barnehagen, vil utgjøre en ytre ramme for hvor omfattende tilbud barnehagen må gi.

Når det gjelder barn med særlige behov, legger departementet opp til at det må vurderes konkret hvor omfattende tilbud de skal ha ut fra behovet som skal ivaretas. Det tilbudet barnet normalt har i barnehagen, vil utgjøre en ytre ramme for hvor omfattende tilbud barnehagen må gi.

I forskriften vil det bli fastsatt at barnehageeier må ivareta behovet som begrunner at barnet skal

ha et tilbud. Dette forslaget vil være en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 første ledd andre punktum. Hva slags tilbud som er egnet til å ivareta behovet, må vurderes ut fra hvilket behov barnet har. Forslaget innebærer at barnehagen skal ivareta omsorgsbehovet som ikke kan ivaretas dersom barnet er hjemme, og at barn som får tilbud på grunn av behov for spesialpedagogisk hjelp, får dette oppfylt i barnehagen. Plikten til å ha et tilbud til barn med særlig behov må også ses i sammenheng med forslaget som er omtalt i kapittel 2.3.5 om at barnehageeier bare kan gjøre tilpasninger i tilrettelegging som følger av enkeltvedtak med hjemmel i barnehageloven kapittel V A dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig.

2.3.6.4 Forenklete saksbehandlingsregler

Det er også behov for å fastsette regler om hvordan unntaket skal behandles for å ivareta formålet, og samtidig ta hensyn til ressursituasjonen til kommuner og barnehager, og rettsikkerheten til barn.

Etter departementets vurdering vil avgjørelsen om hvem som skal ha et barnehagetilbud, være et enkeltvedtak. Dersom avgjørelsen skal behandles etter reglene i forvaltningsloven, vil dette kunne beslaglegge mye tid hos barnehager og kommuner som kunne vært brukt til å gi nødvendige tilbud til barn i utbrudd-perioden. Det vil også innebære at det tar lenger tid å ta avgjørelser, noe som vil være uheldig for håndteringen av krisesituasjonen da personer i kritiske samfunnsfunksjoner risikerer å stå uten et tilbud til sine barn. Departementet foreslår derfor at det gjøres unntak fra reglene i forvaltningsloven om saksbehandling av enkeltvedtak. Departementet foreslår at det i stedet fastsettes et generelt krav om forsvarlig saksbehandling og krav om at barnehageeier skal underrette skriftlig om avslag på søknader om tilbud etter unntaket. Det vil ikke gjelde krav til begrunnelse av vedtaket. Departementet understreker at det med «søknad» refereres til at det må komme et initiativ fra foreldre som ønsker plass i samsvar med unntakene. Det skal ikke stilles formkrav til søknaden, og kommunen må legge opp til en enkel og tilgjengelig måte for foreldre til å få vurdert om de kan få plass til sitt barn.

For å ikke binde opp ressurser hos barnehager og kommuner foreslår departementet at det ikke skal være klagerett på avslag knyttet til barn av personer i kritiske samfunnsfunksjoner. Det finnes etter hvert god veiledning om hva som

anses å være kritiske samfunnsfunksjoner. Departementet legger derfor til grunn at hensynet til forsvarlig saksbehandling er ivaretatt, og at hensynet til effektiv behandling av søknadene tilsier at det gjøres unntak fra klageretten. Barnehageeier bør dessuten ha et visst handlingsrom for å samtidig kunne begrense risikoen for smitte.

Når det gjelder avslag på søknader om tilbud til barn med særlige omsorgsbehov, foreslår departementet at det skal være klageadgang, og at det skal være kommunal klageinstans. Kommunens klagemnd skal også avgjøre klager over vedtak fattet av privat barnehage, og den private barnehagen må rette seg etter et vedtak i klagemnda. Denne avgjørelsen handler om barnets behov, og avgrensningen av hvem som skal få et tilbud, er langt mer skjønsmessig. Departementet mener derfor det bør være et minimum av mekanismer som sikrer likebehandling og at barnets behov blir ivaretatt.

Departementet foreslår at de forenklete saksbehandlingsreglene fastsettes i forskrift. På denne måten vil forskriften gi en samlet oversikt over hvem som skal få tilbud i barnehagen, og hvilke saksbehandlingsregler som gjelder for slike avgjørelser. Når saksbehandlingsreglene fastsettes i forskrift, vil det også være enklere å justere reglene i samsvar med eventuelle endringer i reglene om hvem som skal få tilbud i barnehagen. Dessuten vil det gjøre det enklere å skjerpe kravene til saksbehandlingen dersom situasjonen blir langvarig.

Departementet foreslår derfor at det fastsettes i den midlertidige loven at departementet i forskrift kan fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklete saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud i barnehagen.

Forskriftsreglene om forenklete saksbehandlingsregler vil være en videreføring av den midlertidige forskriften om barnehager § 3 andre ledd.

2.3.7 Foreldrebetaling og tilskudd

2.3.7.1 Generelt

Barnehageloven § 15 fastsetter at Kongen kan gi forskrifter om foreldrebetaling i barnehage. Dette er gjort gjennom forskrift 16. desember 2005 nr. 1478 om foreldrebetaling i barnehager. For perioden barnehager var stengt som følge av nasjonalt vedtak med hjemmel i smittevernloven, ble det fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 491 om tilpasninger i lovgivningen om barnehager som følge av utbrudd av covid-19, at foreldre-

betalingen falt bort. Foreldrebetalingen ble gjeninnført for foreldre som mottok et tilbud fra 14. april 2020. Samtidig ble den dermed gjeninnført for foreldre som allerede mottok et tilbud som følge av at foreldrene innehar kritiske samfunnsfunksjoner, og for foreldre som allerede mottok et tilbud fordi barnet har særlige behov. Foreldrebetalingen følger de ordinære reglene i forskrift om foreldrebetaling i barnehager.

Foreldrebetalingen gjelder på vanlig måte for foreldre som av ulike grunner ikke benytter seg av plassen de har fått tilbud om. Foreldrebetalingen bortfaller kun dersom plassen blir sagt opp. Det gjelder også barn som er i en risikogruppe, eller har medlemmer i husstanden som er i en risikogruppe, og hvor barna ikke benytter plassen. Som en naturlig del av de smitteforebyggende tiltakene skal ikke syke barn være i barnehagen. Normalt gjøres det ikke fratrukk i foreldrebetalingen ved kortere perioder med sykefravær i barnehagen. Departementet ønsker ikke å innføre alternative regler om sykefravær i denne situasjonen, noe som vil kunne medføre krevende skjønnsmessige grensedragninger. Foreldrene kan søke om moderasjon i foreldrebetalingen i barnehage på ordinær måte. Flere kommuner har også lokale regler for fratrukk i foreldrebetalingen ved sykefravær.

Ved gjeninnføringen av foreldrebetaling vurderte departementet om det bør innføres differensiert foreldrebetaling avhengig av hvilket antall timer foreldre til barn i barnehage får tilbud om. Departementet la betydelig vekt på at det bør være en ordning for foreldrebetaling som er fleksibel og uavhengig av prosessen for gjenåpning av barnehager. Som følge av praktiske forhold varierer åpningstidene fra barnehage til barnehage, og åpningstidene kan også endres fra uke til uke. Det vil kreve vesentlig administrasjon for kommunen å fakturere for timetallet foreldrene får tilbud om. Det er i tillegg forholdsvis få timer som faller bort i form av begrensede åpningstider.

Departementet viderefører denne vurderingen i forslaget til midlertidig lov, se forslag til § 4. Departementet foreslår at foreldrene som får tilbud om plass i barnehage, skal betale ordinær foreldrebetaling for barnehageplassen, uavhengig av antall timer tilbudet utgjør. Dette innebærer at også foreldre som mottar et tilbud i tråd med forslag til forskrift med hjemmel i § 3, skal betale på vanlig måte. I tråd med dette vil foreldre som har avtale om en deltids plass, på vanlig måte betale i tråd med opprinnelige avtale. Ordinær avtalt foreldrebetaling for barn som mottar et tilbud, uavhengig av barnehagens åpningstider, vil gjøre det

administrative arbeidet for kommunene og barnehagene vesentlig enklere og mindre tidkrevende. Tilsvarende gjelder for tilbud om plass i offentlig finansierte skolefritidsordninger, se kapittel 3.3.17.1.

2.3.7.2 Foreldrebetaling ved stenging av barnehager

For perioden barnehager var stengt som følge av nasjonalt vedtak med hjemmel i smittevernloven, ble det fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 491 om tilpasninger i lovgivningen om barnehager som følge av utbrudd av covid-19 at foreldrebetalingen falt bort. Dette omfattet også foreldre som mottok et tilbud i perioden barnehagene var stengt, jf. unntakene som var fastsatt i enkeltvedtak eller forskrifter om stenging etter smittevernloven. I den midlertidige forskriften ble det fastsatt at kommunene skal kompenseres for dekning av tapt foreldrebetaling i både private og kommunale barnehager, uavhengig av hvor lenge barnehagen er stengt. Forskriften presiserte, blant annet på grunn av innspill i høringen, at kompensasjonen per barnehageplass ikke skal overstige maksimalprisen. Det ble ikke gitt kompensasjon for tap av kostpenger. Videre ble det fastsatt at kommunen skal utbetale kompensasjon til private barnehager for tapt foreldrebetaling. De private barnehagene må søke kommunen og dokumentere inntektsbortfall. Det skal ikke gis kompensasjon for tap av kostpenger.

Selv om barnehagene nå er åpne og ordinær foreldrebetaling er gjeninnført, ser departementet at det er behov for å regulere forholdet til foreldrebetaling ved en eventuell ny stenging av barnehagene. Ved stenging oppstår det blant annet spørsmål om foreldre skal betale for plassen, og om barnehager skal bli kompensert for tapt foreldrebetaling.

Departementet mener det er grunner som taler for at foreldrebetalingen bør bortfalle dersom barnehagen må stenge på grunn av smittevern. Foreldrene mottar ikke et barnehagetilbud, og det er rimelig at betalingen faller bort.

Det skaper videre forutsigbarhet at reguleringene fra tidligere stenging videreføres. Departementet mener derfor at foreldrebetalingen bør bortfalle også dersom barnehagene på ny blir stengt etter vedtak hjemlet i smittevernlovgivningen. Dette vil gjelde uavhengig av hvor lenge barnehagen stenges. Dette er også i tråd med vurderingene og reguleringene i den midlertidige forskriften.

Departementet mener dette skal gjelde uavhengig av om barnehagene stenges som følge av et nasjonalt vedtak med hjemmel i smittevernlovgivningen, eller eventuelle kommunale vedtak om stenging. Begrunnelsen for at barnehager stenges bygger i disse tilfellene på de samme hensynene.

Departementet foreslår at ordinær foreldrebetaling skal gjelde for foreldre som mottar et tilbud når barnehagene for øvrig er stengt med hjemmel i smittevernlovgivningen, dersom de benytter seg av plassen, jf. forslag til forskrift med hjemmel i § 3. Dette er i tråd med det som har vært gjeldende fra 14. april. I den ekstraordinære situasjonen ved den nasjonale stengingen av barnehager i mars 2020 var det behov for tydelige, enkle og håndterlige reguleringer. I denne situasjonen var det hensiktsmessig at også foreldre som mottok et tilbud, ikke ble belastet for foreldrebetalingen. Departementet mener at det er rimelig at disse foreldrene betaler på vanlig måte for tilbudet de mottar ved en eventuell ny stenging av barnehagene.

Det er krevende for barnehagene å bli pålagt å stenge virksomheten, og samtidig være i stand til å gjenåpne så raskt som mulig når situasjonen tilsier dette. Barnehagene må i tillegg være åpne for barn som skal ha et tilbud i stengningsperioden. Det er viktig å sikre forutsigbare økonomiske rammer for barnehagene og kommunene. Departementet foreslår derfor å videreføre reglene om at private barnehager får beholde ordinære tilskudd, se forslag til § 5. Barnehager skal kompenseres for tapt foreldrebetaling dersom barnehagene stenges med hjemmel i smittevernloven. Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen om at kommunen skal utbetale kompensasjonen til private barnehager. Kommunene skal også i det videre være kompensert for bortfall av foreldrebetaling ved vedtak om stenging av barnehager. Behovet for kompensasjon til kommunesektoren for bortfall av foreldrebetaling ses i sammenheng med merutgifter og mindreinntekter som følge av koronautbruddet i kommunesektoren som helhet. Reglene for tilskudd og kompensasjon vil gjelde både ved nasjonal stenging og ved kommunale vedtak om stenging som er i tråd med statlig retningslinjer for smittevern.

Departementet foreslår også å videreføre reglene om avkortning i kompensasjon for tapt foreldrebetaling i den midlertidige loven. I tillegg foreslås noen språklige endringer slik at reglene er bedre tilpasset at barnehagene nå er åpne. Se også omtale og forslag i kapittel 2.3.7.3 om regler om tilskudd.

2.3.7.3 Regler om tilskudd til private barnehager

Barnehageloven § 14 pålegger kommunen å gi kommunalt tilskudd til private barnehager. De private barnehagenes økonomi styres i svært stor grad av tilskudd fra kommunen og foreldrebetaling. Ved nedstenging eller sterkt redusert drift, er det risiko for permitteringer dersom barnehagen ikke får utbetalt tilskudd og foreldrebetaling.

I den midlertidige forskriften er det fastsatt i § 5 at private barnehager skal motta kommunale tilskudd etter barnehageloven selv om barnehagene er stengt. Selv om barnehagene nå har åpnet igjen, mener departementet at dette bør videreføres i den midlertidige loven i tilfelle barnehager må stenge. Dette vil skape forutsigbarhet for de private barnehagene. Hensikten med å dekke alle ordinære kostnader i en periode hvor barnehagene er pålagt å stenge med hjemmel i smittevernlovgivningen, er blant annet å unngå at barnehagene må permittere ansatte, og at tilbudet raskt kan starte opp igjen når barnehagene gjenåpner. I tillegg kreves det at barnehager holder åpent for barn som skal ha et tilbud i barnehagen selv om barnehagen for øvrig er stengt, jf. forslag til § 3 og omtale i kapittel 2.3.7.1.

Flere høringsinstanser, deriblant *Private barnehagers landsforbund* (PBL) og *KA – arbeidsgiverorganisasjonen for kirkelige virksomheter*, ga i høringen 25. mars innspill om at det må framkomme av bestemmelsen at alle kommunale tilskudd til private barnehager videreføres, og at henvisningen til § 14 er for snever. Departementet justerte bestemmelsen i tråd med dette.

Videre foreslår departementet i § 5 at det lovfestes at private barnehager som mottar tilskudd, ikke kan benytte ansatte til å drive annet inntektsgivende arbeid for virksomheten i perioden hvor barnehagene er stengt. Dersom dette skulle tillates, vil barnehageeier komme bedre ut økonomisk enn om utbruddet av covid-19 ikke hadde funnet sted, noe som vil virke urimelig. *Abelia* etterspør en nærmere presisering av hva som regnes inntektsgivende arbeid eller ikke. PBL støtter ikke forslaget til slik forskriftsregulering og mener dette vil være i strid med bestemmelsene i dagens § 14 a og at bestemmelsen tyder på at private barnehager vil drive lovbrudd. Departementet mener at dette er en tydeliggjøring av § 14 a som er nødvendig i den situasjonen som er oppstått. Departementet vil videre vise til at hva som faller inn under «inntektsgivende arbeid» må vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

KS kom i sitt høringsinnspill med ønske om en egen bestemmelse som regulerer at kommuner

kan benytte ansatte i private barnehager til arbeid i kommunen så lenge den private barnehagen ikke er i drift. Departementet mener dette vil være en inngrepene bestemmelse, og vil vise til at den private delen av barnehagesektoren har gitt tydelige signaler om at de vil stille sine ansatte til rådighet dersom det skulle være behov.

Departementet foreslår også regler om avkortning av kompensasjon for tapt foreldrebetaling og kommunale tilskudd til private barnehager, se forslag til § 5. Formålet med å gi private barnehager kompensasjon for tap av foreldrebetaling er å gi økonomisk bistand i en vanskelig tid. Når barnehagene får dekket alle ordinære kostnader i en periode hvor de er pålagt å stenge med hjemmel i smittevernlovgivningen, vil dette også gjøre at barnehagene raskt kan starte opp igjen når barnehagene gjenåpner. Dersom private barnehager

permitterer ansatte eller av andre grunner har betydelig reduksjon i kostnadene, mener departementet at overføringene til de private barnehagene skal justeres tilsvarende kostnadsreduksjonen slik at man unngår dobbeltkompensasjon. Tilskudd/ kompensasjon bør avkortes tilsvarende reduksjonen av kostnadene. Det samme bør gjelde dersom allerede innbetalt foreldrebetaling for perioden barnehagene er stengt eller driver med redusert kapasitet, ikke refunderes foreldrene. Departementet foreslår at dette fastsettes i den midlertidige loven.

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet retningslinjer som gir mer informasjon om innretningen av kompensasjonsordningen, samt hvordan kommunene skal forvalte denne. Retningslinjene ligger på Utdanningsdirektoratets nettsider.

3 Midlertidig regler for grunnsopplæringen

3.1 Bakgrunn

Når skoler er helt eller delvis stengt, kan de ikke drive som normalt. Selv når skolene eller enkelte trinn skal være åpne, vil det være begrensninger av smittehensyn som påvirker hvordan skoledriften kan organiseres. Begrensningene kan for eksempel dreie seg om redusert kontakthypighet, avstand, gruppestørrelse, karanteneregler mv. Det er krevende for skoler å forholde seg til to regelsett, smittevernloven og reglene for grunnsopplæringen, som ikke fullt ut er mulig å oppfylle samtidig. Dette innebærer også en risiko for at barn, unge og voksne ikke får oppfylt sine rettigheter etter opplæringsloven og friskoleloven. Kunnskapsdepartementet mener derfor at det er behov for midlertidige regler om grunnsopplæringen.

Det er på denne bakgrunnen vedtatt midlertidige forskrifter om tilpasninger i lovgivningen om grunnsopplæringen. Formålet med tilpasningene er at barn, unge og voksne i størst mulig grad skal kunne få ivaretatt sine rettigheter etter lovgivningen om grunnsopplæringen, samtidig som det er tatt hensyn til hva som er mulig å få til når skoler er stengt eller er underlagt begrensninger av smittevernens hensyn. Den midlertidige forskriften gjelder så lenge koronaloven gjelder. Det innebærer at forskriftene vil gjelde fram til 27. mai 2020.

Departementet mener det vil være behov for tilpasningene av lovgivningen om grunnsopplæring ut over varigheten av koronaloven. Departementet foreslår derfor at tilpasningene fastsettes i og med hjemmel i en midlertidig lov.

Departementet ser også behov for enkelte endringer i de midlertidige reglene for å oppklare enkelte uklarheter og gi en samlet oversikt over hvilke forpliktelser som gjelder for skoleeiere, og dermed også hvilke rettigheter barn, unge og voksne har.

De innholdsmessige reglene i friskoleloven er i stor grad de samme som i opplæringsloven, og de tilpasningene som har vært nødvendige for opplæringstilbudet i offentlige skoler, gjelder derfor tilsvarende for friskoler. Departementet mener det bør komme tydelig fram i en midlertidig lov

om grunnsopplæring at de nødvendige tilpasningene også gjelder friskolene. I tillegg mener departementet at det er behov for en utvidelse i retten til påbygg for dem som tas inn til slik opplæring skoleåret 2020–2021, slik at redusert tilgang på læreplasser ikke skal føre til opphold i opplæringen, og at forsinkelser i fagprøver ikke skal hindre den enkelte i å begynne på påbygg.

3.2 Høring

3.2.1 Innledning

Forslagene som fremmes i denne lovproposisjonen, har vært på høring i flere omganger. I det følgende omtales de ulike høringene og høringsinnspill som er relevant for forslaget om å fastsette midlertidige regler for grunnsopplæringen i en midlertidig lov.

Forslaget om å flytte reglene om at barn med særlige behov og barn med foreldre i kritiske samfunnsfunksjoner fra covid-19-forskriften til forskrift med hjemmel i denne midlertidige loven (se kapittel 3.3.2), har ikke vært på høring. Forslaget fremmes på bakgrunn av erfaringer med dagens regler. Innholdsmessig tilsvarende de foreslåtte bestemmelsene de gjeldende bestemmelsene i covid-19-forskriften. Det vises også til at dette ikke er en vesentlig endring ettersom det i dagens midlertidige forskrift om grunnsopplæringen er vist til de aktuelle reglene i covid-19-forskriften. Departementet foreslår også enkelte presiseringer og mindre endringer basert på høringsuttalelser til tidligere forslag og erfaringer med dagens regler.

Stengningsvedtaket som ble gitt med hjemmel i smittevernloven § 4-1, gjelder også for friskoler. De innholdsmessige reglene i friskoleloven er i stor grad de samme som i opplæringsloven, og de tilpasningene som har vært nødvendige for opplæringstilbudet i offentlige skoler, gjelder tilsvarende for friskoler. Koronaloven § 2 omfatter ikke friskoleloven, og det har ikke vært offentlig høring av forslag om tilpasninger i friskoleloven. Departementet har imidlertid hatt god dialog med friskoleorganisasjonene for å sikre en felles forståelse av gjeldende regler i stengningsperioden.

Departementet har i brev til friskoleorganisasjonene 23. mars 2020 lagt til grunn at friskolene i stengningsperioden skal gi opplæring så langt det er mulig gjennom de kanalene som er hensiktsmessige, slik at elevene i så stor grad som mulig kan ha normal progresjon og normalt læringsutbytte i perioden skolene er stengt. Med disse forutsetningene understreket departementet at skolene får utbetalt statstilskudd i perioden skolene er stengt. Friskoleorganisasjonen ble hørt ved at de fikk komme med innspill til brevet før det ble sendt.

3.2.2 Høring 25. mars 2020 om midlertidige regler om grunnopplæringen

Forslag om midlertidig forskrift om tilpasninger i lovgivning om grunnskoleopplæringen og videregående opplæring som følge av utbrudd av covid-19, ble sendt på høring og gjort tilgjengelig på regjeringen.no 25. mars 2020 kl. 14 med høringsfrist 26. mars 2020 kl. 14.30. Høringen var en felles høring med forslag til tilpasninger av flere av lovene på departementets området, og i kapittel 2.2.2 er det en oversikt over instansene som høringen ble sendt til.

Høringsnotatet inneholdt forslag om organisering av opplæringen, som blant annet åpnet for fjernundervisning. Høringsnotatet inneholdt forslag om skoleeiers plikt til å sørge for tilbud på dagtid for barn som ikke kan være hjemme, forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud på dagtid, behandlingsgrunnlag for Utdanningsdirektoratet til å behandle personopplysninger i forbindelse med eksamen og regler om foreldrebetaling for skolefritidsordning.

På bakgrunn av høringen ble det 27. mars 2020 fastsatt en midlertidig forskrift om tilpasninger av lovgivningen om grunnopplæringen med hjemmel i koronaloven. Den 8. april 2020 ble reglene om foreldrebetaling i den midlertidige forskriften endret. Det ble ikke gjennomført en ny høring før denne endringen da spørsmålet om foreldrebetaling var blitt hørt i høringen 25. mars 2020.

Departementet mottok i underkant av 70 høringsvar, hvorav om lag 40 av høringsuttalelsene gjaldt grunnopplæring. Disse høringsinstansene svarte på denne delen av høringen:

Barneombudet
Foreldreutvalget for grunnskolen
Kompetanse Norge
Unit

Utlendingsdirektoratet

Fylkesmannen i Agder
Fylkesmannen i Innlandet
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Fylkesmannen i Trøndelag
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark
Fylkesmannen i Vestland

Bamble kommune
Bømlo kommune
Nissedal kommune
Seljord kommune
Trondheim kommune
Tynset kommune
Bamle videregående skole

Abelia
Blå Kors
Dysleksi Norge
Elevorganisasjonen
Fagforbundet
Fleksibel utdanning Norge
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
Hovedorganisasjonen Virke
Kristne Friskolers Forbund
KS
LO
Montessori Norge
NHO
Norsk Lektorlag
Norske Fag- og Friskolers Landsforbund
Redd Barna
Skolelederforbundet
Skolenes landsforbund
Samarbeidsrådet for yrkesopplæring
Utdanningsforbundet

Hovedinntrykket er at høringsinstansene er positive til at det klargjøres hvilke regler som gjelder under utbruddet av covid-19.

Det var bred støtte til forslaget om organisering av opplæringen. *Abelia* og *Forum for Friskoler* støttet forslaget og mener at også forbudet mot fjernundervisning i friskoleloven må oppheves midlertidig under korona-utbruddet.

Departementet hadde i høringen foreslått en regel om at skoleeier skal sørge for et tilbud til barn som er omfattet av unntak fra enkeltvedtak eller forskrifter om stenging etter smittevernloven. Flere, blant andre *Barneombudet*, ønsket tydeligere retningslinjer for hvilke barn som er omfattet av unntaket i stengingsvedtakene, for å unngå ulik praksis.

KS ga innspill om at det er uklart hva det betyr at barn skal få et «tilbud». KS stilte spørsmål ved om det er undervisning hjemlet i opplæringsloven, andre tjenester hjemlet i opplæringsloven (SFO), eller om det er tjenester hjemlet i annet lovverk. KS ga også innspill om at henvisningen til SFO skaper uklarhet i forhold til hvem som omfattes fordi plikten til SFO gjelder til og med 7. årstrinn. *Utdanningsforbundet* ga innspill om at elevene som ikke kan være hjemme, må sikres et tilsvarende opplæringstilbud som dem som er hjemme. Forbundet pekte på at det ikke kan forventes at elevene skal gjøre ordinært skolearbeid etter skoletid, fordi de er fysisk på skolen på dagtid. Det er å pålegge dem en ekstra belastning i en allerede krevende tid.

Barneombudet uttrykte forståelse for behovet om å fravike enkelte saksbehandlingskrav ved avgjørelser om hvem som skal få tilbud på skolen når skolen ellers er helt eller delvis stengt, men mente likevel at enkeltvedtak om avslag på skoletilbud må begrunnes. Barneombudet pekte på at begrunnelse er en viktig forutsetning for at barnet og foreldre skal kunne vurdere om de kan og bør klage på vedtaket. Barneombudet var positiv til at det var foreslått klageadgang i saker for barn med særlige omsorgsbehov, men mente at fylkesmannen bør være klageinstans. Videre ga Barneombudet innspill om at det må stilles krav til at saken skal behandles så raskt som mulig, og at sakene skal kunne bringes direkte inn for fylkesmannen dersom kommunen ikke har tatt stilling til klagen innen to dager. *Skolelederforbundet* ga uttrykk for at forslaget om at det ikke skal være klageadgang ved avslag på tilbud om å være på skolen når det gjelder barn av gruppen kritiske samfunnsfunksjoner, medfører at man blir prisgitt den enkelte skoleeiers vurdering. Skolelederforbundet ba departementet vurdere dette på nytt da det ellers ikke vil være noen sikkerhetsventil dersom skoleeier har misforstått kategoriseringen eller tolker dette feil.

3.2.3 Høring 8. april 2020 om endring i midlertidige regler om grunnopplæringen

Forslag om endringer i den midlertidige forskriften om tilpasninger i lovgivningen om grunnskoleopplæring og videregående opplæring som følge av utbrudd av covid-19, ble sendt på høring og gjort tilgjengelig på regjeringen.no 8. april 2020 med høringsfrist tirsdag 14. april 2020 kl. 13. Høringen var felles høring med forslag om endringer for barnehager, og i kapittel 2.2.3 er det

en oversikt over instansene som denne høringen ble sendt til.

Høringsnotatet inneholdt forslag om opplæringslovens anvendelse i perioden hvor skolene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter om stenging med hjemmel i smittevernloven. Høringsnotatet inneholdt også forslag om hvem som skal få opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet har åpnet, og forenklete saksbehandlingsregler for slike avgjørelser. På bakgrunn av høringen ble det 17. april 2020 gjort endringer i den midlertidige forskriften om tilpasninger av reglene om grunnskoleopplæring og videregående opplæring. I høringen var det omtalt at departementet på bakgrunn av høringen også vil fremme en lovproposisjon for Stortinget, slik at tilpasningene i den midlertidige forskriften om grunnopplæringen kan fastsettes i lovs form og gjelde ut skoleåret 2019–2020.

Departementet mottok i overkant av 30 høringsuttalelser:

Barneombudet
Foreldreutvalget for grunnopplæringen
Kompetanse Norge
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring
Utlendingsdirektoratet

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark
Fylkesmannen i Viken

Vestland fylkeskommune
Elev- og lærlingombudet i Møre og Romsdal
Elev- og lærlingombudet i Oslo
Elev-, lærling- og mobbeombudet i Viken
Færder kommune
Holmestrand kommune
Horten kommune
Rælingen kommune
Tokke kommune
Trondheim kommune
Vinje kommune
Volda kommune

Dysleksi Norge
Fagforbundet
Fellesorganisasjonen
EL og IT forbundet
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
KS
LO
Norsk Lektorlag
Skolelederforbundet
Samarbeidsrådet for yrkesopplæring

Skolenes landsforbund
Unge funksjonshemmede
Utdanningsforbundet
Virke

Det var bred støtte i høringen til at det er behov for å tilpasse reglene i opplæringsloven på grunn av utbruddet av covid-19. Videre støtter høringsinstansene at slike tilpasninger bør gjelde ut skoleåret 2019–2020.

KS savnet vurderinger av opplæringslovens bestemmelser om permisjon fra den pliktige opplæring (§ 2-11), privat opplæring i hjemmet (§ 2-13) og kommunalt tilsyn med hjemmeopplæring (§ 14-3). *Trondheim kommune* etterlyste også en avklaring av skolenes ansvar for elever som a) må være hjemme på grunn av helserisiko/smittefare og b) elever som ikke er i risikogruppe, men som foreldre holder hjemme på grunn av frykt for smitte.

De fleste som uttalte seg, støttet forslaget om at reglene i opplæringsloven § 8-2 om organisering av opplæringen i grupper og kravet om forsvarelig gruppestørrelse bare skal gjelde så langt de er mulige å oppfylle. Samtidig understreket flere, blant andre *Norsk Lektorlag*, at det er viktig med gruppetilhørighet selv om opplæringen organiseres som fjernundervisning. Flere ba om at dette komme tydeligere fram i forskriftsteksten.

Fagforbundet viste til formuleringen i den midlertidige forskriften § 3 om at opplæringen skal organiseres blant annet ut fra hvor mange lærere skolen har tilgjengelig, og spilte inn at det også er andre ansatte som er viktige for en forsvarelig drift av skolene.

De som uttalte seg, var enig i departementets vurdering om at kravet i opplæringsloven § 9-3 om at skolene må ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel ikke kan forstås slik at det er et krav om tilgang på utstyr mv. som ikke er nødvendig slik opplæringen normalt organiseres. Samtidig var det flere, blant andre *Samarbeidsrådet for yrkesopplæring*, som pekte på at dersom elevene skal ha opplæring hjemme over lang tid, må dette kanskje vurderes annerledes. *Barneombudet* uttrykte bekymring for barn som ikke har tilgang til digitalt utstyr hjemme.

Både KS og *Utdanningsforbundet* spilte inn at det er behov for tilpasninger i kravet om læremidler i opplæringsloven § 9-4. Begge viste til at overgangen til fjernundervisning ble innført uten at kommuner og skoler fikk tid til å forberede seg, og at det er varierende i hvilken grad skolene har tilgang til læremidler som er egnet for denne måten å gi opplæring på. Kravet om parallellitet

for målform i læremidler og kravet om samsvar med offisiell rettskriving og læreboknormal kan gjøre det unødig ressurskrevende å anskaffe læremidler som skolene har behov for på grunn av situasjonen.

Høringsinstansene som uttalte seg, støttet at det ikke gjøres unntak fra kravet om tilpasset opplæring i opplæringsloven § 1-3. KS mente det burde gjøres tilpasninger i kravet om tidlig innsats i opplæringsloven § 1-4. Øvrige instanser som uttalte seg om dette, blant andre *Barneombudet*, støttet at kravet om tidlig innsats skal gjelde uendret.

Relativt mange av høringsinstansene ga innspill til forslaget om tilpasninger i reglene om individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging. Det var bred støtte til at det er behov for tilpasninger av disse reglene i den situasjonen vi nå er i. Samtidig var flere, blant andre *Unge funksjonshemmede*, bekymret for at den foreslåtte regelen er for lite forpliktende. Det var også flere som etterlyste en tydeligere vektning av hensynet til barnets beste.

I høringen hadde departementet redegjort for at forsinkelser i sakkyndige utredninger og andre vurderinger som ikke kan gjennomføres av smittevern hensyn, er såkalt «grunnet opphold» som ikke vil være i strid med forvaltningsloven. Høringsinstansene som uttalte seg om dette, var enig i vurderingen. Samtidig pekte KS og *Dysleksi Norge* på at det er uheldig at slike forsinkelser i sakkyndige vurderinger fører til at det ikke blir fattet vedtak om spesialundervisning. Slike forsinkelser kan få betydning også for elevenes mulighet til å få spesialundervisning fra oppstart neste skoleår. KS spilte på denne bakgrunn inn at det bør gjøres unntak fra kravet om sakkyndig vurdering som vilkår for å kunne fatte vedtak om spesialundervisning når dette er forsvarelig, for eksempel når det er snakk om forlengelse av et vedtak. KS viste til at dette kan gjøre det mulig for kommunene å prioritere sakkyndig vurdering av elever som ikke tidligere har hatt rett til spesialundervisning, og av elever der det er behov for større endringer i spesialundervisning fra neste år.

Det var bred støtte i høringen til forslaget om å klargjøre at reglene om psykososialt skolemiljø gjelder tilsvarende når elevene får opplæring hjemme, med de begrensninger som følger av at elevene ikke er fysisk til stede på skolen, og at skolen ikke rår over elevens hjemmeforhold. *Utdanningsforbundet* stilte imidlertid spørsmål ved at muligheten til å melde en sak til fylkesmannen skal opprettholdes under disse forutsetningene,

og peker på at det kan være uheldig. Andre høringsinstanser var opptatt av at reglene skal gjelde så langt som mulig, også reglene om å kunne melde en sak til fylkesmannen.

Utdanningsforbundet og *Samarbeidsrådet for yrkesopplæring* var opptatt av at korona-pandemien ikke fører til heving av flere lærekontrakter enn strengt nødvendig, og *KS* pekte på at det haster med å foreta nødvendige endringer i forskrifts-reglene om prøver og dokumentasjon for de som får opplæring i bedrift.

KS ga innspill om at det er behov for tilpasninger av reglene om brukermedvirkning. Øvrige høringsinstanser som uttalte seg, blant andre *Foreldreutvalget for grunnopplæringen*, *Elev- og lærlingombud i Oslo* og *Elev- og lærlingombud i Møre og Romsdal*, støttet departementets vurdering.

Høringsinstansene som uttalte seg om forslagene, støttet forslaget om tilpasning av reglene om skolefritidsordning.

KS og *Barneombudet* støttet forslaget om å suspendere kravet om leksehjelp, mens *Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)* ga uttrykk for at leksehjelp kan være ekstra viktig i denne perioden, og at kravet bør opprettholdes.

De som uttalte seg om forslaget om tilpasning av reglene om leirskole, støttet forslaget. *KS* og *Skolelederforbundet* mente kravet om leirskole bør suspenderes for alle elever som det var planlagt leirskole for våren 2020, ikke bare elever på 10. trinn slik departementet foreslo. Det vises til at leirskolen allerede er betalt, og at det av kapasitetshensyn vil være vanskelig å «ta igjen» leirskole for elevene på et senere trinn.

Virke pekte i sitt høringsinnspill på at flere av tilpasningene som foreslås, også har betydning for friskolene.

3.2.4 Høring 17. april om påbygging til generell studiekompetanse

Forslagene om midlertidig utvidelse av retten til påbygging til generell studiekompetanse etter fullført yrkeskompetanse ble sendt på høring til Elevorganisasjonen, *KS*, fylkeskommunene v/Forum for fylkesutdanningsjefer (FFU) og *Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)* 17. april med frist 28. april. Høringsnotatet ble publisert på regjeringen.no 23. april.

Høringsnotatet inneholdt to forslag til midlertidige utvidelser i retten til påbygging. For det første foreslo departementet å gi en midlertidig rett for ungdom til å ta påbygging til generell studiekompetanse før læretid som ungdom (Vg3

påbygg). For det andre foreslo departementet en midlertidig adgang til å gi betinget inntak til påbygging før bestått fag- eller svenneprøve (Vg4 påbygg).

Departementet mottok høringssvar fra to fylkeskommuner, *EL* og *IT Forbundet*, *KS*, *LO*, *Norsk Lektorlag*, *Skolelederforbundet* og *SRY*, i alt åtte høringssvar.

Det var bred støtte i høringen til forslaget om rett til Vg3 påbygg før læretid som ungdom. *Norsk Lektorlag* var alene om gå imot forslaget. *Norsk Lektorlag* spilte inn at det er uklokt å åpne opp for at alle som ikke får læreplass, kan begynne på påbygging etter Vg2 yrkesfag. Deres erfaring er at påbyggingsåret er krevende, og at gjennomføringen blir bedre når fylkeskommunen begrenser antall elevplasser og elevene er motiverte for opplæringsåret. *Norsk Lektorlag* foreslo at det eventuelt stilles noen ytterligere krav for retten, nærmere bestemt krav om minimum karakteren 3 i norsk, matematikk og engelsk fra Vg1 og Vg2.

Agder fylkeskommune uttalte at de mener rett til Vg3 påbygg før læretid er et relevant tiltak i dagens situasjon, men er samtidig bekymret for gjennomføringen. Fylkeskommunen støttet forslaget med forbehold om at fylkeskommunen selv skal kunne avgjøre dimensjoneringen av tilbudet. Også *Innlandet fylkeskommune*, som støttet forslaget, er opptatt av dimensjoneringen av tilbudet om Vg3 påbygg. De ba departementet om å avklare hvorvidt ungdom skal ha en ubetinget rett til inntak, eller om fylkeskommunen skal kunne avgjøre dimensjoneringen av tilbudet. Både *KS* og *Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)* støttet forslaget, men begge løftet samtidig fram viktigheten av at det utdannes fagarbeidere. *SRY* pekte på at det er viktig at fylkeskommunene strekker seg langt for å finne læreplass, og at de synliggjør et tilbud om Vg3 i skole selv om det åpnes opp for Vg3 påbygg før læretid.

EL og *IT Forbundet* tok ikke direkte stilling til forslaget om rett til Vg3 påbygg før læretid, men uttalte at de er bekymret for at forslaget vil føre til at de som begynner på påbygging, ikke vil benytte seg av retten til læretid i etterkant, og dermed til en mangel på fagarbeidere.

Ingen av høringsinstansene gikk imot forslaget om rett til betinget inntak til Vg4 påbygg. *Agder fylkeskommune* og *Norsk Lektorlag* støttet forslaget slik det ble sendt på høring. De øvrige høringsinstansene hadde merknader til innretningen av tilbudet, og flere ønsket justeringer i retten.

Skolelederforbundet tok ikke direkte stilling til om de støtter forslaget eller ikke, og uttalte at de

er usikre på modell for hva som skal gjelde for de som ikke består fag- eller svenneprøven innen en nærmere angitt frist. Videre uttalte de at dersom man velger den foreslåtte løsningen, bør det gå tydelig fram hvem sitt ansvar det er å sørge for at eleven får studiekompetanse.

Innlandet fylkeskommune støttet forslaget og påpekte at forslaget ikke er så langt fra det som er vanlig praksis. Fylkeskommunen ba departementet om å avklare hvorvidt de som ikke består prøven innen 31. oktober, kan overføres til Vg3 påbygg ved å tilby dem 140 timer programfag, slik at de det gjelder slipper avbrudd i opplæringen.

To av høringsinstansene, *LO* og *EL og IT Forbundet*, uttalte at retten til Vg4 påbygg ikke bør falle bort dersom man ikke består prøven innen en angitt frist. De viste til at de som tas inn, bør gis rett til å fullføre opplæringsåret også selv om de ikke består fagprøven. Begge instansene spilte inn at retten til dokumentasjon fortsatt må være betinget av at fag- og svenneprøven er bestått.

Både *KS* og *SRY* støttet at det skal være en betinget rett til inntak, men mente at det foreslåtte vilkåret om bestått fag- eller svenneprøve innen 31. oktober er for kort. *SRY* ba departementet vurdere om fristen for bestått prøve kan forlenges uten at det går ut over retten til videregående opplæring. *KS* ba departementet vurdere om fristen kan settes til 31. desember 2020. *KS* ba også om at departementet vurderer om voksne som har rett til påbygging etter § 4A-3, også bør ha rett til betinget inntak til Vg4 påbygg skoleåret 2020–2021.

3.3 Departementets vurderinger og forslag

3.3.1 Generelt

Departementet foreslår å lovfeste bestemmelsene som i dag er fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 492 om tilpasningen i lovgivningen om grunnskoleopplæring og videregående opplæring som følge av utbrudd av covid-19. Den midlertidige forskriften er fastsatt med hjemmel i koronalovent §§ 2 og 3 og gjelder bare til koronalovent oppheves. Den midlertidige loven som foreslås, skal erstatte den midlertidige forskriften om grunnskoleopplæring og videregående opplæring og tilsvarende forskrift om barnehager.

På samme måte som den midlertidige forskriften vil den midlertidige loven tydeliggjøre hvilke regler som gjelder for grunnopplæring under utbruddet av covid-19. Departementet foreslår ikke tilpasninger i regler som gjennomfører

bestemmelser i Grunnloven eller Norges folkerettslige forpliktelser. Dette gjelder for eksempel retten til grunnopplæring, at opplæringen skal være gratis, og at opplæringen skal ivareta den enkeltes evner og behov. I det følgende gjennomgås forslagene til lovbestemmelser som speiler bestemmelsene i den midlertidige forskriften. Der det foreslås justeringer sammenlignet med forskriften, framgår det eksplisitt. Videre redegjøres det for departementets vurderinger av behovet for tilpasninger, inkludert på områder hvor det ikke foreslås tilpasninger.

Departementet foreslår å flytte unntakene som innebærer at det skal være tilbud på skolen for barn med særlige behov eller barn med foresatt i kritisk samfunnsfunksjon, fra covid-19-forskriften til forskrift med hjemmel i den midlertidige loven som foreslås.

I tillegg foreslår departementet å utvide midlertidig retten til påbygging til generell studiekompetanse skoleåret 2020–2021. Departementet foreslår for det første at de som er i lære kan tas inn til påbygg Vg4 selv om de ikke har fått tatt fag- eller svenneprøven ennå. For det andre foreslår departementet å utvide ungdomsretten slik at ungdom som avslutter Vg2 i et yrkesfaglig utdanningsprogram, kan tas inn til påbygg skoleåret 2020–2021, men fortsatt ha rett til opplæring i bedrift senere.

Departementet foreslår at den midlertidige loven både skal gjelde offentlige skoler og skoler godkjent etter friskoleloven. De innholdsmessige reglene i friskoleloven er i stor grad de samme som i opplæringsloven. Loven skal også gjelde for private og statlige skoler som driver etter opplæringsloven.

Departementet foreslår ikke en egen tilsynshjemmel i den midlertidige loven. Den midlertidige loven gjør unntak fra og supplerer reglene i opplæringsloven og friskoleloven. Departementet legger derfor til grunn at tilsynshjemmelen i opplæringsloven og friskoleloven også omfatter tilsyn med reglene i den midlertidige loven og i forskrifter med hjemmel i denne.

Departementet foreslår at reglene om grunnopplæringen skal gis anvendelse på Svalbard da det kan være tilsvarende behov der. Opplæringsloven gjelder i dag bare på Svalbard så langt den passer. Dette følger av forskrift om grunnskoleopplæring og videregående opplæring på Svalbard. For ikke å utvide anvendelsen av opplæringsloven på Svalbard, foreslår departementet at den midlertidige loven gis anvendelse på Svalbard med de tilpasninger som følger av forskrift om grunnskoleopplæring og videregående opplæring på Svalbard.

3.3.2 Skoleeiers plikt til å gi opplæring på skolen og hjemme

3.3.2.1 Skoleeiers plikt til å gi opplæring

Departementet foreslår at det fastsettes i den midlertidige loven at skoleeier så langt det er mulig skal sørge for at barn, unge og voksne får grunn-skoleopplæring og videregående opplæring selv om skolene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven, se forslag til § 7 første ledd. Dette er en videreføring av den midlertidige forskriften § 2 første ledd.

Covid-19-forskriften åpner for at skolene kan ha redusert åpningstid eller ha færre elever til stede samtidig dersom dette er nødvendig for å kunne ha en smittevernfaglig forsvarlig drift. Dersom elevene bare får opplæring på skolen enkelte dager eller deler av skoledagen, må skoleeier vurdere konkret hva slags opplæringsopplegg elevene må ha hjemme. Dersom det legges opp til ordninger der elevene på et trinn eller i en klasse har ulik oppholdstid, vil ikke skolen ha samme mulighet til å ha direkte kontakt med elevene i den perioden de er hjemme, ettersom de da vil være opp-tatt med undervisning for elevene som er på skolen. Skoleeier må likevel så langt som mulig sørge for at elevene samlet sett får den opplæringen de skal ha. Det er også viktig at skolen følger opp hvordan elevene har det de dagene eller den tiden de er hjemme.

Enkelte høringsinstanser har bedt om avklaringer om hva som gjelder dersom det er elever som ikke vil ta imot opplæring på skolen, inkludert om privat hjemmeopplæring og tilsyn med denne. Departementet vil derfor knytte noen kommentarer til dette.

Elever som ikke har rett til opplæring hjemme (se kapittel 3.3.2.3), skal møte opp på skolen etter vanlige regler. Departementet foreslår ikke egne regler om permisjon, men viser til at kommunen etter ordinære regler kan innvilge permisjon fra grunnskoleopplæringen i inntil to uker dersom det er forsvarlig. Om permisjonen er forsvarlig eller ikke, må avgjøres ut fra hensynet til elevens opplæring. Det må vurderes om eleven totalt sett får en forsvarlig grunnskoleopplæring, selv om søknaden om permisjon innvilges.

Dersom den enkelte elev må være borte på grunn av smitte av covid-19, karantene eller isolering, gjelder de vanlige reglene om opplæring ved sykefravær. Disse reglene er nærmere omtalt i rundskriv Udir 6-2014. Reglene innebærer at skoleeier har plikt til å gi opplæring for eksempel hjemme hos eleven ved langvarig fravær. Hva som

anses som langvarig fravær, må avgjøres etter en konkret og skjønnsmessig vurdering. At elevene allerede har vært borte fra skolen en stund på grunn av stenging, og at det nå allerede er etablert ordninger for hjemmeopplæring, er momenter som taler for at skolene ikke bør vente så lenge før de gir opplæring hjemme ved fravær på grunn av smitte, karantene eller isolering. Ettersom den midlertidige loven åpner for større fleksibilitet i hvordan opplæringen organiseres, legger departementet til grunn at det ikke er nødvendig med enkeltvedtak om spesialundervisning for å kunne gi opplæring hjemme til elever som er i karantene mv. Departementet understreker at dersom en elev har sykefravær av andre årsaker eller det er behov for særskilt tilrettelegging utover fleksibiliteten i den midlertidige loven, skal det fattes enkeltvedtak om spesialundervisning etter vanlige regler om dette.

Dersom foreldre til barn som ikke er omfattet av unntakene over, ikke ønsker at barna skal gå på skolen av frykt for smitte, kan de velge å oppfylle opplæringsplikten ved å gi barnet privat hjemmeopplæring i samsvar med opplæringsloven § 2-13. Det kreves ikke forhåndsgodkjenning fra kommunen. Det kan være hensiktsmessig at kommunen ber om erklæring fra foreldre som vil gi privat hjemmeopplæring, slik at kommunen har oversikt over hvem som får oppfylt retten og plikten til grunnskoleopplæring hjemme. Det følger av opplæringsloven § 14-3 at kommunen fører tilsyn med privat hjemmeopplæring. Departementet foreslår ikke tilpasninger av disse reglene. Det er viktig å opprettholde en kontroll med at opplæringsplikten ivaretas. Det er dessuten mulig å gjennomføre tilsynsaktiviteter innenfor smittevernfaglige råd og også uten fysiske møter dersom det er nødvendig. Når og hvordan det skal føres tilsyn, må kommunen vurdere ut fra risikoen for elevens opplæring.

3.3.2.2 Samle reglene om hvilke barn som skal få tilbud på skolen, og hvilke barn som skal få opplæring hjemme

I den midlertidige forskriften om tilpasninger i reglene om grunnskoleopplæring og videregående opplæring § 2 andre ledd er det fastsatt at skoleeiere skal sørge for at enkelte elever får et tilbud på skolen eller i andre egnede lokaler, selv om skolen ellers er stengt. Hvilke elever dette gjelder, er i dag fastsatt i covid-19-forskriften § 12 andre og tredje ledd. Etter gjeldende regler skal elever med særlig behov og elever med minst én foresatt i kritisk samfunnsfunksjon mv. ha tilbud

på dagtid. Bestemmelsen i covid-19-forskriften gjelder etter sin ordlyd bare kommuner og fylkeskommuner, men plikten til å gi tilbud til enkelte barn og unge også når skolene er stengt, ivaretas i praksis også av friskolene.

I den midlertidige forskriften om tilpasninger i reglene om grunnskoleopplæring og videregående opplæring § 2 tredje ledd er det presisert at elever som ikke kan få tilbud på skolen på grunn av vedtak eller forskrift om stenging eller andre begrensninger med hjemmel i smittevernloven, skal få opplæringen hjemme. Videre er det fastsatt at elever i risikogrupper eller som har nær familie i risikogrupper, uansett skal få tilbud om opplæring hjemme.

For å forstå innholdet i elevenes rettigheter og skoleeiers forpliktelser må reglene om smittevern og grunnopplæring tolkes i sammenheng. Dette er krevende, og departementet har fått mange spørsmål om sammenhengen mellom reglene. Det er særlig vanskelig å forstå sammenhengen etter at skolene delvis har åpnet igjen fordi unntakene etter covid-19-forskriften er knyttet til stenging, mens behovet som begrunner unntakene også gjør seg gjeldende ved redusert åpnings- og oppholdstid. Departementet foreslår derfor å samle reglene om hvem som skal ha tilbud på skolen, og hvem som skal få opplæring hjemme.

Skoleeiers plikt til å gi et tilbud på skolen til noen elevgrupper vil være tiltak som iverksettes for å kompensere mot ulemper som følger av vedtak om å stenge skoler eller av at skolen må ha redusert åpnings- eller oppholdstid på grunn av krav til smittevern. Alle smitteverntiltak, herunder vedtak om stenging av skoler, må oppfylle de grunnleggende kravene til smitteverntiltak i smittevernloven § 1-5. Det betyr at de skal være basert på en klar medisinsk-faglig begrunnelse, være nødvendige av hensyn til smittevernet og framstå som tjenlig etter en helhetsvurdering. Gjeldende smitteverntiltak er fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet gjennom covid-19-forskriften. Denne forskriften kan og skal endres raskt for å sikre at tiltakene er tilpasset den situasjonen vi til enhver tid står i. Departementet mener at skolenes plikt til å tilby opplæring på skolen må kunne tilpasses de smitteverntiltakene som gjelder for skolene til enhver tid. Det samme gjelder skoleeiers plikt til å gi opplæring hjemme til noen elever også når skolen eller trinnet ellers er åpent. Skoleeiers plikt til å gi et tilbud på skolen til enkelte grupper og plikt til å gi opplæring hjemme til enkelte grupper bør derfor også fastsettes i forskrift, slik at de raskt kan endres.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at det fastsettes i den midlertidige loven at departementet kan gi forskrift om hvilke elever som skal få tilbud på skolen selv om skolen eller trinnet ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid, og hvilke elever som skal ha opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet er åpent. Se forslag til § 7 andre ledd første punktum. Forskriftsreglene vil i likhet med den midlertidige loven gjelde både offentlige skoler, friskoler og private og statlige skoler som driver etter opplæringsloven.

3.3.2.3 *Hvem som skal få opplæring hjemme*

I forskrift med hjemmel i den midlertidige loven vil det for det første fastsettes at elever som ikke kan få tilbud på skolen på grunn av vedtak eller forskrift om stenging eller andre begrensninger med hjemmel i smittevernloven, skal få opplæringen hjemme. Videre vil det bli fastsatt at elever som er i risikogrupper, eller som har nær familie i risikogrupper, skal få tilbud om opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet er åpne. Reglene vil være en videreføring av den midlertidige forskriften om grunnopplæringen § 2 tredje ledd.

I disse tilfellene vil skoleeier ha plikt til å gi opplæring til elevene hjemme uavhengig av hvor lenge elevene ikke kan være på skolen. Det er ikke nødvendig at det fattes enkeltvedtak om spesialundervisning for å gjennomføre slik opplæring.

Når det gjelder hvem som er i risikogrupper, viser departementet til veiledere om smittevern i skoler som er utarbeidet av Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet. Skoleeier må vurdere om og hva slags dokumentasjon som skal kreves. Departementet har vurdert at det ikke er nødvendig å stille absolutt krav om legeerklæring. Departementet antar at det i mange tilfeller er klart, eller at det allerede foreligger dokumentasjon på at barnet eller noen i nær familie er i risikogrupper, og at det dermed ikke er nødvendig å innhente dokumentasjon særskilt for dette. Med nær familie siktes det til dem som eleven bor sammen med, og som det ikke er forsvarlig at barnet isoleres fra i en periode.

3.3.2.4 *Hvem som skal få tilbud på skolen*

I forskrift med hjemmel i den midlertidige loven vil det bli fastsatt at skoler og skolefritidsordninger som er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid med hjemmel i smittevernloven, like-

vel skal ha et tilbud på dagtid til følgende elever: (1) Elever under 12 år som en har minst én forelder ansatt i kritiske samfunnsfunksjoner eller kritiske virksomhetsfunksjoner innen andre samfunnsfunksjoner som vurderes som viktige i tilknytning til håndteringen av utbruddet av covid-19. (2) Elever med særlige behov som ikke kan ivaretas når skolen eller dagtilbudet er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid. Dette er en videreføring av den midlertidige forskriften om grunnskoleopplæring og videregående opplæring § 2 andre ledd og covid-19-forskriften § 12 andre og tredje ledd.

I forskriften med hjemmel i den midlertidige loven vil det bli fastsatt at skoleeier skal sørge for at barn og unge som er omfattet av de nevnte kategoriene, får et tilbud på skolen eller andre egnede lokaler, som for eksempel skolefritidsordningen. Dette innebærer at skoleeiere ikke bare kan vurdere forespørsler om plass, men også selv må vurdere om det er barn og unge som bør få tilbud. Skoleeier må dermed aktivt kartlegge og vurdere hvilke barn og unge som skal få et tilbud. Barn og unge som får spesialundervisning, skal uansett vurderes.

At skoleeier må kartlegge og vurdere om det er elever som skal ha tilbud, gjelder særlig unntaket knyttet til elevens behov. Dersom en elev skal ha et tilbud på skolen på grunn av foreldrenes funksjon, er det naturlig at skoleeier bare vurderer om eleven skal få tilbud hvis foreldrene ber om det. Samtidig er det klart at skoleeier har en veiledningsplikt om hvilke regler som gjelder, inkludert om hvem som har rett til tilbud.

I forskriften vil det bli fastsatt at plikten til å gi tilbud til barn og unge med særlige behov og barn av minst én forelder i kritiske samfunnsfunksjoner mv. gjelder både dersom skolen eller trinnet er stengt med hjemmel i smittevernloven, og dersom skolen og skolefritidsordningen har redusert åpnings- og oppholdstid i samsvar med reglene om smittevernfaglig forsvarlig drift etter covid-19-forskriften. Dette er en klargjøring av det som i dag følger av den midlertidige forskriften for grunnopplæringen og covid-19-forskriften. Plikten til å gi et tilbud vil dessuten gjelde både dersom skolen eller trinnet er vedtatt stengt av nasjonale myndigheter, og dersom skolen eller trinnet er vedtatt stengt av kommunen.

Unntaket knyttet til foreldrenes funksjon vil i forskriften ikke bli begrenset til elever på 5. til 7. trinn, slik det er i covid-19-forskriften § 12. Bakgrunnen for denne begrensningen i covid-19-forskriften er at 1. til 4. trinn etter forskriften skal gå på skolen. Departementet mener at unntaket fortsatt kan være

aktuelt for elever for 1. til 4. trinn også, enten dersom skolen har redusert åpnings- eller oppholdstid, eller dersom skolene stenger igjen med grunnlag i nasjonale eller kommunale vedtak.

Flere høringsinstanser, blant andre *Barneombudet*, har etterspurt mer veiledning om hvilke barn som skal få tilbud på skolen. Når det gjelder unntaket som er knyttet til foreldrenes funksjon, vises det til veiledning fra Helse- og omsorgsdepartementet. Hvilke barn og unge som skal ha plass på grunn av særlige behov, må vurderes konkret. I vurderingen av om en elev skal få tilbud etter unntaket, skal det legges vekt på om og i hvilken grad barnets og den unges behov kan bli ivare tatt dersom de er hjemme. Skoleeier skal alltid vurdere om elever som har spesialundervisning eller andre individuelle tilrettelegginger, bør få et tilbud på skolen eller i andre egnede lokaler. Hva slags tilrettelegging eleven skal ha, hvilket utstyr som kreves og elevens muligheter til å gjøre seg nytte av fjernundervisning, er relevante momenter i denne vurderingen. For eksempel kan det være ekstra vanskelig for elever som har svake norskerferdigheter, å få utbytte av opplæringen som blir gitt som fjernundervisning. Plikten til å ha et tilbud til elever med særlig behov, må ses i sammenheng med forslaget som er omtalt i kapittel 3.3.6 om at skoleeier bare kan gjøre tilpasninger i opplæring og tilrettelegging som følger av enkeltvedtak med hjemmel i opplæringsloven kapittel 2, 3, 4A, og 5 dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig.

Unntaket knyttet til særlige behov inkluderer også de elevene som er særlig utsatte for å ikke fullføre videregående opplæring eller få standpunktvurdering i fag. Dette kan gjelde flere elever enn det normalt gjør på grunn av at opplæringen organiseres som fjernundervisning.

3.3.2.5 *Hva slags tilbud elevene skal få hjemme og på skolen*

Departementet har fått mange spørsmål om forholdet mellom adgangen til å ha redusert åpnings- eller oppholdstid og skoleeiers plikt til å gi opplæring, samt plikten til å ha tilbud på dagtid for enkelte elever. Spørsmålene knytter seg til plikten til å gi hjemmeopplæring i tillegg til opplæring på skolen, og hvordan skolene skal prioritere dersom de ikke kan gi opplæring på skolen til alle elevene samtidig. Departementet antar at disse spørsmålene kan bli ytterligere aktualisert når flere trinn åpner.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at det i den midlertidige loven gis hjemmel til

departementet til å fastsette nærmere regler i forskrift om hva slags tilbud elevene skal ha hjemme og på skolen. Se forslag til § 7 andre ledd andre punktum. Departementet mener reglene bør fastsettes i forskrift fordi de har nær sammenheng med reglene om hvem som skal få tilbud på skolen og hjemme, noe som igjen har sammenheng med hva som til enhver tid er de gjeldende smitteverniltakene. Forskriftsreglene vil utdype den foreslåtte lovbestemmelsen i § 7 første ledd om at skoleeier så langt det er mulig skal sørge for at barn, unge og voksne får grunnskoleopplæring og videregående opplæring selv om skolene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.

I forskriften er det aktuelt å fastsette regler som sikrer at elevene samlet sett får den opplæringen de skal ha. Det kan dessuten være aktuelt å regulere hvordan skolene skal prioritere for å sikre at alle etter hvert får tilbud på skolen jevnlig, og for å sikre at elevene som trenger det mest, så langt som mulig skal få et fulltidstilbud. Departementet legger opp til at barn av én forelder i kritiske samfunnsfunksjoner mv. skal ha et fulltidstilbud, da dette anses nødvendig for at forelderen skal kunne ivareta den kritiske samfunnsfunksjonen. Det tilbudet barn og unge normalt har på skolen og i skolefritidsordningen, vil utgjøre en ytre ramme for hvor omfattende tilbudet må være. Når det gjelder barn med særlige behov, legger departementet opp til at det må vurderes konkret hvor omfattende tilbud de skal ha ut fra behovet som skal ivaretas. I vurderingen må det ses hen til forslaget som er omtalt i kapittel 3.3.6 om at skoleeier bare kan gjøre tilpasninger i opplæring og tilrettelegging som følger av enkeltvedtak dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I dette forslaget er det krav om at det skal legges stor vekt på elevens beste. Bakgrunnen for unntaket om særlig behov er at barn og unge kan ha behov som ikke kan ivaretas hjemme. I hvilken grad vedtak om spesialundervisning og andre tilrettelegginger kan ivaretas som fjernundervisning, vil dermed ha betydning for hvor omfattende tilbud eleven skal ha på skolen. Dersom eleven har et særlig omsorgsbehov, vil det tilsvarende måtte vurderes i hvilken grad dette kan ivaretas når eleven er hjemme.

I forskriften vil det også bli fastsatt at skoleeier må ivareta behovet som begrunner at eleven skal ha et tilbud. Dette forslaget vil være en videreføring av den midlertidige forskriften § 2 andre ledd første punktum. Hva slags tilbud som er egnet til å ivareta behovet, må vurderes ut fra hvilket behov som begrunner unntaket. Dersom bar-

net har behov for et tilbud fordi foreldrene må på jobb i en kritisk samfunnsfunksjon, vil et tilbud med tilsyn og omsorg ivareta dette behovet. Skolen må samtidig legge til rette for at eleven får fulgt tilsvarende undervisningsopplegg som de øvrige elevene i klassen som får fjernundervisning. Dersom det derimot er et særlig behov som begrunner at eleven skal ha et tilbud, må skoleeier ivareta det særlige behovet i tillegg til å ha et tilbud med tilsyn og omsorg. Hensikten med unntaket er da at elevene har et behov som ikke kan ivaretas gjennom fjernundervisning. Skolen må da ha et tilbud til eleven som ivaretar de særlige behovene.

I forskriften vil departementet fastsette at elevene som skal ha tilbud på skolen på grunn av særlige behov eller foreldrenes funksjon, for øvrig skal ha tilsvarende opplæring som andre barn og unge i klassen eller på trinnet. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 2 andre ledd andre punktum, med en endring ved at det vil bli vist til «klassen», og ikke bare «trinnet». Bakgrunnen for endringen er at det i videregående opplæring kan være aktuelt at beslutninger om åpning er knyttet til utdanningsprogram og programområder.

I den midlertidige forskriften om tilpasninger i lovgivningen om grunnskoleopplæring og videregående opplæring § 2 andre ledd er det fastsatt at tilbudet for øvrig skal gis i samsvar med reglene om skolefritidsordning i opplæringsloven så langt det er mulig under utbruddet av covid-19. Departementet er enig i innspillene fra enkelte høringsinstanser om at dette kravet kan være forvirrende ettersom unntaket også omfatter barn og unge som ikke går i skolefritidsordninger, og trinn hvor det ikke er krav om skolefritidsordning. Departementet vil derfor ikke videreføre dette kravet i forskriften som skal fastsettes med hjemmel den midlertidige loven. Departementet viser for øvrig til at det foreslås at opplæringsloven § 13-7 om å ha tilbud om skolefritidsordning skal gjelde med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven (se kapittel 3.3.10). Dette innebærer at reglene i § 13-7 gjelder for barn som skal ha et tilbud på skolen, og som går i skolefritidsordningen.

3.3.2.6 Forenklete saksbehandlingsregler

Avgjørelser om hvem som skal få opplæring hjemme (kapittel 3.3.2.3), og hvem som skal ha et tilbud på skolen (se kapittel 3.3.2.4), er bestemmende for elevens rettigheter og plikter. Slike avgjørelser skal dermed i utgangspunktet behand-

les i samsvar med reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

Dersom avgjørelsene skal behandles etter reglene i forvaltningsloven, vil dette kunne legge beslag på mye tid hos skoler og kommuner som kunne vært brukt til å gi tilbud til barn og unge i utbrudd-perioden. Det vil også innebære at det tar lenger tid å ta avgjørelser. Dette vil være uheldig for barn som har behov som må ivaretas på skolen, og barn som ikke kan gå på skolen fordi de eller noen i nær familie er i risikogrupper. Lang saksbehandlingstid vil også være uheldig for håndteringen av krisesituasjonen da personer i kritiske samfunnsfunksjoner risikerer å stå uten et tilbud til sine barn.

Departementet foreslår derfor at det gjøres unntak fra reglene i forvaltningsloven om saksbehandling av enkeltvedtak. Departementet foreslår at det i stedet fastsettes et generelt krav om forsvarlig saksbehandling og krav om at skoleeiere skal underrette skriftlig om avslag på søknader om tilbud etter unntaket. Det vil ikke gjelde krav til begrunnelse av vedtaket. Departementet understreker at det med «søknad» refereres til et initiativ fra foreldre som ønsker tilbud på skolen eller opplæring hjemme i samsvar med unntakene i regelverket. Det skal ikke stilles formkrav til søknaden, og skoleeier må legge opp til en enkel og tilgjengelig måte for foreldre til å få vurdert om de kan få tilbud på skolen eller opplæring hjemme til sitt barn. Departementet understreker dessuten at skoleeier selv må sørge for å tilby plass til barn som er omfattet av unntaket i stengingsvedtaket ut fra barnets behov (se kapittel 3.3.2.4).

For å ikke binde opp ressurser hos skoler og kommuner foreslår departementet at det ikke skal være klagerett på avslag begrunnet med at foreldrene ikke er i kritiske samfunnsfunksjoner. Det finnes etter hvert god veiledning om hva som anses å være kritiske samfunnsfunksjoner. Departementet legger derfor til grunn at hensynet til forsvarlig saksbehandling er ivaretatt, og at hensynet til effektiv behandling av søknadene tilsier at det gjøres unntak fra klageretten. Skoleeier bør dessuten ha et visst handlingsrom for samtidig å kunne begrense risikoen for smitte.

Departementets forslag innebærer at skoleeier tar avgjørelsene om hvem som skal få tilbud på skolen og hvem som skal få opplæring hjemme. Med «skoleeier» forstås i friskoler styret ved skolen. Dermed vil reglene også omfatte friskoler, samt private og statlige skoler som driver etter reglene i opplæringsloven. Det foreslås ikke et delegasjonsforbud, så avgjørelses-

myndigheten kan delegeres etter vanlige regler om dette.

Departementet foreslår at det skal være klageadgang på avslag på forespørsler om tilbud på skolen til barn og unge med særlige behov og tilbud om opplæring hjemme for barn i eller med nær familie i risikogrupper. Slike avgjørelser handler om barnets behov, og avgrensningen av hvem som skal få et tilbud, er langt mer skjønnsmessig. Departementet mener derfor det bør være et minimum av mekanismer som sikrer likebehandling og at barnets behov blir ivaretatt. Departementet foreslår at kommunens og fylkeskommunens klageorgan etter forvaltningsloven § 28 andre ledd skal være klageinstans i slike saker. Departementet foreslår at kommunens og fylkeskommunens klageorgan etter forvaltningsloven § 28 andre ledd også er klageinstans for avslag fra friskoler og fra private skoler som driver etter opplæringsloven, mens Utdanningsdirektoratet er klageinstans for avslag fra statlige skoler.

Skolelederforbundet mener alle vedtak bør kunne påklages, mens *Barneombudet* mener det bør stilles krav om begrunnelse og at fylkesmannen bør være klageinstans. Departementet mener løsningen som er valgt, balanserer hensynene til effektiv saksbehandling og elevenes rettssikkerhet så godt det lar seg gjøre. Departementet mener det ikke bør være statlig klageinstans i slike saker.

Departementet foreslår at de forenklede saksbehandlingsreglene fastsettes i forskrift. På denne måten vil forskriften gi en samlet oversikt over hvem som skal få tilbud henholdsvis på skolen og hjemme, og hvilke saksbehandlingsregler som gjelder for slike avgjørelser. Dersom saksbehandlingsreglene fastsettes i forskrift, vil det også være enklere å justere reglene i samsvar med eventuelle endringer i reglene om hvem som skal få tilbud på skolen og hjemme. Dessuten vil det gjøre det enklere å skjerpe kravene til saksbehandlingen dersom situasjonen blir langvarig.

Departementet foreslår derfor at det fastsettes i den midlertidige loven at departementet i forskrift kan fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud på skolen, og hvem som skal få opplæring hjemme. Se forslag til § 7 andre ledd tredje punktum.

Forskriftsreglene om forenklede saksbehandlingsregler, vil være en videreføring av den midlertidige forskriften om grunnopplæringen § 5.

3.3.3 Organiseringen av opplæringen

Opplæringsloven kapittel 8 inneholder regler om organiseringen av opplæringen. Dette er regler om nærskole, organisering i grupper og forholdstall mellom lærere og elever. Elevene vil fortsatt ha en skoleplass på sin nærskole selv om elevene ikke får opplæring på skolen når skolene er stengt. Departementet foreslår derfor ikke tilpasninger av lovbestemmelsen om nærskole.

Departementet foreslår heller ikke unntak fra kravet til lærertetthet (lærernorm). Kravet til lærertetthet gjelder antallet tilsatte i lærerstilling per hovedtrinn på den enkelte skole. Det er ikke et krav om gruppestørrelse eller forhold mellom antall lærere og elever i den enkelte opplæringsøkten. Departementet legger også til grunn at eventuelt sykefravær blant lærerne ikke har betydning for om lærernormen er oppfylt. Det anses dermed ikke å være mer problematisk å oppfylle kravet selv om skolene er helt eller delvis stengt. Departementet foreslår derfor ikke tilpasninger av reglene om lærernorm.

Opplæringsloven § 8-2 og friskoleloven § 3-4 inneholder regler om organisering i grupper og forsvarlig gruppestørrelse. Reglene tar utgangspunkt i at opplæringen skjer på skolen, og at elevene får opplæring i grupper av en lærer som er til stede sammen med elevene. Reglene om organisering passer derfor ikke når eleven får opplæring hjemme. Ved en delvis gjenåpning av skolene kan det dessuten være behov for å gjøre unntak fra de vanlige reglene om organisering i grupper og gruppestørrelse dersom enkelte elever skal være til stede på skolen, mens andre skal få opplæring hjemme. Samtidig er det viktig at elevene kan tilhøre en gruppe, og at læreren har god nok tid til alle elevene også når opplæringen skjer som hjemmearbeid og gjennom fjernundervisning. Departementet foreslår derfor at disse reglene bare skal gjelde så langt de er mulig å oppfylle i perioden hvor skolene er helt eller delvis stengt. Selv om elevene ikke er samlet på skolen, skal skolene finne måter å legge til rette for at elevene opplever fellesskap og tilhørighet.

I høringen var det enkelte instanser som stilte spørsmål ved om tilpasningen også gjaldt opplæringsloven § 8-2 andre ledd om kontaktlærer. Denne bestemmelsen, og friskoleloven § 3-4 andre ledd, stiller krav om at hver klasse skal ha en eller flere lærere (kontaktlærere) som har særlig ansvar for de praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjøremålene som gjelder klassen og de elevene som er der, blant annet kontakten med hjemmet. Departementet viser til at den fore-

slåtte tilpasningen gjelder hele opplæringsloven § 8-2 og friskoleloven § 3-4. Departementet legger til grunn at det som regel fortsatt vil være mulig å oppfylle kravet om kontaktlærer, og kravet vil da også gjelde som normalt. Samtidig antar departementet at smitteråd om gruppeinndeling (kohorter) og karanteneregler mv. i noen tilfeller kan gjøre det krevende å opprettholde samme kontaktlærer som ellers. Det er i alle tilfeller viktig at elever og foreldre har faste personer å forholde seg til.

Enkelte høringsinstanser, som *Norsk Lektorlag*, mener at vurderingen om tilhørighet bør komme tydeligere fram i bestemmelsen. Departementet mener det er vanskelig å finne fram til konkrete fravik fra reglene om organisering som passer for alle ettersom organiseringen er avhengig av hva slags utstyr mv. skolene har. Departementet viderefører derfor forslaget om at reglene om organisering bare gjelder «så langt de er mulig å oppfylle», se forslag til § 8 bokstav a andre punktum. Dette er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav a andre punktum, og i tillegg er det tatt inn tilsvarende regler om tilpasning til reglene i friskoleloven.

Departementet foreslår videre at det tas inn i loven at skolene kan organisere opplæringen slik det er hensiktsmessig og forsvarlig ut fra blant annet tilgjengelige lærere og tilgangen på digitale ressurser og annet utstyr, se forslag til § 8 bokstav a første punktum. Dette er også en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav a første punktum, og i tillegg er det tatt inn tilsvarende tilpasning i reglene i friskoleloven. Hensikten er å klargjøre at alternative måter for opplæring, som for eksempel fjernundervisning, nå er tillatt også i fag og i tilfeller hvor det ellers ikke er åpnet for det. Selv om det er benyttet «skole» og «elever» i lovteksten, gjelder tilsvarende for grunnopplæring for voksne selv om det der er mindre behov for tilpasninger ettersom regelverket allerede åpner for å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning mv. Departementet legger til grunn at friskoleloven § 1-2 tredje ledd, som fastsetter at friskoleloven ikke åpner for fjernundervisning, ikke er hinder for bruk av fjernundervisning i situasjoner der smittevern hensyn gjør at elevene ikke kan være fysisk til stede på skolen.

I forslaget om organisering er det blant annet vist til hvor mange «lærere» skolen har tilgjengelig. *Fagforbundet* har spilt inn at det også er andre ansatte i skolen som er viktige for en forsvarlig drift av skolene. Departementet er enig i dette. I bestemmelsen vises det til lærere fordi det er lærere som har det faglige ansvaret for opplærin-

gen. Uttrykket «lærere» er ikke ment å utelukke at det også tas hensyn til tilgangen på andre ansatte som har oppgaver i opplærings situasjonen.

Departementet understreker at selv om det gis adgang til større fleksibilitet i hvordan opplæringen organiseres, skal det fortsatt være opplæring. Det innebærer at lærerne må lage et faglig opplegg for elevene, følge opp og hjelpe elevene og gi tilbakemelding på arbeidet som blir gjort. På noen skoler har man digitale løsninger som legger godt til rette for at undervisningen kan foregå i direkte kontakt med elevene, i klasser, grupper, eller enkeltvis, gjennom videokommunikasjonsløsninger og annen digital kommunikasjon. På andre skoler har man ikke slike muligheter, og opplæringen må i større grad bestå av at elevene har ulike faglige aktiviteter og oppgaveløsning hjemme. Det er da viktig at elevene får støtte og veiledning underveis. Skolene må finne måter, enten via digitale løsninger eller per telefon, for å følge opp elevene og ha dialog med dem om skolearbeidet.

Skolen skal legge opp til at elevene får arbeidsdager som har en rimelig lengde og intensitet og varierte arbeidsmåter, det vil si både muntlige, skriftlige og praktiske måter å arbeide med fagene på. Lærerne skal som før vurdere om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Dersom dette ikke er tilfelle, skal læreren melde fra til rektor som vurderer tiltak. Lærerne må derfor være spesielt oppmerksomme på elever som av ulike grunner strever med skolearbeidet. Tett kontakt med elever og foreldre er ekstra viktig for disse elevene.

3.3.4 Læremidler og utstyr

Det følger av opplæringsloven § 9-3 at skolene skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel. Friskoleloven har ingen tilsvarende generell regel for skolene som opplæringsloven § 9-3, men for elever i videregående opplæring er det fastsatt at skolen har ansvaret for å holde elevene med nødvendige trykte og digitale læremidler og digitalt utstyr, jf. friskoleloven § 6-2 fjerde ledd. Departementet legger til grunn at selv om opplæringen under utbruddet av covid-19 må organiseres på en annen måte enn det loven ellers legger opp, fører ikke det til økte forpliktelser om utstyr mv. Det er dermed for eksempel ikke krav om at skolene må ha tilgang til utstyr for fjernundervisning i fag og for tilfeller hvor opplæringen normalt ikke organiseres slik. Departementet foreslår ingen tilpasning av reglene om utstyr.

De som har uttalt seg, er enig i departementets vurdering om at kravet i opplæringsloven § 9-3 om at skolene må ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel ikke kan forstås slik at det er et krav om tilgang på utstyr mv. som ikke er nødvendig slik opplæringen normalt organiseres. Samtidig er det flere som peker på at dersom elevene skal ha opplæring hjemme over lang tid, må dette kanskje vurderes annerledes. Departementet er enig i dette. Dersom denne unntakssituasjonen også fører til alternative organiseringer av opplæringen utover varigheten i den midlertidige loven som foreslås, vil departementet vurdere om det skal innføres strengere krav til hva slags utstyr mv. skolene må ha. Til Barneombudets bekymring for barn som ikke har tilgang til digitalt utstyr hjemme, vil departementet understreke at det er skoleeiers ansvar å sørge for opplæringen. Skoleeier må derfor sørge for at elevene har tilgang til det utstyret som er nødvendig ut fra skolens organisering. Det er derimot ikke krav om bestemt organisering eller en bestemt type utstyr mv.

Opplæringsloven § 9-4 stiller krav til lærebøker og andre læremidler, blant annet krav om rettskriving og krav om at læremidlene må foreligge på begge målformer på samme tid til samme pris. Stengningen av skolene og overgangen til fjernundervisning skjedde uten at kommuner og skoler fikk tid til å forberede seg. Det er varierende hvilke læremidler skolene har, og hvor godt egnet de er for bruk i fjernundervisning. I noen kommuner og på noen av skolene er det behov for å anskaffe nye læremidler når mye av opplæringen skjer som fjernundervisning. Departementet foreslår, i samsvar med innspill fra *KS og Utdanningsforbundet*, å suspendere kravet i opplæringsloven § 9-4 for lærebøker og læremidler som anskaffes til undervisning i perioden hvor skolen er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter etter smitteverneloven, se forslag til § 8 bokstav c. Suspensjonen omfatter bare tilfeller der anskaffelsen av læremidlene er relatert til måten opplæringen må organiseres på under utbruddet av covid-19. Departementet understreker at reglene i § 9-4 har en viktig funksjon, men at hensynet til at elevene raskt får egnede læremidler må veie tyngst i denne krisesituasjonen. Dersom krisesituasjonen vedvarer, vil det være naturlig å gå bort fra denne tilpasningen. Ved langsiktige anskaffelser må kommuner og skoler derfor forholde seg til reglene i opplæringsloven § 9-4.

Forslaget om suspensjon av kravet til læremidler er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav c.

3.3.5 Tilpasning av opplæringen og tidlig innsats

Opplæringsloven § 1-3 inneholder krav om at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene til den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidat. Friskoleloven § 3-4a har en tilsvarende regel. Departementet foreslår ikke tilpasninger av disse bestemmelsene. Kravet om at opplæringen skal ivareta den enkeltes evner og behov er forankret i Grunnloven § 109, og det kan ikke gjøres unntak fra dette kravet. Departementet mener det heller ikke er behov for endringer i kravet om tilpasset opplæring da bestemmelsen ikke inneholder krav om hvordan tilpasningen skal gjøres. Høringsinstansene var enig i at det ikke er behov for tilpasninger. Departementet understreker at tilpasningen kan gjøres på andre måter enn normalt i perioder hvor elevene får opplæring hjemme, eller hvor skolene er underlagt andre begrensninger med hjemmel i smittevernloven.

Opplæringsloven § 1-4 og friskoleloven § 3-4b inneholder krav om tidlig innsats for elever på 1. til 4. trinn. Departementet mener at det ikke bør gjøres unntak fra denne bestemmelsen. Det er viktig at skolene raskt tar tak i elever som blir hengende etter i lesing, skriving og regning. Tidlig innsats kan være ekstra viktig i en periode hvor elevene i større grad overlates til seg selv. Kravet om tidlig innsats inneholder ingen pålegg om særskilt organisering. Det er derfor mulig å gjennomføre tiltakene etter disse bestemmelsene på andre måter enn det som er normalt.

KS ga i høringen innspill om at det bør gjøres tilpasninger i kravet om tidlig innsats, mens øvrige høringsinstanser støttet at kravet om tidlig innsats skal gjelde uendret. Departementet opprettholder forslaget om at kravet om tidlig innsats skal gjelde også når skolene er stengt eller driver med begrensninger med hjemmel i smittevernloven. I en situasjon med hjemmeundervisning er det ekstra viktig at skolene er oppmerksomme og setter inn tiltak tidlig overfor elever som blir hengende etter. Departementet har forståelse for at det kan være krevende, men har tillit til at skolene finner fram til gode løsninger for å tidlig hjelpe elevene som henger etter. Departementet antar dessuten at det blir mindre krevende når 1. til 4. trinn skal få opplæring på skolen.

Tilpasningen av den generelle regelen om organiseringen av opplæringen som er omtalt i kapittel 3.3.3, vil utgjøre rammene også for tilpasset opplæring og tidlig innsats.

3.3.6 Individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging

Opplæringsloven inneholder en rekke individuelle rettigheter, som rett til opplæring i og på tegnspråk, opplæring i punktskrift, særskilt språkopplæring og spesialundervisning. Friskoleloven har i all hovedsak sammenfallende regler, jf. blant annet bestemmelsene om særskilt språkopplæring og spesialundervisning. Rammene for de ulike individuelle rettighetene er fastsatt i lov. For noen av rettighetene er det nærmere innholdet og tidsrammen fastsatt i forskrift. I tillegg fattes det enkeltvedtak med hjemmel i loven for elever som har individuelle rettigheter. I vedtaket kan det være fastsatt hvordan opplæringen skal organiseres, inkludert hva slags kompetanse lærerne må ha, og antall timer med opplæring som eleven skal ha.

Departementet legger til grunn at elevene fortsatt skal ha de individuelle rettighetene som er fastsatt i opplæringsloven, og tilsvarende i friskoleloven. Samtidig er det klart at det kan det være nødvendig å organisere denne opplæringen på en annen måte i perioden hvor skolene er helt eller delvis stengt. For eksempel kan det i mange tilfeller ikke gjennomføres opplæring der læreren er til stede fysisk sammen med eleven og heller ikke opplæring i små grupper. Skolen har heller ikke samme mulighet til å bruke skolens utstyr og hjelpemidler i opplæringen som skjer hjemme hos eleven.

I enkeltvedtak om spesialundervisning kan det være fastsatt hvor mange timer spesialundervisning en elev skal ha per uke. Det samme gjelder særskilt språkopplæring, opplæring i punktskrift mv. og opplæring i bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon. Når opplæringen foregår hjemme, kan det være vanskelig for skolene å oppfylle dette timekravet. Å gjennomføre opplæringen på en slik måte, er en ny oppgave for skolene, og skolene har ulike forutsetninger for å gjennomføre opplæringen slik. Skolene har ulik tilgang til digitale verktøy, og det kan også være ulik kompetanse hos lærerne. I tillegg kan det være mer belastende for elevene å motta opplæring som fjernundervisning, og det kan derfor være bedre for eleven med færre timer opplæring per uke enn når opplæringen skjer på skolen.

Departementet foreslår derfor at det fastsettes tilpasninger i opplæring og tilrettelegging av opplæringen som følge av enkeltvedtak med hjemmel i opplæringsloven kapittel 2, 3, 4A, og 5 og tilsvarende vedtak etter friskoleloven. De individuelle rettighetene skal ivareta behov som ikke ivaretas

godt nok av de generelle reglene. Departementet mener det er viktig at disse behovene ivaretas også under utbruddet av covid-19. Departementet vil derfor understreke at elevene har rettighetene i behold, og at tilpasningen går ut på at det vil være noe større fleksibilitet i hvordan denne opplæringen og tilretteleggingen organiseres, og i antallet timer per uke.

I høringen av denne tilpasningen i den midlertidige forskriften mottok departementet relativt mange innspill til forslaget om tilpasninger i reglene om individuelle rettigheter og særskilt tilrettelegging. Det var bred støtte i høringen til at det er behov for tilpasninger av disse reglene i den situasjonen vi nå er i, samtidig som flere var bekymret for at den foreslåtte regelen var for lite forpliktende. På bakgrunn av innspillene gjorde departementet endringer i forslaget om tilpasninger som ble vedtatt i den midlertidige forskriften. Departementet gjorde blant annet endringer så det er tydeligere at det skal være en høy terskel for tilpasninger og at hensynet til elevens beste skal tillegges stor vekt.

Departementet foreslår at skoleeier bare kan gjøre tilpasninger i opplæring og tilrettelegging som følger av enkeltvedtak med hjemmel i opplæringsloven kapittel 2, 3, 4A, og 5, og tilsvarende vedtak etter friskoleloven, dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I samsvar med innspill fra blant andre Barneombudet, foreslår departementet at det fastsettes at det i vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal legges stor vekt på elevens beste. I vurderingen av hva som er elevens beste, må det blant annet tas hensyn til elevens mulighet til å få utbytte av opplæringen og oppnå kompetansemål og hva som vil være en forsvarlig arbeidsbelastning for eleven gitt hvordan opplæringen organiseres. Videre foreslår departementet at det fastsettes i loven at det også kan tas hensyn til hvor mange lærere skolen har tilgjengelig, tilgangen på læremidler, digitale ressurser og annet utstyr. Se forslag til § 8 bokstav b første og andre punktum. Dette er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav b første og andre punktum, og i tillegg er det tatt inn henvisning til tilsvarende vedtak etter friskoleloven.

Kravet om at skoleeier må «godtgjøre» at tilpasningen er nødvendig og forsvarlig, betyr at det er skoleeier som må sannsynliggjøre at dette vilkåret er oppfylt. Det er ikke ment som et absolutt dokumentasjonskrav. Hensikten er å legge til grunn en høy terskel for tilpasninger, og at det er tilpasninger og ikke normal oppfyllelse som må begrunnes. Hovedregelen er fortsatt at de indivi-

duelle rettighetene ivaretas i samsvar med enkeltvedtaket.

Departementet presiserer at skoleeier skal sørge for at barn og unge med særlige behov får et tilbud selv om skolen ellers er stengt, se kapittel 3.3.2.4. Det innebærer at skoleeier aktivt må kartlegge og vurdere hvilke barn og unge som skal få tilbud om skoleplass. Barn og unge som får spesialundervisning, skal uansett vurderes.

Forslaget om tilpasninger i oppfyllelse av individuelle rettigheter gjelder også for grunnopplæring for voksne etter opplæringsloven kapittel 4A, selv om det i ordlyden brukes uttrykket «elever». Forslaget om tilpasning gjelder ikke for andre individuelle rettigheter enn dem som er fastsatt i enkeltvedtak etter opplæringsloven kapitlene 2, 3, 4A og 5, og tilsvarende enkeltvedtak etter friskoleloven. Bakgrunnen for at tilpasningen er begrenset til disse rettighetene, er at det er i enkeltvedtak etter bestemmelser i de nevnte kapitlene at det er fastsatt regler om organisering og timetall i enkeltvedtak. For øvrige individuelle rettigheter er særlige regler om organisering og regler om timetall fastsatt i forskrift. Departementet viser i denne sammenheng til at det også har vært gjennomført en høring av et forslag om tilpasninger i fag- og timefordelingen som er fastsatt med hjemmel i opplæringsloven. Departementet vil på bakgrunn av høringen vurdere hvilke tilpasninger som bør gjøres i disse reglene.

Utbruddet av covid-19 kan også føre til forsinkelser i utredninger og vurderinger som må gjøres i forbindelse med oppfyllelsen av individuelle rettigheter. For eksempel kan det være vanskelig for den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PP-tjenesten) å utføre sakkyndige utredninger av elevenes behov uten å kunne møte eleven fysisk. Det kan også for eksempel være vanskelig for kommuner og fylkeskommuner å gjennomføre realkompetansevurdering av voksne etter opplæringsloven kapittel 4A. Det er ikke fastsatt særskilte frister i opplæringsloven, men kravene til saksbehandling etter forvaltningsloven gjelder. Det følger av forvaltningsloven § 11 a at forvaltningsorganer skal forberede og avgjøre saker uten ugrunnet opphold. Departementet legger til grunn at utsettelse som er en direkte konsekvens av midlertidige stengingsvedtak og andre smitteverntiltak, vil være et «grunnet» opphold.

KS pekte i høringen av den midlertidige forskriften på at det uheldig for elevene dersom kommunen ikke får fattet vedtak om spesialundervisning og andre vedtak individuell tilrettelegging fordi det ikke er mulig å gjennomføre sakkyndige vurderinger. Departementet er enig i dette. Den

sakkyndige vurderingen er et sentralt grunnlag for vedtak om spesialundervisning og andre vedtak om individuell tilrettelegging. I noen tilfeller vil det likevel være forsvarlig å fatte vedtak om spesialundervisning uten at det er gjennomført en sakkyndig vurdering. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom et vedtak skal forlenges, eller det av andre grunner er relativt klart hva innholdet i vedtaket bør være. For at det ikke skal bli unødige forsinkelser i nye vedtak om spesialundervisning, foreslår departementet at det i den midlertidige loven åpnes for at kommunen kan fatte vedtak om individuelle rettigheter og tilrettelegging av opplæringen uten at det gjennomføres sakkyndig vurdering. Se forslag til § 8 første ledd bokstav b tredje punktum. Dette er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 første ledd bokstav b tredje punktum.

At det skal være «forsvarlig», betyr at kommunen uten den sakkyndige vurderingen må ha et forsvarlig beslutningsgrunnlag. Hvor lenge vedtaket skal gjelde, har betydning for hva som anses å være et forsvarlig beslutningsgrunnlag. Det kan for eksempel være aktuelt å fastsette et kortvarig vedtak, for deretter å gjennomføre sakkyndig vurdering og fatte nytt vedtak når situasjonen tillater det. Departementet understreker for øvrig at reglene i forvaltningsloven gjelder som normalt, inkludert kravet om utredning av saken i forvaltningsloven § 17.

I gjeldende veiledere om smittevern i skoler utarbeidet av Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet står det at ansatte for spesielle tjenester (PPT, logoped og andre) skal følge basale smittevernrutiner etter gjeldende anbefalinger (ikke møte opp ved sykdom, god hånd- og hostehygiene osv.), men ellers kan utføre sitt arbeid som normalt. Departementet mener det likevel fortsatt er behov for tilpasningen som gjør det mulig til å fatte enkeltvedtak uten at det er gjennomført sakkyndig vurdering dersom det er forsvarlig. For det første er ikke alle elever tilbake på skolen, og det kan være risiko for at skoler må stenge igjen. Dessuten kan kravet om smittevernfaglig forsvarlig drift bety at sakkyndige vurderingen ikke kan utføres som normalt, for eksempel dersom ansatte er i karantene.

Departementet vil likevel understreke at utredninger, kartlegginger mv. som kan gjennomføres i samsvar med smittevernsreglene som gjelder, skal gjennomføres som normalt.

3.3.7 Skolemiljø

Reglene i opplæringsloven kapittel 9 A om elevenes skolemiljø er knyttet til hvordan elevene har

det «på skolen». Det kan dermed oppleves uklart om og i hvilken grad disse reglene gjelder overfor elever som får opplæringen hjemme og ikke på skolen. Kapittel 9 A gjelder også for friskoler, jf. friskoleloven § 2-4.

Departementet mener det bør klargjøres at skolene også har et ansvar for det psykososiale læringsmiljøet til elevene i den perioden elevene får opplæring hjemme. Samtidig er det klart at skolene ikke har samme muligheter til å påvirke miljøet som elevene får sin opplæring i, som når eleven får opplæring på skolen. Det skolen kan påvirke, er læringsmiljøet i fjernundervisningen, for eksempel miljøet mellom elever og mellom lærer og elev på de digitale plattformene som brukes i opplæringen. Men det vil være vanskeligere å oppdage negative forhold mellom elevene når læreren ikke er fysisk sammen med elevene. Departementet foreslår derfor at det i den midlertidige forskriften fastsettes at reglene i kapittel 9 A om det psykososiale miljøet gjelder tilsvarende når elevene får opplæring hjemme, med de begrensninger som følger av at skolen ikke rår over elevens hjemmeforhold. Se forslag til § 8 bokstav d. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav d, og i tillegg er det tatt inn henvisning til lovbestemmelsen i friskoleloven hvor det framgår at opplæringsloven kapittel 9 A gjelder for friskoler.

Forslaget innebærer at skolen må forsøke å hjelpe eleven dersom forhold i hjemmet gjør at eleven ikke har et trygt og godt læringsmiljø, men det kreves ikke at skolen følger med og griper inn i situasjoner på samme måte som på skolen. Derimot er det desto viktigere at skolen er i dialog med elevene om hvordan det fungerer med opplæringen hjemme, og setter inn egnede tiltak når det trengs.

Departementet vil for øvrig understreke at virkeområdet i kapittel 9 A er vidt i den forstand at skolene har plikt til å forsøke å hjelpe eleven uavhengig av hva som er årsaken til at eleven ikke har et trygt og godt læringsmiljø. Skolene har derfor plikt til å forsøke å hjelpe eleven dersom det er forhold i hjemmet eller mellom elevene som gjør at eleven ikke har det trygt og godt i lærings-situasjonen. Dersom skolen ikke kan hjelpe eleven med de virkemidlene som skolen har til rådighet, må skolen søke bistand hos andre instanser. Departementet understreker også at opplysningsplikten til barnevernet og sosialtjenesten etter opplæringsloven §§ 15-3 og 15-4 gjelder som normalt.

Når barn får opplæring hjemme, og i stor grad digitalt, er dette en ny situasjon for elevene som

kan gi nye utfordringer for elevenes trivsel. Det er dermed viktig at skolen har en tilsvarende aktivitetsplikt overfor elevene, og at denne kan håndheves gjennom at eleven eller foreldrene melder fra til fylkesmannen dersom eleven ikke har det trygt og godt i læringssituasjonen, og skolen ikke tar tak i dette. Høringsinstansene var i hovedsak enig i dette.

At reglene i kapittel 9 A om det psykososiale miljøet gjelder tilsvarende når elevene får opplæring hjemme, med de begrensninger som er omtalt over, innebærer at det fortsatt skal være en håndhevingsordning etter opplæringsloven § 9 A-6. Elever og foreldre kan derfor melde fra til fylkesmannen dersom eleven ikke har det trygt og godt i læringssituasjonen. Fylkesmannen må i sin vurdering av om aktivitetsplikten er oppfylt, ta hensyn til de midlertidige begrensningene som gjelder.

Kravene i § 9 A-7 til det fysiske miljøet er knyttet til skolen. Det er dermed ikke grunn til å unnta fra disse, og det bør heller ikke innføres regler om at kravene skal gjelde tilsvarende for hjemmemiljøet til elevene.

3.3.8 Videregående opplæring i bedrift

Reglene i kapittel 4 gjelder for lærlinger og andre kandidater som får opplæring i bedrift. Opplæringen i bedrift blir ikke påvirket av at skolene stenges. Etter departementets vurdering er det ikke regler i kapittel 4 som er problematisk å oppfylle under utbruddet av covid-19. Etter departementets vurdering er det mest hensiktsmessig at de ordinære reglene om bl.a. heving av lærekontrakt også gjelder i denne situasjonen, hvor nettopp heving kan bli aktuelt for flere enn normalt. Det kan være behov for unntak fra enkelte av reglene om prøver og dokumentasjon for dem som får opplæring i bedrift. Dette er regulert i forskrift og er dermed regler som departementet kan fravike eller gjøre tilpasninger i med hjemmel i opplæringsloven. Koronasituasjonen påvirker ungdom i yrkesfaglige opplæringsløp direkte ved at virusutbruddet har stor påvirkning på nærings- og arbeidslivet. Departementet foreslår derfor midlertidige utvidelser av retten til påbygging til generell studiekompetanse, se kapittel 3.3.15 og 3.3.16.

3.3.9 Brukermedvirkning

Opplæringsloven kapittel 11 inneholder regler om organer for brukermidvirkning, som for eksempel om elevråd og skolemiljøutvalg. Opplærings-

loven kapittel 12 inneholder regler om organer knyttet til fagopplæring i bedrift. Disse organene kan bestå selv om skolene er helt eller delvis stengt, men involveringen må skje på en annen måte enn gjennom fysiske møter. Loven inneholder ikke konkrete regler om fysiske møter. Etter departementets vurdering er det dermed ikke behov for å unnta eller gjøre tilpasninger i reglene om brukermidvirkning. Departementet har forståelse for at det i denne unntakssituasjonen vil være mange avgjørelser som må tas raskt. Dette vil påvirke detaljnivået på saker som det skal medvirkes til, og hvilke frister som gis. Samtidig er det viktig med medvirkning også i denne situasjonen, da avgjørelsene som tas, kan få stor betydning for barn, unge og voksne som har rettigheter etter opplæringsloven.

3.3.10 Skolefritidsordning

Det følger av opplæringsloven § 13-7 at kommunene skal ha et tilbud om skolefritidsordning. Det er ingen lovbestemt rett til plass i skolefritidsordningen for den enkelte elev, men kommuner og skoler har inngått avtaler med foreldrene om tilbud i den lovpålagte skolefritidsordningen. I perioden hvor skolene er stengt eller underlagt begrensninger med hjemmel i smittevernloven, vil ikke alle elever kunne benytte seg av plassen i skolefritidsordningen. Departementet foreslår derfor at det tas inn i den midlertidige loven at kravet om å ha tilbud om skolefritidsordning gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven. Se forslag til § 8 bokstav e. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav e. Friskoler er ikke pålagt å ha skolefritidsordning. Mange friskoler har likevel på frivillig basis etablert en foreldrebetalt skolefritidsordning for elevene ved skolen. Men reglene i opplæringsloven § 13-7 gjelder ikke for denne virksomheten. Det er derfor ikke nødvendig med tilpasning av reglene.

3.3.11 Leksehjelp

Det følger av opplæringsloven § 13-7a og friskoleloven § 7-1e at skolene skal ha et leksehjelptilbud. De nærmere kravene til leksehjelptilbudet er fastsatt i forskrift. Etter departementets vurdering kan det være utfordrende å gjennomføre leksehjelp på vanlig måte i perioden hvor skolen er stengt eller underlagt begrensninger med hjemmel i smittevernloven, ettersom poenget med slikt tilbud er at eleven skal få hjelp *på* skolen til å gjøre

lekser. På den annen side er departementet enig i innspillet fra *FUG* om at leksehjelp er ekstra viktig i denne perioden. Departementet foreslår derfor at kravet om å ha tilbud om leksehjelp skal gjelde med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven. Se forslag til § 8 bokstav f. Dette forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav f, og i tillegg er det tatt inn henvisning til tilsvarende regel i friskoleloven. Forslaget innebærer at det bare er plikt til å gi leksehjelp til elever som får opplæringen på skolen. Videre kan leksehjelp-tilbudet begrenses ut fra smittevernhensyn, for eksempel knyttet til kontakthypighet, gruppestørrelse mv. Det følger av forskrift til opplæringsloven § 1A-1 at kommunen avgjør fritt hvordan timene med leksehjelp skal fordeles mellom trinnene. Tilsvarende fleksibilitet har friskolene, jf. forskriften til friskoleloven § 2B-1. Departementet foreslår ingen endring i dette, og det er dermed ingen plikt til å omfordele hvem som skal ha tilbud om leksehjelp ut fra hvem som faktisk er på skolen.

3.3.12 Leirskole

Det følger av opplæringsloven § 13-7 b at kommunen som en del av grunnskoleopplæringen skal tilby elevene leirskoleopphold eller annen skoletur med minst tre overnattinger i sammenheng. Departementet antar at det stort sett ikke er behov for tilpasninger i dette kravet ettersom leirskole eller annen skoletur kan gjennomføres når som helst i grunnskolen og ikke nødvendigvis må gjennomføres våren 2020. Dersom det er kommuner som ikke har gjennomført leirskole for elevene som går i 10. trinn, men har hatt planer om å gjennomføre leirskole våren 2020, vil de mest sannsynlig ikke kunne oppfylle kravet om leirskole for denne elevgruppen. Departementet foreslår derfor at kravet i opplæringsloven § 13-7 b om å tilby leirskole ikke skal gjelde overfor elever på 10. trinn hvor det var planlagt leirskole våren 2020, se forslag til § 8 bokstav g. Dette er en videreføring av den midlertidige forskriften § 3 bokstav g.

Departementet er ikke enig med *KS* og *Skolelederforbundet* i at kravet til leirskole bør suspenderes for alle elever som det var planlagt leirskole for våren 2020. Departementet foreslår derfor å opprettholde kravet om leirskole for elever på lavere trinn enn 10. trinn selv om det var planlagt leirskole våren 2020 som må avlyses på grunn av utbruddet av covid-19. Kommunen må da tilby

leirskole eller annen skoletur med minst tre overnattinger i sammenheng på et senere tidspunkt i grunnskoleopplæringen.

3.3.13 Behandling av personopplysninger i forbindelse med eksamen

Alle eksamener for 10. trinn og alle eksamener for elever i videregående opplæring våren 2020 er nå avlyst. Samtidig jobber Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet med å vurdere mulige løsninger for privatister, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater. I den situasjonen vi nå er i, kan det bli behov for å gjennomføre eksamener på noe andre måter enn normalt. Det kan også bli behov for å prioritere hvilke eksamener som kan gjennomføres, og hvem som får gjennomføre dem. Problemstillingen er særlig knyttet til den praktiske gjennomføringen av privatisteksamener. For at Utdanningsdirektoratet skal kunne finne måter å gjennomføre eksamener på slik at de negative konsekvensene blir minst mulig dersom eksamener ikke kan gjennomføres som normalt, kan direktoratet ha behov for å behandle personopplysninger om dem som er oppmeldt til eksamen. Direktoratet kan også ha behov for å innhente slike opplysninger fra skoleeiere og Nasjonal vitnemålsdatabase. Dette kan være opplysninger om hvem som er oppmeldt til hvilke eksamener, om vedkommende allerede har vitnemål mv. Det kan også bli behov for opplysninger om karakterer, typisk om personen tidligere har bestått faget.

Departementet foreslår at denne oppgaven fastsettes i den midlertidige loven for å ivareta kravet til behandlingsgrunnlag i personopplysningsloven, se forslag til § 12. Departementets vurdering er at det ikke vil være et unødig inngrep i personvernet til elever og privatister å samle inn og sammenstille slike opplysninger. Det vil ikke være snakk om sensitive opplysninger, og formålet med behandlingen vil være å få gjennomført eksamen for dem hvor konsekvensen av en avlysning er størst. Departementet foreslår at det fastsettes i forskriften at Utdanningsdirektoratet kan innhente de ovennevnte opplysningene fra skoleeiere og Nasjonal vitnemålsdatabase uten hinder av taushetsplikt. Begrunnelsen for at det er behov for unntak er at opplysninger om karakterer fra videregående opplæring er regnet som taushetsbelagte opplysninger.

Forslaget er en videreføring av den midlertidige forskriften § 4.

3.3.14 Foreldrebetaling for skolefritidsordning

3.3.14.1 Generelt

Det følger av opplæringsloven § 13-7 at kommunen kan kreve utgifter til skolefritidsordning (SFO) dekket gjennom egenbetaling fra foreldrene. For perioden SFO var stengt som følge av nasjonalt vedtak med hjemmel i smittevernlovgivningen, ble det fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 492 om tilpasninger i lovgivningen om grunnskoleopplæring og videregående opplæring som følge av utbrudd av covid-19, at foreldrebetalingen falt bort. Foreldrebetaling for SFO ble gjeninnført for foreldre som mottok et tilbud fra 14. april 2020. Samtidig ble betalingen gjeninnført for foreldre som allerede mottok et tilbud på dette tidspunktet, på grunn av elevens særlige behov eller foreldrenes samfunnsfunksjoner. Det ble da fastsatt at foreldrebetalingen skal betales i tråd med opprinnelig avtalt oppholdstid.

Vurderingene av foreldrebetaling for SFO i offentlige skoler tilsvarende vurderingene som for foreldrebetaling i barnehage, se kapittel 2.3.7.1. Dette innebærer blant annet at foreldre som av ulike grunner ikke benytter seg av plassen de har fått tilbud om, likevel må betale den avtalte foreldrebetalingen på vanlig måte. Foreldrebetalingen bortfaller kun dersom plassen blir sagt opp.

Ved gjeninnføringen av foreldrebetaling vurderte departementet om det bør innføres differensiert foreldrebetaling dersom SFO tilbyr færre timer enn det alminnelig avtalte tilbudet. Departementet la betydelig vekt på at det bør være en ordning for foreldrebetaling som er fleksibel og uavhengig av prosessen for gjenåpning av tilbudet. Som følge av praktiske forhold varierer åpnings-tidene mellom de ulike SFO-tilbudene, og åpnings-tidene kan også endres fra uke til uke. Det vil kreve vesentlig administrasjon for kommunen å fakturere for timetallet foreldrene får tilbud om. Det er i tillegg forholdsvis få timer som faller bort i form av noe begrensede åpningstider.

Departementet viderefører denne vurderingen i forslag til midlertidig lov, se forslag til § 9. Departementet foreslår at foreldrene som får tilbud om plass i SFO, skal betale den ordinære avtalte prisen for plassen, uavhengig av antall timer tilbudet utgjør. Ordinær avtalt foreldrebetaling for elever som mottar et tilbud, uavhengig av åpningstider, vil gjøre det administrative arbeidet for kommunene og skolene enklere og mindre tidkrevende. Se for øvrig vurderingene under kapittel 2.3.7.

3.3.14.2 Foreldrebetaling ved stenging av SFO

Ved den nasjonale stengingen i mars 2020 ble det fastsatt i midlertidig forskrift at foreldre ikke skal betale foreldrebetaling i perioden SFO er stengt med hjemmel i smittevernloven. Dette omfattet også foreldre som mottok et tilbud i perioden SFO var stengt, jf. unntakene som var fastsatt i enkeltvedtak eller forskrifter om stenging etter smittevernloven. I den midlertidige forskriften ble det fastsatt at kommunene skal kompenseres for dekning av tapt foreldrebetaling.

Selv om SFO nå gjenåpner og ordinær foreldrebetaling er gjeninnført, ser departementet at det er behov for å regulere forholdet til foreldrebetaling ved en eventuell ny stenging. Ved stenging oppstår det blant annet spørsmål om foreldre skal betale for plassen og om kommunene skal bli kompensert for tapt foreldrebetaling.

Tilsvarende som for barnehager, mener departementet foreldrebetalingen bør bortfalle dersom SFO må stenge med hjemmel i smittevernlovgivningen. Foreldrene mottar ikke tilbudet i denne perioden, og det er rimelig at betalingen faller bort. Det skaper forutsigbarhet at reguleringene fra tidligere periode med stenging videreføres. Departementet mener derfor at foreldrebetalingen bør bortfalle dersom SFO på ny blir stengt etter vedtak hjemlet i smittevernlovgivningen. Dette vil gjelde uavhengig av hvor lenge SFO stenges. Dette er også i tråd med vurderingene og reguleringene i den midlertidige forskriften. Departementet mener at dette må gjelde uavhengig av om SFO stenges som følge av et nasjonalt eller eventuelt et kommunalt vedtak med hjemmel i smittevernlovgivningene. Begrunnelsen for stenging bygger i disse tilfellene på de samme hensynene.

Departementet foreslår at ordinær foreldrebetaling skal gjelde for foreldre som mottar og benytter seg av et tilbud om SFO for sine barn selv om SFO ellers er stengt med hjemmel i smittevernlovgivningen, se kapittel 3.3.2.4. Dette er i tråd med det som har vært gjeldende fra 14. april. I den ekstraordinære situasjonen ved den nasjonale stengingen i mars 2020, var det behov for tydelige, enkle og håndterlige reguleringer. I denne situasjonen var det hensiktsmessig at også foreldre som mottok et tilbud ikke ble belastet for foreldrebetalingen. Departementet mener at det er rimelig at disse foreldrene betaler på vanlig måte for tilbudet de mottar ved en eventuell ny stenging.

Det er krevende for skolefritidsordningene å bli pålagt å stenge virksomheten, og samtidig

være i stand til å gjenåpne så raskt som mulig når situasjonen tilsier dette. Skolefritidsordningene må i tillegg være åpne for barn som skal ha et tilbud i stengningsperioden. Det er viktig å sikre forutsigbare økonomiske rammer for kommunene. Kommunene skal også i det videre kompenseres for bortfall av foreldrebetaling ved vedtak om stenging. Behovet for kompensasjon til kommunesektoren for bortfall av foreldrebetaling ses i sammenheng med merutgifter og mindreinntekter som følge av koronautbruddet i kommunesektoren som helhet. Reglene for kompensasjon vil gjelde både ved nasjonal stenging og ved kommunale vedtak om stenging som er i tråd med statlig retningslinjer for smittevern.

Det foreslås noen språklige endringer for at reglene blir bedre tilpasset til at SFO nå er åpne. Se også omtale og forslag i kapittel 2.3.7.

3.3.14.3 *Kompensasjon for tapt foreldrebetaling i skolefritidsordninger i frittstående skoler godkjent etter friskoleloven*

Friskoler er ikke pålagt å ha skolefritidsordning. Mange friskoler har likevel på frivillig basis etablert et foreldrebetalt SFO-tilbud for elevene ved skolen. Disse skolene har etter søknad også mottatt kompensasjon for inntektsbortfallet de har i SFO i forbindelse med bortfall av foreldrebetaling i perioden SFO-tilbudet må holde stengt eller har drift med redusert kapasitet, etter vedtak fattet av Helsedirektoratet med hjemmel i smittevernloven § 4-1. Tilskuddsordningen forvaltes av Utdanningsdirektoratet. Kunnskapsdepartementet har fastsatt retningslinjer for tilskuddsordningen. Retningslinjene ligger på Utdanningsdirektoratets nettsider.

3.3.15 **Retten til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse før læretid**

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til videregående opplæring og skal formidle til læreplass. Ungdom i yrkesfaglige løp har rett til å fullføre en yrkesfaglig utdanning, men det er ingen rett til læreplass. Elever i yrkesfaglige utdanningsprogram som fullfører Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, anses for å ha fullført og har dermed brukt opp ungdomsretten til videregående opplæring. De som har bestått fag- og yrkesopplæring, har etter nærmere vilkår rett til ett år påbygging til generell studiekompetanse (Vg4 påbygg). Det er altså en rett til å ta både læretid med fullt lærlingtilskudd (basistilskudd I) og påbygging til generell studiekompetanse, men

bare dersom man gjennomfører i denne rekkefølgen.

Koronavirusutbruddet kan føre til betydelig færre læreplasser i flere lærefag, og det vil kunne bli vanskeligere for nyutdannede fagarbeidere å komme i jobb. Situasjonen kan også gjøre det usikkert å satse mot enkelte lærefag nå, og det er sannsynlig at flere i en periode vil ønske å søke seg mot høyere utdanning framfor arbeid som fagarbeider. Etter departementets vurdering er det sannsynlig at fylkeskommunene denne høsten vil få økte utfordringer med formidling til læreplass, økt press på å opprette Vg3-tilbud i skole og en økning i søkere som ønsker å benytte retten til Vg4 påbygg. Departementet mener det vil være hensiktsmessig å gi fylkeskommunene økt fleksibilitet slik at bruken av kapasitet og ressurser i større grad kan tilpasses behovet. Departementet påpeker at forslaget var å lovfeste at de som tas inn til Vg3 påbygg skoleåret 2020–2021, ikke bruker av ungdomsretten. Departementet har ikke sett det som hensiktsmessig å gi en ubetinget rett til påbygging, slik som dagens rett til Vg4 påbygg er innrettet. Dette betyr at inntak til Vg3 påbygg må skje etter de ordinære reglene, som er rett til inntak til et Vg3 som bygger på gjennomført Vg2 og rangering av søkere etter poeng. Den foreslåtte utvidelsen av ungdomsretten innebærer derfor ingen endring i fylkeskommunenes handlingsrom til å dimensjonere det videregående opplæringstilbudet.

Ved å gi en utvidelse av ungdomsretten som gir rett til både påbygg og læretid, vil flere kunne søke seg til ordinær påbygg. Dette kan redusere antall søkere til læreplass, og det kan bli redusert behov for å opprette ulike yrkesfaglige Vg3-tilbud.

Da retten til Vg4 påbygg ble innført, ble den bevisst begrenset til de som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring blant annet for å styrke fag- og yrkesopplæringen, og for å bidra til å redusere frafallet i videregående opplæring. Departementet vil på generelt grunnlag framholde vurderingene i Prop. 68 L (2013–2014) om at det er et mål med utvidelse av retten og tilbudet om påbygging at flere skal fullføre og bestå fag- og yrkesopplæringen. Samtidig mener departementet at vi nå står i en unntakssituasjon, og at det derfor bør legges til rette for økt fleksibilitet. Departementet vil derfor kun foreslå en midlertidig utvidelse av ungdomsretten. Forslaget innebærer at ungdom som tas inn gis rett til å ta Vg3 påbygg til generell studiekompetanse, og samtidig beholde ungdomsretten slik at de kan tegne en lærekontrakt innenfor ungdomsretten senere. Departementet foreslår at utvidelsen skal omfatte ungdom som

fullfører Vg2 i et yrkesfaglig utdanningsprogram våren 2020, det vil si at ordningen kun skal gjelde ved inntak til Vg3 påbygg skoleåret 2020–2021.

3.3.16 Rett til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse før bestått fag- og svenneprøve

Regjeringen vil gjennomføre tiltak slik at fylkeskommunene skal kunne gjennomføre fag- og svenneprøver for flest mulig lærlinger våren 2020. Likevel er det grunn til å tro at mange lærlinger som etter planen skulle avsluttet opplæringsløpet våren 2020, blir forsinket. En konsekvens av dette er at de som hadde planlagt å benytte retten til påbygg til generell studiekompetanse etter opplæringsloven § 3-1 ellefte ledd, kan bli ett år forsinket i utdanningsløpet.

Etter departementets vurdering er det uheldig at ungdom som ønsker og som er motivert for å ta påbygging til generell studiekompetanse, får et opphold i utdanningsløpet. Dette gjelder særlig i dagens situasjon hvor motivasjonen for påbygg kan være begrunnet i manglende jobb eller usikkerhet for videre jobbmuligheter.

I høringssvaret sitt ba KS departementet vurdere om ikke også voksne som har rett til Vg4 påbygg etter opplæringsloven § 4A-3, bør kunne tas inn til påbygging skoleåret 2020–2021 på samme vilkår som er foreslått for ungdom. Retten til påbygging etter § 4A-3 gjelder for de som ikke har rett etter § 3-1 ellefte ledd, men som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring innen utløpet av det året de fyller 24 år. Kunnskapsdepartementet ser at denne gruppen med unge voksne på mange måter er i en lik situasjon med ungdom i yrkesfaglig opplæring. Departementet vil derfor foreslå at retten også skal gjelde for voksne som skulle avlagt fag- eller svenneprøve våren 2020.

Departementet ser at det er uheldig dersom ungdom som har gjennomført opplæring, men ikke har bestått et yrkesfaglig løp, skal kunne ta påbygg med et mindre omfang enn ordinær påbygg. Departementet foreslår derfor at det kun skal være en rett til betinget inntak og oppstart. En absolutt frist for å bestå fagprøven kan gi økt insentiv til å fullføre og bestå det yrkesfaglige løpet. SRY og KS uttalte at den foreslåtte fristen

for å bestå fag- og svenneprøven, 31. oktober, er for knapp. SRY viste til at de er bekymret for høstens avvikling av fag- og svenneprøver og har derfor bedt departementet å vurdere om fristen for å bestå prøven kan forlenges uten at det går ut over retten til videregående opplæring. KS ba i sitt hørings svar departementet vurdere å forlenge fristen for bestått fag- og svenneprøve til 31. desember.

Dagens situasjon har medført at flere fag- og svenneprøver har blitt utsatt. Departementet ser at det kan være gode grunner til å utvide fristen noe. Selv om det normalt er avholdes flest prøver vårhalvåret og en utvidelse trolig ville omfattet et begrenset antall, vil departementet likevel fremholde forslaget om å ha en frist 31. oktober. Etter departementets vurdering vil det være en fordel at prøven avholdes tidlig slik at eleven får mest mulig tid til å konsentrere seg om påbyggingsåret. Departementet mener dessuten det er rimelig å legge de ordinære reglene for bruk av rett til grunn. Også dette tilsier at fristen for å bestå prøven bør være 31. oktober.

En av fylkeskommunene har bedt departementet avklare om fylkene kan overføre elever til Vg3 påbygg. Etter departementets vurdering vil fylkeskommunene stå fritt til å tilby mer opplæring enn hva de er pålagt å tilby etter opplæringsloven. Dersom fylkeskommunen vil tilby Vg3 påbygging til de som må slutte i Vg4 påbygging fordi de ikke består fag- eller svenneprøven innen fristen, vil dette være tilbud utenfor retten til videregående opplæring. Det betyr at de som takker ja til en slik overgang, men ikke består Vg3 påbygging, vil ha rett til Vg4 påbygg dersom de senere består fag- og yrkesopplæring.

Departementet har etter dette kommet til at forslaget justeres noe etter høringen, slik at retten til betinget inntak til Vg4 påbygging også skal gjelde for de som har rett til Vg4 påbygg etter opplæringsloven § 4A-3. Ellers framholder departementet vurderingene og forslagene i høringen om at en slik betinget rett til inntak kun skal gjelde for de som har bestått i alle fag- og eksamener som følger av fag- og timefordelingen. Det betyr at de som er oppmeldt til fag- eller svenneprøven, men som ikke har bestått i ett eller to fellesfag, ikke vil ha rett til betinget inntak til Vg4 påbygg.

4 Den midlertidige lovens varighet

Departementet mener tilpasningene må gjelde ut barnehage- og skoleåret 2019–2020, noe det også var støtte for i høringen 8. april 2020. Det er videre stor usikkerhet knyttet til hvordan utbruddet av covid-19 utvikler seg og hvilke smitteverntiltak det vil bli behov for i tiden framover. Det kan dermed ikke utelukkes at det fortsatt vil være behov for tilpasningene også neste barnehage- og skoleår. Dersom loven bare gis varighet ut barnehage- og skoleåret 2019–2020, og det ved oppstart neste barnehage- og skoleår fortsatt er behov for tilpasninger, vil det ikke være noen mulighet for forlengelse av loven ettersom Stortinget normalt trer sammen den første hverdagen i oktober. Departementet foreslår derfor at den midlertidige loven skal oppheves 1. november 2020. Da vil loven gjelde ved oppstart av neste barnehage- og skoleår, og departementet har mulighet til å fremme ny lovproposisjon til Stortinget dersom det er behov for ytterligere forlengelse.

Dersom situasjonen har normalisert seg innen oppstart av neste barnehage- og skoleår, er det etter departementets vurdering likevel ikke problematisk at den midlertidige loven fremdeles gjelder. Lovreglene er utformet slik at tilpasningene er knyttet til at det finnes enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven som begrenser driften av barnehager og skoler. Dersom situasjonen er slik at det ikke lenger finnes slike vedtak, vil virkningen av reglene i den midlertidige loven falle bort selv om loven som sådan fortsatt gjelder.

Departementet foreslår at utvidelsene i retten til påbygg kun skal gjelde for de som tas inn til slik opplæring skoleåret 2020–2021. De foreslåtte bestemmelsene er klart avgrenset, og det vil være tilstrekkelig at bestemmelsene gjelder fram til de blir opphevet 1. november 2020.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene om tilpasningene i reglene i barnehageloven, opplæringsloven og friskoleloven antas ikke å få betydelige økonomiske og administrative konsekvenser, så langt det ikke av smittevern hensyn vedtas ny stenging. Hva de konkrete konsekvensene blir for den enkelte barnehage og skole, er avhengig av tilgjengelig personell, hva de har av utstyr med videre. Forslaget om forenklete saksbehandlingsregler ved avgjørelser om hvem som skal ha tilbud på skolen og hvem som skal få opplæring hjemme, vil føre til mindre administrasjon i kommuner og skoler enn dersom de ordinære saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven skal følges.

Det er nødvendig å beholde bestemmelsene om foreldrebetaling og tilskudd i tilfelle hensynene til smittevern nødvendiggjør fornyet stenging av barnehager og SFO-er. Dersom alle barnehager blir stengt en uke, utgjør dette om lag 197 mill. kroner i tapt foreldrebetaling. Foreldrebetalingen per barnehagebarn er om lag 700 kr per uke. Dersom alle SFO-er i offentlig finansierte skoler blir stengt en uke, utgjør det om lag 85 mill. kroner i tapt foreldrebetaling. Foreldrebetalingen i SFO varierer mellom kommunene, men gjennomsnittlig foreldrebetaling per uke er om lag 650 kroner for full SFO-plass, og om lag 400 for deltids plass.

Noen av høringsinstansene, KS og to fylkeskommuner, har uttalt at forslagene om påbygging i videregående opplæring vil føre til økte kostnader for fylkeskommunene. Kunnskapsdeparte-

mentet legger til grunn at forslagene ikke vil medføre vesentlige økonomiske eller administrative kostnader for fylkeskommunene, slik at endringene kan gjennomføres innenfor gjeldende rammer. Forslaget om betinget inntak til Vg4 påbygg kan føre til at noen starter opp, men avbryter opplæringen 31. oktober og fremdeles har retten i behold. Departementet legger til grunn at det kun vil være tale om et fåtall elever, og at det uansett er i samsvar med normal praksis at elever ikke regnes for å ha brukt av retten til videregående opplæring dersom de avslutter før 1. november. En midlertidig rett til påbygg før læretid vil kunne føre til at noen kostnader og ressursbehov for fylkeskommunene flyttes fra 2020 til 2021. En utvidelse av ungdomsretten kan føre til at noen flere vil ta Vg3 påbygg. Samtidig er det trolig noen som vil velge påbygg istedenfor Vg3 i skole, og noen som vil gå videre til høyere utdanning uten å benytte retten til læretid. Dette kan potensielt være en innsparing for fylkeskommunene. Fylkeskommunene har etter forslaget uansett ikke plikt til å tilby Vg3 påbygg til alle kvalifiserte søkere og kan på vanlig måte selv avgjøre hvor mange plasser de vil opprette. Innenfor dagens ungdomsrett har lærlinger rett til Vg4 påbygg etter læretiden. Det kan tenkes at antallet elever i Vg3 påbygg vil være noe høyere skoleåret 2020–2021 enn andre skoleår. Samtidig er det sannsynlig at antallet elever i Vg4 påbygg vil være lavere i skoleåret 2022–2023.

6 Merknader til de enkelte lovbestemmelsene

Til § 1 Formål og virkeområde

Første ledd angir formålet med loven. Formålet er sikre at barn, unge og voksne i størst mulig grad skal kunne få ivaretatt sine rettigheter, samtidig som det tas hensyn til hva som er mulig når barnehager og skoler er stengt eller er underlagt begrensninger av smittevernhensyn som følge av utbruddet av covid-19.

Andre ledd angir det saklige virkeområdet for den midlertidige loven. Loven gjelder for virksomhet som er regulert i barnehageloven, opplæringsloven og friskoleloven med forskrifter. Loven gjør unntak fra og supplerer reglene i de nevnte lovene. Tilsynshjemlene i barnehageloven, opplæringsloven og friskoleloven omfatter også tilsyn med reglene i den midlertidige loven og i forskrifter med hjemmel i loven.

Tredje ledd angir det geografiske virkeområdet for den midlertidige loven. Reglene om tilpasninger i opplæringsloven gis anvendelse på Svalbard med de særlige tilpasningene som følger av forskrift om grunnskoleopplæring og videregående opplæring på Svalbard. Dette betyr at reglene som gjør unntak fra og supplerer reglene i opplæringsloven, gjelder på Svalbard med de samme tilpasningene som for reglene i opplæringsloven. Reglene om tilpasninger i barnehageloven og friskoleloven gis ikke anvendelse på Svalbard.

Til § 2 Barnehagelovens anvendelse

Bestemmelsen angir at barnehageloven og tilhørende forskrifter gjelder med tilpasningene som følger av første ledd bokstav a og b i perioden hvor barnehagen er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.

I *bokstav a* vises det til at retten til å benytte seg av barnehageplassen etter barnehageloven § 12 a gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven. Dette innebærer at tilbudet som gis, kan være begrenset som følge av smitteverntiltak, for eksempel redusert åpningstid eller begrensninger i antall barn som kan være tilstede samtidig.

Gjeldende smitteverntiltak er fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet gjennom covid-19-forskriften. Hvilke begrensninger som gjelder, henger sammen med hvilke smitteverntiltak som til enhver tid er fastsatt. Dersom det er gjort vedtak om stenging av barnehagen, faller retten til å benytte seg av barnehageplassen etter § 12 a bort for de som har plass i barnehagen. Dette gjelder imidlertid ikke for barn som er omfattet av unntakene som fastsettes i forskrift med hjemmel i § 3.

I *bokstav b første til tredje punktum* er det fastsatt at barnehageeier kan bare gjøre tilpasninger i tilrettelegging som følger av enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring med hjemmel i barnehageloven kapittel V A dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig.

I vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal det legges stor vekt på barnets beste. Det kan også tas hensyn til tilgangen på pedagogisk personale og nødvendig utstyr. Kravet om at barnehageeier må «godtgjøre» at tilpasningen er nødvendig og forsvarlig, betyr at det er barnehageeier som må sannsynliggjøre at dette vilkåret er oppfylt. Det er ikke ment som et absolutt dokumentasjonskrav. Hensikten er å legge til grunn en høy terskel for tilpasninger, og at det er tilpasninger og ikke normal oppfyllelse som må begrunnes. Hovedregelen er fortsatt at de individuelle rettighetene ivaretas i samsvar med enkeltvedtaket.

I *bokstav b fjerde punktum* er det fastsatt at kommunen kan fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring uten at det gjennomføres sakkyndig vurdering når det er forsvarlig. At det skal være «forsvarlig», betyr at kommunen uten den sakkyndige vurderingen vil ha et forsvarlig beslutningsgrunnlag. Hvor lenge vedtaket skal gjelde, har betydning for hva som anses å være et forsvarlig beslutningsgrunnlag. Det kan for eksempel være aktuelt å fastsette et kortvarig vedtak, for deretter å gjennomføre sakkyndig vurdering og fatte nytt vedtak når situasjonen tillater det.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 2.3.5.

Til § 3 Barnehageeieres plikt til å sørge for tilbud til barn som ikke kan være hjemme

Bestemmelsens *første punktum* gir departementet hjemmel til å gi forskrift om hvilke barn som skal få tilbud i barnehagen selv om barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid. Barnehageeiers plikt til å gi et tilbud til noen barn vil være tiltak som må iverksettes som følge av smitteverntiltakene. Disse følger i dag av covid-19-forskriften, som kan og skal endres raskt for å sikre at tiltakene er tilpasset den situasjonen vi til enhver tid står i. Departementet kan med hjemmel i § 3 første punktum fastsette at barnehageeier skal sørge for tilbud til barn på grunn av barnets behov eller på grunn av foreldrenes funksjon. Barnehageeiere kan ikke pålegges å ha tilbud til barn som ikke har barnehageplass etter barnehageloven § 12 a.

Bestemmelsens *andre punktum* gir departementet hjemmel til å gi nærmere bestemmelser i forskrift om hva slags tilbud barna skal få i barnehagen. Departementet kan med hjemmel i § 3 andre punktum fastsette regler om omfanget på tilbudet til barn som skal ha et tilbud i barnehagen selv om barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid. Departementet kan pålegge barnehageeier å ha et tilbud til disse barna ut over en ellers redusert åpningstid av smittevernhensyn. Det tilbudet barnet normalt har i barnehagen, vil utgjøre en ytre ramme for hvor omfattende tilbudet må være. Departementet kan også pålegge barnehageeiere plikt til å ivareta behovet som begrunner at barnet skal ha et tilbud i barnehagen.

Bestemmelsens *tredje punktum* gir departementet hjemmel til fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud i barnehagen. Forskriftshjemmelen gjelder avgjørelser om hvem som skal få tilbud i barnehagen dersom barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- og oppholdstid. Departementet kan med hjemmel i § 3 tredje punktum fravike kravene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette særlige, forenklede regler for saksbehandlingen. Departementet kan blant annet gjøre unntak fra kravet om begrunnelse og retten til å klage på avgjørelser.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 2.3.6.

Til § 4 Foreldrebetaling

Første ledd første punktum fastsetter at alle som mottar et tilbud om barnehageplass, skal betale ordinær foreldrebetaling i tråd med reglene i forskrift om foreldrebetaling i barnehager.

Første ledd andre punktum presiserer at foreldre skal betale ordinær pris i tråd med sitt opprinnelige tilbud, uavhengig av eventuelle begrensninger i åpningstiden. Dette innebærer blant annet at dersom den opprinnelige avtalen innebærer en deltids plass, og foreldre mottar tilbud i tråd med dette, skal foreldrebetalingen være i tråd med denne avtalen. Foreldre skal betale foreldrebetaling også dersom de av ulike grunner velger å holde barnet hjemme. Dette gjelder også dersom barnet eller medlemmer av husstanden er i risikogruppen for covid-19. Her gjelder alminnelige regler for sykefravær, med ev. lokale forskrifter om fratrekk i foreldrebetalingen ved legeerklæring mv. Foreldrene kan søke om moderasjon i foreldrebetalingen i barnehage på ordinær måte. Foreldrebetalingen bortfaller kun dersom plassen sies opp, i tråd med alminnelige regler.

Andre ledd fastsetter at dersom en barnehage blir pålagt å stenge med hjemmel i smittevernlovgivningen, bortfaller foreldrebetalingen for foreldre som ikke mottar tilbud om barnehageplass. Bestemmelsen innebærer samtidig at foreldrene som etter forskrift med hjemmel i § 3 mottar og benytter seg av et tilbud når barnehagen ellers er stengt med hjemmel i smittevernlovgivningen, skal betale etter ordinære regler. Dette betyr at foreldre som mottar og benytter seg av et tilbud til sine barn fordi de har kritiske samfunnsfunksjoner mv. eller har barn med særlige behov, skal betale foreldrebetaling etter ordinære regler også når barnehagen for øvrig er stengt.

Tredje ledd fastsetter at det er kommunen som skal yte tilskudd til private barnehager for tapt foreldrebetaling. De private barnehagene må kunne dokumentere bortfallet i inntekt og søke kommunen om å få dette dekket. I *andre punktum* fastsettes det at det ikke gis tilskudd for dekning av kostpenger. Kostpengene bortfaller i perioder hvor barnehagen er stengt, og behovet for å kompensere kostnaden faller tilsvarende bort. *Andre ledd tredje punktum* presiserer at kompensasjonen per barnehageplass ikke skal overstige maksimalprisen. Dette er en naturlig følge av at barnehagene kun skal kompenseres for inntektstap, og ikke stilles i en bedre situasjon enn de hadde vært uten utbruddet av covid-19.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 2.3.7.

Til § 5 Kommunale tilskudd til private barnehager

Første ledd fastsetter at private barnehager skal motta kommunale tilskudd etter barnehageloven selv om barnehagene er stengt. Dette gjelder alle typer kommunale tilskudd som private barnehager mottar, og er ikke avgrenset til kun å gjelde ordinært driftstilskudd. Dersom ansatte permitteres eller barnehagen av andre grunner har betydelig reduserte kostnader, skal det gjøres fratrukk i tilskuddene tilsvarende besparelsen, se § 6.

Andre ledd fastsetter at private barnehager som mottar tilskudd etter denne bestemmelsen, ikke kan benytte ansatte til å drive annet inntekts-givende arbeid i virksomheten. Denne bestemmelsen skal sikre at tilskuddene blir brukt til ordinær barnehagedrift, og at tilskuddene ikke benyttes til andre formål.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 2.3.7.3.

Til § 6 Avkortning i tilskudd for tapt foreldrebetaling og i kommunale tilskudd til private barnehager

Bestemmelsen fastsetter at private barnehager ikke skal kompenseres for tapt foreldrebetaling og kommunalt tilskudd dersom barnehagen permitterer ansatte eller av andre grunner har betydelig reduksjon i kostnadene. Dersom barnehagen permitterer ansatte, vil deler av personal-kostnadene bortfalle. Disse innsparingene vil gå til direkte fratrukk i kompensasjonen, da behovet for å få dekket kostnaden til det personalet dette gjelder faller bort. Det samme vil gjelde om barnehagen har betydelig fall i andre typer kostnader. Andre grunnlag som kan føre til betydelig reduksjon i kostnadene kan for eksempel være vikarkostnader, men det kan også være en rekke andre kostnader som av ulike grunner faller bort. At reduksjonen i kostnader må være betydelig, innebærer at eier har en varig og reell innsparing, dvs. at det ikke kun er en forskyvning av kostnader. Hva som regnes om betydelig reduksjon i kostnadene, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. I disse tilfellene skal kompensasjonen avkortet tilsvarende de reduserte kostnadene.

Det samme gjelder dersom allerede innbetalt foreldrebetaling for perioden barnehagene er stengt med hjemmel i smittevernloven, ikke refunderes foreldrene. Dersom de private barnehagene ikke refunderer eventuell foreldrebetaling i perioden barnehagene er stengt, vil ikke de private barnehagene ha inntektsbortfall i denne perioden. Dette vil være et brudd på forutsetningene for å få kompensasjon, nemlig at barnehagene skal kom-

penseres for inntektstap som følge av at foreldrene ikke betaler. Da vil kompensasjonen avkortet tilsvarende manglende refundering til foreldrene.

Departementet har utarbeidet egne retningslinjer som gir mer informasjon om kompensasjonsordningen, og hvordan kommunen skal forvalte den. Dette gjelder også hvordan kommunene kan avkorte kompensasjonen etter denne bestemmelsen.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 2.3.7.3.

Til § 7 Skoleeieres plikt til å sørge for opplæring

Første ledd fastslår at skoleeiere så langt det er mulig skal sørge for at barn, unge og voksne får grunnskoleopplæring og videregående opplæring selv om skolene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven. Kravet gjelder både når skolen eller enkelte trinn er stengt av nasjonale myndigheter, og når skolen eller enkelte trinn er stengt av kommunen. Med begrensninger med hjemmel i smittevernloven siktes det til smittevern-faglige tiltak og krav om smittevern-faglig forsvarlig drift som påvirker skolevirksomhetene. Det kan for eksempel være tiltak som gjelder kontakthypighet, avstand mv.

Med «skoleeiere» menes både kommunale, private og statlige skoleeiere. Med «skoleeier» forstås i friskoler styret ved skolen.

Andre ledd første punktum gir departementet hjemmel til å gi forskrift om hvilke elever som skal få tilbud på skolen selv om skolen eller trinnet ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid, og hvilke elever som skal ha opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet er åpent. Skoleeieres plikt til å gi et tilbud på skolen til noen elever vil være tiltak som må iverksettes som følge av smitteverntiltakene. Disse følger i dag av covid-19-forskriften, som kan og skal endres raskt for å sikre at tiltakene er tilpasset den situasjonen vi til enhver tid står i. Departementet kan med hjemmel i § 7 andre ledd første punktum fastsette at skoleeiere skal sørge for tilbud på skolen eller annet egnet sted til elever på grunn av elevens behov eller på grunn av foreldrenes funksjon. Skoleeiere kan ikke pålegges å ha tilbud i skolefritidsordningen til elever som ikke har avtale om plass. Departementet kan også med hjemmel i § 7 andre ledd første punktum pålegge skoleeiere å ha tilbud om opplæring hjemme til barn som ikke kan få opplæring på skolen på grunn av vedtak om stenging eller andre begrensninger med hjemmel i smittevernloven. Departe-

mentet kan også pålegge skoleeiere å ha tilbud om opplæring hjemme for barn i eller med nær familie i risikogruppen også dersom skolen eller trinnet ellers er åpent.

Andre ledd andre punktum gir departementet hjemmel til å gi nærmere bestemmelser i forskrift om hva slags tilbud elevene skal få hjemme og på skolen. Departementet kan med hjemmel i § 7 andre ledd andre punktum fastsette regler om omfanget på tilbudet til elever som skal ha tilbud på dagtid selv om skolen og skolefritidsordningen er stengt eller har redusert åpnings- og oppholdstid. Departementet kan pålegge skoleeiere å ha tilbud til disse elevene ut over en ellers redusert åpningstid av smittevernhensyn. Det tilbudet barnet normalt har i skolen og skolefritidsordningen vil utgjøre en ytre ramme for hvor omfattende tilbudet må være. Departementet kan også pålegge skoleeiere plikt til å ivareta behovet som begrunner at eleven skal ha et tilbud på skolen. Videre kan departementet med hjemmel i andre ledd andre punktum fastsette regler som sikrer at elevene samlet får den opplæringen de skal ha når skolene er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid. Dessuten kan departementet fastsette regler om prioritering dersom skolene av smittevernhensyn ikke kan gi tilbud på skolen til alle elevene på åpne trinn samtidig.

Andre ledd tredje punktum gir departementet hjemmel til å fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud på skolen, og hvem som skal få opplæring hjemme. Forskriftshjemmelen gjelder for det første avgjørelser om hvem som skal få tilbud på skolen eller annet egnet sted dersom skolen eller skolefritidsordningen er stengt eller har redusert åpnings- og oppholdstid. Forskriftshjemmelen gjelder for det andre avgjørelser om hvem som skal få opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet er åpent. Departementet kan med hjemmel i § 7 andre ledd tredje punktum fravike kravene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette særlige, forenklede regler for saksbehandlingen. Departementet kan blant annet gjøre unntak fra kravet om begrunnelse og retten til å klage på avgjørelser.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 3.3.2.

Til § 8 Opplæringslovas og friskolelovas anvendelse

Bestemmelsen inneholder unntak fra og suppleringer til reglene i opplæringsloven og friskoleloven.

Første punktum angir i hvilke tilfeller tilpasningene gjelder. Tilpasningen gjelder både når skolen eller enkelte trinn er stengt av nasjonale myndigheter, og når skolen eller enkelte trinn er stengt av kommunen. Med begrensninger med hjemmel i smittevernloven siktes det til smittevernrelaterte tiltak og krav om smittevernrelatert forsvarlig drift som påvirker skolevirksomheten. Det kan for eksempel være tiltak som gjelder kontakthypighet, avstand mv.

Bokstav a fastsetter rammene for organisering av opplæringen. Kravet innebærer blant annet at det er tillatt med fjernundervisning i fag og tilfeller hvor dette normalt ikke er tillatt etter opplæringsloven og friskoleloven. At opplæringsloven § 8-2 og friskoleloven § 3-4 gjelder så langt det er mulig å oppfylle dem, innebærer at kravene til organisering i grupper ikke gjelder fullt ut dersom det ikke er mulig å oppfylle dem fordi opplæringen organiseres som hjemmeopplæring. Dessuten vil også krav om redusert kontakthypighet kunne føre til at elever er i andre og mindre grupper enn normalt. At kravene skal oppfylles så langt som mulig, betyr at skolene uansett skal forsøke å oppfylle kravene, blant annet ved å legge til rette for at elevene kan oppleve tilhørighet til en gruppe. Tilpasningen gjelder også kravet om kontaktlærer i opplæringsloven § 8-2 og friskoleloven § 3-4. Dette kravet vil i stor grad være mulig å oppfylle selv om opplæringen gjennomføres som fjernundervisning. For elever som får opplæring på skolen, kan krav om smittevernrelatert drift, inkludert om redusert kontakthypighet, føre til at kravet til kontaktlærer ikke oppfylles fullt ut. Se departementets vurdering og forslag i kapittel 3.3.3.

Bokstav b fastsetter vilkårene for tilpasninger av oppfyllelsen av enkeltvedtak etter opplæringslova kapittel 2, 3, 4A, og 5 og tilsvarende vedtak etter friskolelova. Det er skoleeier som må godtgjøre at tilpasningen er nødvendig og forsvarlig. Vilket om å kunne godtgjøre innebærer at skoleeier må sannsynliggjøre at tilpasningen har vært nødvendig og forsvarlig, og at enkeltvedtakene ellers skal oppfylles fullt. Det er ikke et absolutt dokumentasjonskrav, men skoleeier må, for eksempel ved tilsyn, kunne underbygge at det var behov for tilpasningen. Med *nødvendig* menes det som er mulig å få til innenfor smittevernrelatert forsvarlig drift og rammene for organiseringen under utbruddet av covid-19. Med *forsvarlig* menes at det er forsvarlig for eleven. I vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal legges stor vekt på elevens beste. I vurderingen av hva som er elevens beste, må det

blant annet tas hensyn til elevens mulighet til å få utbytte av opplæringen og oppnå kompetansemål, og hva som vil være en forsvarlig arbeidsbelastning for eleven gitt hvordan opplæringen organiseres. I tillegg er det adgang til å ta hensyn til rammer og forutsetninger for opplæringen som hvor mange lærere skolen har tilgjengelig og tilgangen på læremidler mv. Se omtale i kapittel 3.3.6.

Bokstav c fastsetter at kravet i opplæringslova § 9-4 suspenderes for lærebøker og læremidler som anskaffes for undervisning i perioden. Suspensjonen omfatter bare tilfeller der anskaffelsen av læremidlene er relatert til måten opplæringen må organiseres på under utbruddet av covid-19. Uttrykket *perioden* referer til perioden som angis i § 8 første punktum, som vil si perioden hvor skolen er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven. For læremidler som anskaffes for bruk i undervisningen senere, gjelder kravet i § 9-4. Se omtale i kapittel 3.3.4.

Bokstav d fastsetter anvendelsen av reglene om psykososialt miljø i perioden hvor elevene får opplæring hjemme. At reglene gjelder tilsvarende når elevene får opplæring hjemme, innebærer blant annet at skoleeier må sørge for et trygt og godt læringsmiljøet i fjernundervisningen, for eksempel miljøet mellom elever og mellom lærer og elev på de digitale plattformene som brukes i opplæringen. Videre må skolen være i dialog med elevene om hvordan det fungerer med opplæringen hjemme, og setter inn egnede tiltak når det trengs. At reglene gjelder med de begrensninger som følger av at skolen ikke rår over elevens hjemmeforhold, innebærer at skolen må forsøke å hjelpe eleven dersom forhold i hjemmet gjør at eleven ikke har et trygt og godt læringsmiljø, men det kreves ikke at skolen følger med og griper inn i situasjoner på samme måte som på skolen. Bokstav d innebærer også at håndhevingsordning etter opplæringsloven § 9 A-6 gjelder i perioden hvor elever får opplæring hjemme. Elever og foreldre kan derfor melde fra til fylkesmannen dersom eleven ikke har det trygt og godt i lærings-situasjonen. Fylkesmannen må i sin vurdering av om aktivitetsplikten er oppfylt, ta hensyn til de midlertidige begrensningene som gjelder. Se omtale i kapittel 3.3.7

Bokstav e fastsetter tilpasninger i reglene om skolefritidsordning. At reglene gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter etter smittevernloven, innebærer for det første at skoleeier ikke skal ha skolefritids tilbud for elever på skoler eller trinn som er stengt med hjemmel i smittevernloven. Videre kan krav

om smittevernfaglig drift innebære begrensninger av hvem som kan være i skolefritidsordningen samtidig, og hvordan driften skal organiseres. Ut over dette gjelder reglene om skolefritidsordning. Se omtale i kapittel 3.3.10.

Bokstav f fastsetter tilpasninger i reglene om leksehjelp. Tilpasningen innebærer at det bare er plikt til å gi leksehjelp til elever som får opplæringen på skolen. Videre kan leksehjelptilbudet begrenses ut fra smittevernhensyn, for eksempel knyttet til kontakthypighet, gruppestørrelse mv. Skoleeiere kan opprettholde planlagt organisering med hensyn til hvilke trinn som tilbys leksehjelp. Det er dermed ingen plikt til å omfordele hvem som skal ha tilbud om leksehjelp ut fra hvem som faktisk er på skolen. Se omtale i kapittel 3.3.11.

Bokstav g innebærer at kommunen ikke har plikt til å tilby leirskole for elever på 10. trinn som det var planlagt leirskole for våren 2020. Kravet om leirskole i opplæringsloven § 13-7 b gjelder som vanlig for elever på lavere trinn enn 10. trinn selv om det var planlagt leirskole våren 2020 som må avlyses på grunn av utbruddet av covid-19. Kommunen må da tilby leirskole eller annen skoletur med minst tre overnattinger i sammenheng på et senere tidspunkt i grunnskoleopplæringen. Se omtale i kapittel 3.3.12.

Til § 9 Foreldrebetaling for skolefritidsordning

Første ledd første punktum fastsetter at alle som mottar et tilbud om SFO, skal betale ordinær foreldrebetaling i tråd med alminnelig avtalt oppholdstid. En rekke skolefritidsordninger kan periodevis ha noe begrensede åpningstider, for å ivareta smitteverntiltak.

Første ledd andre punktum presiserer at foreldre skal betale ordinær pris i tråd med ordinær avtale, uavhengig av eventuelle begrensninger i åpningstiden. Foreldre skal betale også dersom de av ulike grunner velger å holde barnet hjemme. Dette gjelder også dersom barnet eller noen i nær familie er i risikogrupper for covid-19. Her gjelder alminnelige regler for sykefravær, med ev. lokale forskrifter om fratrekk i foreldrebetalingen ved legeerklæring mv. Foreldrene kan søke om moderasjon i foreldrebetalingen i SFO på ordinær måte. Foreldrebetalingen bortfaller kun dersom plassen sies opp, i tråd med alminnelige regler.

Andre ledd fastsetter at dersom SFO blir pålagt å stenge med hjemmel i smittevernlovgivningen, bortfaller foreldrebetalingen for foreldre som ikke mottar tilbud i SFO. Dette gjelder både dersom stengingen skjer etter et nasjonalt eller kommu-

nalt vedtak med hjemmel i smittevernlovgivningen. De foreldrene som etter forskrift med hjemmel i § 7 andre ledd mottar og benytter seg av et tilbud i perioden SFO er stengt med hjemmel i smittevernlovgivningen, skal betale etter ordinære regler. Dette innebærer at foreldre som mottar og benytter seg av et tilbud fordi de har kritiske samfunnsfunksjoner eller barn med særlige behov, skal betale etter ordinære regler også når SFO for øvrig er stengt.

Se departementets vurderinger og forslag under kapittel 3.3.14.

Til § 10 Rett til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse skoleåret 2020–2021

Bestemmelsen åpner for at ungdom som gjennomfører Vg3 påbygg skoleåret 2020–2021, senere kan velge opplæring i bedrift som ungdom og utløse lærlingtilskudd etter satsen for Basis-tilskudd I. At de som går fra yrkesfaglig Vg2 til Vg3 påbygg skoleåret 2020–2021, ikke bruker av retten, betyr også at disse kan ha rett til omvalg etter de ordinære reglene senere. Bestemmelsen omfatter bare ungdom med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 3.3.15.

Til § 11 Betinget inntak til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse skoleåret 2020–2021

Første ledd åpner for rett til inntak til Vg4 påbygg skoleåret 2020–2021 uten å ha bestått fag- eller svenneprøve, forutsatt at de øvrige vilkårene i opplæringsloven §§ 3-1 ellefte ledd og 4A-3 sjuende ledd er oppfylt. Vilkårene i bokstav a til d er kumulative.

Andre ledd innebærer at de som gis betinget inntak, men som ikke har fullført og bestått yrkesfaglig utdanning med fag- eller svennebrev innen

1. november 2020, må avbryte opplæringen. De som avbryter innen 1. november, anses ikke for å ha brukt av retten til påbygg og vil følgelig ha retten etter opplæringsloven §§ 3-1 ellefte ledd og 4A-3 sjuende ledd i behold etter fullført og bestått opplæring.

Se departementets vurdering og forslag i kapittel 3.3.16.

Til § 12 Behandling av personopplysninger i forbindelse med eksamen

Første punktum fastsetter en oppgave for Utdanningsdirektoratet, som innebærer at Utdanningsdirektoratet kan behandle personopplysninger så langt det er nødvendig for å utføre denne oppgaven. For å utføre oppgaven kan det være nødvendig å behandle opplysninger om hvem som er oppmeldt til hvilke eksamener, om vedkommende allerede har vitnemål, samt opplysninger om karakterer, typisk om personen tidligere har bestått faget. Formålet med behandlingen må være å gjennomføre eksamener slik at de negative konsekvensene av utbruddet av covid-19 blir minst mulig. *Andre punktum* gir Utdanningsdirektoratet hjemmel til å innhente personopplysningene til dette formålet fra kommunene, fylkeskommunene, andre skoleeiere og Nasjonal vitnemålsdatabase uten hinder av taushetsplikt. Utdanningsdirektoratet kan bare få overført slike opplysninger så langt det er nødvendig. Med andre skoleeiere menes eiere av private og statlige skoler som driver etter opplæringsloven og styret i friskoler. Se departementets vurdering og forslag i kapittel 3.3.13.

Til § 13 Ikrafttredelse og opphevelse

Første ledd slår fast at loven trer i kraft straks. *Andre ledd* slår fast at loven oppheves 1. november 2020.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1 Formål og virkeområde

Formålet med loven er at barn, unge og voksne i størst mulig grad skal kunne få ivaretatt sine rettigheter etter barnehageloven, opplæringslova og friskolelova, samtidig som det tas hensyn til hva som er mulig når barnehager og skoler er stengt eller er underlagt begrensninger av smittevern hensyn som følge av utbruddet av covid-19.

Loven gjelder virksomhet etter barnehageloven, opplæringslova og friskolelova med forskrifter.

Reglene om tilpasninger i opplæringslova gjelder også på Svalbard med de særlige tilpasningene som følger av forskrift 18. januar 2007 nr. 76 om grunnskoleopplæring og videregående opplæring på Svalbard.

Kapittel 2 Tilpasninger i barnehageloven

§ 2 Barnehagelovens anvendelse

I perioden hvor barnehagen er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven, gjelder reglene i barnehageloven og tilhørende forskrifter med følgende tilpasninger:

- a) Retten til å benytte seg av barnehageplassen etter barnehageloven § 12 a gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.
- b) Barnehageeiere kan bare gjøre tilpasninger i tilrettelegging som følger av enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring med hjemmel i barnehageloven kapittel V A dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal det legges stor vekt på barnets beste. Det kan også tas hensyn til tilgangen på pedagogisk personale og nødvendig utstyr. Når det er forsvarlig, kan kommunen fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring uten at det gjennomføres sakkyndig vurdering.

§ 3 Barnehageeieres plikt til å sørge for tilbud til barn som ikke kan være hjemme

Departementet kan gi forskrift om hvilke barn som skal få tilbud i barnehagen selv om barnehagen ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven. Departementet kan også gi forskrift om hva slags tilbud barna skal få i barnehagen. Departementet kan i forskrift fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklede saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud i barnehagen.

§ 4 Foreldrebetaling

Foreldre til barn som mottar tilbud i barnehage, skal betale etter ordinære regler i forskrift 16. desember 2005 nr. 1478 om foreldrebetaling i barnehager. Dette gjelder uavhengig av antall timer tilbudet omfatter.

Foreldre til barn som ikke får et tilbud fordi barnehagen er stengt med hjemmel i smittevernloven, skal ikke betale for barnehageplassen.

Kommunen skal utbetale kompensasjon til private barnehager for tapt foreldrebetaling. De private barnehagene må søke kommunen og dokumentere inntektsbortfall. Det skal ikke gis kompensasjon for dekning av kostpenger. Kompensasjonen per barnehageplass skal ikke overstige maksimalprisen.

§ 5 Kommunale tilskudd til private barnehager

Private barnehager skal motta kommunale tilskudd etter barnehageloven selv om barnehagene er stengt.

Private barnehager som mottar tilskudd etter denne bestemmelsen, kan ikke benytte ansatte til å drive annet inntektsgivende arbeid i virksomheten.

§ 6 Avkortning i tilskudd for tapt foreldrebetaling og i kommunale tilskudd til private barnehager

Dersom barnehagen permitterer ansatte eller av andre grunner har betydelig reduksjon i kost-

nadene som følge av at barnehagen er stengt etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven, skal tilskudd for tapt foreldrebetaling og kommunalt tilskudd avkortes tilsvarende reduksjonen av kostnadene. Det samme gjelder dersom allerede innbetalt foreldrebetaling ikke refunderes foreldrene.

Kapittel 3 Tilpasninger i opplæringslova

§ 7 Skoleeieres plikt til å sørge for opplæring

Skoleeiere skal så langt det er mulig sørge for at barn, unge og voksne får grunnskoleopplæring og videregående opplæring selv om skolene er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.

Departementet kan gi forskrift om hvilke elever som skal få tilbud på skolen selv om skolen eller trinnet ellers er stengt eller har redusert åpnings- eller oppholdstid, og hvilke elever som skal ha opplæring hjemme selv om skolen eller trinnet er åpent. Departementet kan også gi forskrift om hva slags tilbud elevene skal få hjemme og på skolen. Departementet kan i forskrift fravike reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og fastsette forenklete saksbehandlingsregler for avgjørelser om hvem som skal få tilbud på skolen, og hvem som skal få opplæring hjemme.

§ 8 Opplæringslovas og friskolelovas anvendelse

I perioden hvor skolen er stengt eller driver med begrensninger etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven, gjelder reglene i opplæringslova med forskrifter og friskolelova med forskrifter med følgende tilpasninger:

- a) Skoleeiere skal organisere opplæringen slik den finner det hensiktsmessig og forsvarlig ut fra hvor mange lærere skolen har tilgjengelig, antallet elever, elevenes alder og forutsetninger, tilgangen på læremidler, digitale ressurser og annet utstyr og elevenes hjemmeforhold. Reglene om organiseringen av opplæringen i opplæringslova § 8-2 og friskolelova § 3-4 gjelder bare så langt det er mulig å oppfylle dem. Friskoleloven § 1-2 tredje ledd er ikke er hinder for bruk av fjernundervisning.
- b) Skoleeiere kan bare gjøre tilpasninger i opplæring og tilrettelegging som følger av enkeltvedtak med hjemmel i opplæringslova kapittel 2, 3, 4A, og 5 og tilsvarende vedtak etter friskolelova dersom det kan godtgjøres at det er nødvendig og forsvarlig. I vurderingen av hvilke tilpasninger som er nødvendige og forsvarlige, skal det legges stor vekt på elevens

beste. Det kan også tas hensyn til hvor mange lærere skolen har tilgjengelig, tilgangen på læremidler, digitale ressurser og annet utstyr. Når det er forsvarlig, kan kommunen og fylkeskommunen fatte vedtak om individuelle rettigheter og tilrettelegging av opplæringen uten at det er gjennomført sakkyndig vurdering.

- c) Kravet i opplæringslova § 9-4 suspenderes for lærebøker og læremidler som anskaffes for undervisning i perioden.
- d) Reglene i opplæringslova kapittel 9 A og friskolelova § 2-4 andre ledd om det psykososiale miljøet gjelder tilsvarende når elevene får opplæring hjemme, med de begrensningene som følger av at elevene ikke er fysisk til stede på skolen, og at skolen ikke rår over elevens hjemmeforhold.
- e) Kravet i opplæringslova § 13-7 om å ha tilbud om skolefritidsordning gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.
- f) Kravet i opplæringslova § 13-7a og friskolelova § 7-1e om å ha tilbud om leksehjelp gjelder med de begrensningene som følger av enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven.
- g) Kravet i opplæringslova § 13-7 b om å tilby leirskole gjelder ikke overfor elever på 10. trinn hvor det var planlagt leirskole våren 2020.

§ 9 Foreldrebetaling for skolefritidsordning

Foreldre til barn som mottar tilbud i skolefritidsordning i offentlige skoler, skal betale i tråd med prisen for opprinnelig avtalt oppholdstid. Dette gjelder uavhengig av antall timer tilbudet omfatter.

Foreldre til barn som ikke får et tilbud fordi slik skolefritidsordning er stengt etter enkeltvedtak eller forskrifter med hjemmel i smittevernloven, skal ikke betale.

§ 10 Rett til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse skoleåret 2020–2021

Ungdom som tas inn til Vg3 påbygging skoleåret 2020–2021, bruker ikke av retten til videregående opplæring dette skoleåret.

§ 11 Betinget inntak til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse skoleåret 2020–2021

Retten til påbygging etter opplæringsloven §§ 3-1 ellefte ledd og 4A-3 sjuende ledd gjelder også for de som ikke har bestått fag- eller svenneprøven, men som

- a) oppfyller øvrige vilkår i §§ 3-1 ellevte ledd og 4A-3 sjuende ledd
- b) har bestått i alle fag og eksamener, jf. forskrift 23. juni 2006 nr. 724 til opplæringslova § 3-50 første ledd
- c) skulle tatt fag- eller svenneprøven våren 2020, og
- d) er eller vil bli oppmeldt til fag- eller svenneprøve høsten 2020.

Retten etter første ledd bortfaller dersom eleven ikke består ordinær, ny eller utsatt fag- eller svenneprøve innen 1. november 2020.

§ 12 *Behandling av personopplysninger i forbindelse med eksamen*

Utdanningsdirektoratet kan behandle personopplysninger om dem som er oppmeldt til eksa-

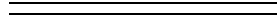
men, dersom det er nødvendig for å finne alternative måter å gjennomføre eksamener på, slik at de negative konsekvensene av utbruddet av covid-19 blir minst mulig. Utdanningsdirektoratet kan for dette formålet, uten hinder av taushetsplikt, også innhente personopplysninger fra kommunene, fylkeskommunene, andre skoleeiere og Nasjonal vitnemålsdatabase dersom det er nødvendig.

Kapittel 4 Avsluttende bestemmelser

§ 13 *Ikrafttredelse og opphevelse*

Loven trer i kraft straks.

Loven oppheves 1. november 2020.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 05/2020

